

Dubium
unicum.

DVBITATUR. An illa virtus sit qualitas aliq̄ positiua inherēs illis verbis, vel quid est. **AD HOC** Dico prius, quod absolute concedendū est, virtutem aliquā esse in istis verbis, hoc est corpus meum. Probat in concilio Florentino dicitur, quod sacerdos virtute verborum cōuertit panē in corpus Christi. Ergo aliqua virtus est in verbis formæ huius sacramenti.

SECUNDA propositio est. Hæc virtus non est qualitas superaddita verbis: sed est vsus vel applicatio illorum ad consecrandum, secundū quod à Deo sic institutum est, vel est ipsæmet voces, vt à Deo sic institutæ ad consecrandū, vt musica est virtus ad eleuandum animā in Deū. Ita ipsæmet voces, sine alia qualitate, vel entitate sunt à Deo Opti. Max. eleuatæ ad conuertendum panē in corpus, & vinum in sanguinem Christi.

SED querunt thomistæ, an hæc verba seu forma faciant quod desinat esse substātia panis solū, vel an faciāt, quod ponatur ibi corpus Christi. Aliqui dicunt, quod solum faciūt, quod desinat esse ibi panis. Et probant. Quia si corpus Christi non esset ante consecrationē: nō possent illa verba ponere illud illic: quia esset creatio, quod creatura facere non potest, etiam instrumentaliter.

EGO autem illis non obstantibus dico, illa verba esse causam effectiuā, qd panis desinat esse, & sit ibi corpus Christi. Probat. Ibi solū est vna transubstantiatio, quæ terminatur ad corpus Christi. Et illa verba efficiunt instrumentaliter illam transubstantiationē. Ergo etiam efficiūt, quod sit illic corpus Christi.

AD argumentum in contrariū dico prius, quod est dubium, an ista verba possent ponere corpus Christi in sacramento, si alias nusquā esset.

SECUNDO dico, quod (illo concessio) non sequitur illa verba concurrere cum creatione simpliciter: quia solum facerent, & terminarētur ad existentiam corporis Christi hic, & non ad existentiam simpliciter. Et etiam non esset creatio proprie: quia non produceretur tunc illud corpus simpliciter ex nihilo, sed succedit ad desinationem panis.

TER TIO dico, quod de facto solum habent verba ista, hoc est corpus meum. virtutem ponendi corpus Christi in sacramento, eo modo quo est extra sacramento: si viuūt, viuū, si mortuū est, mortuum, & si gloriosum est, gloriosum. De hoc vide ea, quæ diximus supra in hac prima. 4. q. 14. ar. 5.

Articul. quintus.

Vtrū prædictæ locutiones sint veræ.

D quintum sic proceditur. Videtur, quod prædictæ locutiones non sint veræ. Cū enim dicitur, hoc est corpus meum, ly, hoc, est

demonstratiuum substantiæ. Sed secundum prædicta quando profertur hoc pronomen, hoc, adhuc est ibi substantia panis: quia transubstantiatio fit in ultimo instanti prolationis verborum. Sed hæc est falsa, panis est corpus Christi. Ergo & hæc est falsa, hoc est corpus meum.

PRÆTEREA. Hoc pronomen, hoc, facit demonstrationē ad sensum. Sed species sensibiles, quæ sunt in hoc sacramento, neque sunt ipsum corpus Christi, neq̄ accidētia corporis Christi. Ergo hæc locutio non potest esse vera, hoc est corpus meum.

PRÆTEREA. Hæc verba (sicut dictum est) sua significatione efficiunt conuersionem panis in corpus Christi. Sed causa effectiua præintelligitur effectui. Ergo significatione horum verborum præintelligitur conuersioni panis in corpus Christi. Sed ante conuersionē hæc est falsa, hoc est corpus meum. Ergo simpliciter est iudicandū, qd sit falsa. Et eadē ratio est de hac locutione, hic est calix sanguinis mei. &c.

SED CONTRA est, quod hæc verba proferuntur ex persona Christi, qui de se dicit Ioānis. 14. Ego sum veritas.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod in hac locutione, hoc est corpus meum, hæc dictio, hoc, importat demonstrationem vt cōceptā, & non vt exercitā: quia tota ista locutio sumitur materialiter, cū recitatiue proferatur. Recitat enim sacerdos, Christum dixisse, hoc est corpus meum. Sed hoc stare non potest: quia secundū hoc verba hæc non applicarentur ad materiam corporalem presentē. Et ita non perficeretur sacramentum. Dicit enim August. super Iohan. Accedit verbum ad elementum, & sic sacramentum. Et præterea ex hoc totaliter non euertatur difficultas huius questionis: quia eadē rationes manent circa primam prolationem, qua Christus hæc verba protulit. Quare manifestū est, quod non materialiter, sed significatiue

ficariue sumebantur. Et ideo dicendum est, quod etiam quando proferuntur à sacerdote, significatiue, & non tantum materialiter sumuntur. Nec obstat, quod sacerdos ea recitatiue profert, quasi à Christo dicta: quia propter infinitam virtutem Christi, sicut ex contactu carnis sue, vis regeneratiua peruenit, non solum ad illas aquas, quæ Christum tetigerunt, sed ad omnes ubique terrarum per omnia futura secula: ita etiam ex prolatione ipsius Christi hæc verba virtutem consecratiuam sunt consecuta, à quocumque sacerdote dicantur, ac si Christus ea presentialiter proferret.

ET IDEO alij dixerunt, quod hæc dictio, hoc, in hac locutione facit demonstrationem, non ad sensum, sed ad intellectum: ut sit sensus, hoc est corpus meum, id est, significatum per hoc, est corpus meum. Sed nec hoc stare potest: quia cum in sacramentis hoc efficiatur, quod significatur, non fieret per hanc formam, ut corpus Christi sit in hoc sacramento secundum veritatem: sed solum sicut in signo. Quod est hereticum, ut supra dictum est.

ET IDEO alij dixerunt, quod hæc dictio, hoc, facit demonstrationem ad sensum: sed intelligitur, hæc demonstratio, non pro illo instanti locutionis quo profertur hæc dictio, sed pro ultimo instanti locutionis: sicut cum aliquis dicit, nunc taceo, hoc aduerbiū, nunc, facit demonstrationem pro instanti immediate sequenti locutionem. Est enim sensus, statim his verbis dictis, taceo. Sed nec hoc stare potest: quia secundum hoc, huius locutionis esset sensus, corpus meum est corpus meum. Quod prædicta locutio non facit, quia hoc fuit etiam ante prolationem verborum. Vnde, nec hoc prædicta locutio significat.

ET IDEO aliter dicendum est, quod sicut prædictum est: hæc locutio habet virtutem factiuam conuersionis panis in corpus Christi. Et ideo comparatur ad alias locutiones, quæ habent solum vim significatiuam & non factiuam: sicut comparatur conceptio intellectus practici, quæ est factiua rei, conceptioni intel-

lectus nostri speculatiui, quæ est accepta à rebus: nam voces sunt signa intellectuum secundum Philosophum. Et ideo sicut conceptio intellectus practici, non presupponit rem conceptam, sed facit eam: ita veritas huius locutionis, non presupponit rem significatam, sed facit eam, sicut enim se habet verbum dei ad res factas per verbum.

HÆC autem conuersio non fit successiue, sed instanti: sicut dictum est. Et ideo oportet quidem intelligere prædictam locutionem secundum ultimum instans prolationis verborum: non tamen ita, quod presupponatur ex parte subiecti, id quod est terminus conuersionis scilicet, quod corpus Christi sit corpus Christi, nec etiam illud, quod fuit ante conuersionem scilicet, panis: sed id, quod communiter se habet quantum ad utrumque, scilicet, contentum in generali subiectis speciebus. Non enim faciunt hæc verba, quod corpus Christi sit corpus Christi: nec quod panis sit corpus Christi: sed quod contentum sub his speciebus, quod prius erat panis, sit corpus Christi.

ET IDEO signanter non dicit dominus, hic panis est corpus meum, quod esset secundum intellectum secundæ opinionis, neque hoc corpus meum, est corpus meum, quod esset secundum intellectum tertiæ. Sed in generali, hoc est corpus meum, nullo nomine apposito ex parte subiecti: sed solo pro nomine, quod significat substantiam in communi, sine qualitate id est, forma determinata.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hæc dictio, hoc, demonstrat substantiam, sed absque determinatione propria nature: sicut dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod hoc pro nomen, hoc, non demonstrat ipsa accidentia: sed substantiam sub accidentibus cõiectam, quæ primo fuit panis, & postea est corpus Christi. Quod licet non informetur his accidentibus, tamen sub eis continetur.

AD TERTIVM dicendum, quod significatio huius locutionis præintelligitur rei significatæ.

gnificata ordine naturae sicut causa naturaliter est prior effectu. Non tamen ordine temporis: quia haec causa simul habet secum suum effectum. Et hoc sufficit ad veritatem locutionis.

IN HOC articulo. S. Tho. refert. 3. opiniones, quas reprobat. Absolvit deinde dubium propositum secundum propriam sententiam. Quo ad primum est prima propositio. Quidam dicunt, quod in hac locutione, hoc est corpus meum, haec dictio, hoc, importat demonstrationem, ut conceptam, & non ut exercitam (quod alij dicunt in actu signato, & non in actu exercito) hoc est ut concepta, vel in actu signato, id est, ut significatur demonstratione tantum. Ut si loquaris de signo demonstrativo definiendo vel explicando eius definitionem, ut facit, qui docet pueros linguam latinam dicendo, Illud pronomen hoc, est ad demonstrandum, & tamen tunc nihil demonstrat. Ut exercita autem, vel ut in actu exercito capitur demonstratio quando actualiter aliquid demonstratur, ut cum quis dicit, hic homo currit, ostendens ad sensum talem currentem. Dicebant ergo illi doctores, dictionem illam (hoc) in illa forma praedicta nihil demonstrare, sed solum accipi materialiter. Probant. Quia illa forma solum recitative dicitur a sacerdote. Nam recitando Christum illam dixisse eandem profert, & non demonstrando. Ergo. &c.

SED probat divus Tho. hoc esse falsum. Prius. Quia si illud, quod praedicta dicit opinio esset verum, non applicarentur praedicta verba ad corporalem materiam praesentem, ut constat. Et ita non conficeretur sacramentum: quia ad hoc, quod conficiatur sacramentum requiritur, quod verba forma applicentur ad materiam sensibilem praesentem, dicente August. super Ioanem. Accedit verbum ad elementum & fit sacramentum.

SECUNDO arguit contra hoc ipsum. S. Tho. Quia (inquit) secundum illam opinionem non evitatur huius questionis difficultas. Adhuc enim manet dubium quid demonstrat ut per illud pronomen, hoc, & quid demonstravit Christus quando illud confecit sacramentum: cum sit manifestum quod Christus non recitative protulit illa verba materialiter, sed significative & demonstrative. Et sacerdotes igitur etiam demonstrantes & significantes (ut Christus) eadem verba proferunt. Et solvit S. Tho. Argumentum praedictae opinionis, concessio antecedente, negando consequentiam. Ratio est (inquit) quia propter infinitam virtutem Christi, sicut ex contactu carnis suae, vis regenerativa pervenit non solum ad illas aquas quae Christum tetigere, sed ad omnes ubique terrarum per omnia futura saecula: ita etiam ex prolatione ipsius Christi, haec praedicta verba virtutem consecratiuam sunt consecuta a quocumque sacerdote dicantur, ac si Christus ea praesentialiter proferret.

At si Christus proferret praedicta verba, caperentur demonstrative. Ergo etiam si a sacerdote proferantur. Ideo relicta praedicta opinione, est secunda aliorum sententia, quod haec dictio, hoc, in praedicta locutione demonstrat ad intellectum & non ad sensum: ut sit sensus, hoc est corpus meum, id est, significatum per illud pronomen, hoc, est corpus meum, esto, quod ad sensum nihil ostendatur. Sed reprehendit. S. Tho. hoc. Prius: quia cum in sacramentis hoc efficiatur, quod significatur: non fieret per praedictam formam, ut corpus Christi sit in hoc sacramento secundum veritatem, sed solum sicut in signo, quod est haereticum. Illatum probatur. Quia cum forma, per se, non demonstrat ibi esse corpus Christi: sed solum id significat. Et forma non facit, nisi quod significat. Ergo solum facit, quod sit ibi corpus Christi tanquam in signo, & non vere realiter.

IDEO est tertia sententia aliorum dicentium, dictionem istam, hoc, demonstrare ad sensum: sed tali modo, quod intelligitur illa demonstratio non pro instanti locutionis, quo profertur, sed pro ultimo instanti locutionis. Ponit unum exemplum. Ut cum quis interrogatus, quid agis, responderet, nunc taceo. Illud adverbium, nunc, demonstrat pro instanti immediate sequenti illam locutionem: est enim sensus, statim his verbis prolatis taceo. Ita in hac locutione, hoc est corpus meum, illud pronomen, hoc, demonstrat pro ultimo instanti prolationis verborum illorum: hoc est demonstrat illam rem quae est sub illis speciebus in ultimo instanti prolationis verborum. Et nota hanc expositionem, ut intelligas differentiam inter. S. Tho. & hanc opinionem: quia postea videtur. S. Tho. incidere in hanc sententiam, quam hic reprobat. Contra quam sic arguit. Quia secundum hanc positionem sensus praedictae locutionis esset, corpus meum est corpus meum, quem praedicta locutio non facit. Nam si ille esset sensus verus non converteret panem in corpus Christi, quia ille sensus ante institutionem sacramenti erat verus, & non sufficiebat ad convertendum panem in corpus Christi. Ergo nec nunc sufficit. Praedicta igitur forma, hoc est corpus meum, non facit illum sensum, sed alius inquirendus est.

IDEO sequitur secunda pars articuli, in qua doctor ponit suam veram sententiam aliquibus propositionibus. Prima est. Praedicta locutio, hoc est corpus meum, habet virtutem factivam conversionis panis in corpus Christi: ut dictum est in articulo praecedenti.

SECUNDA propositio est. Ista locutio, hoc est corpus meum, comparatur ad alias locutiones quae habent solum vim significativam & non factivam: sicut comparatur conceptio intellectus practici (quae est factiva rei) ad conceptionem intellectus speculativi: quae a rebus accepta est.

TERTIA propositio est, sicut intellectus practicus non praesupponit rem conceptam, sed facit eam ita veritas praedictae locutionis, non praesupponit rem

rem significātem, sed fecit eam. Ratio (inquit) est quia sic se habet verbū dei ad res factas p verbū.

QVARTA propositio est. Couersio hæc nō fit successiue, sed in instanti.

QVINTA propositio est, oportet intelligere prædictam locutionem pro ultimo instāti prolationis verborum. Sed non quod demonstratur formaliter corpus Christi, vt dicebat. 3. opinio quam reprobauit. S. Tho. nec quod demonstratur panis, sed quod demonstratur contentum in generali sub illis speciebus panis quod est commune ad panē & corpus Christi,

SEXTA propositio. S. Tho. est, Prædicta verba, hoc est corpus meum, non faciunt corpus Christi esse corpus Christi, nec quod panis sit corpus Christi: sed quod contentum sub his speciebus, quod cōtentum prius erat panis, post consecrationem est corpus Christi. Non idem numero contentū (vt postea præsius explicabimus) nec idem specie, sed idem in genere contenti: quia vtrumque tam panis, quam corpus Christi conueniunt in hoc, quod vtrūq; est, vel fuit cōtētū sub illis speciebus.

VNDE sequitur septima propositio. S. Tho. quod propter hoc, quod dicimus in. 6. propositione nō dixit dominus Iesus, hic panis est corpus meum, quod esset secundum intellectum secundæ opinionis, nec dixit, hoc corpus meum est corpus meū, quod esset secundum intellectum. 3. opinionis, sed dixit in generali, hoc est corpus meum, nullo nomine apposito à parte subiecti: sed solo pronome, quod significat substantiam in communi sine qualitate, sine forma determinate ad hanc vel ad illam speciem: vt latius apperiemus inferius. Hæc S. Thomas

CIRCA opiniones quas refert. S. Tho. est notandum, quod prima opinio quā hic refert. S. Tho. est Innocentij de officio missæ. p. 3. cap. 56. & 57. Eandē tenet Glosa de consecratione. d. 2. c. Timorem docet. Eandem tenet Maior in. 4. d. 8. q. vnicā. Idem Durandus. 4. d. 8. q. 2. ad primū, quantū ad sacerdotes Christi. Christus autem secundū ipsum demonstratiue protulit ipsa verba. Ratio horū sola ea est, quæ refertur à S. Tho. hic in primo argumento. I. quia illa verba dicuntur in persona Christi. Et quia non possunt ad sensum aliquid demonstrare, quod sit corpus Christi, quādo prius profertur hoc pro nomen, hoc, quia nondum est ibi corpus Christi.

CONTRA istos tamen probant optime rationes. S. Tho. quas vide in litera.

OPINIO igitur. S. Th. explicatur aliquibus propositionibus. Prima est. Tam Christus quā sacerdotes demonstrāt aliquid per illud pro nomē hoc. Hæc probatur per rationes, quibus impugnātur à S. Tho. aliæ opiniones.

SECVNDA propositio est. Nec à Christo nec à sacerdotibus demonstratur aliquid singulariter & determinate. sed indeterminate, nempe contentum sub his speciebus. Idem dicit Richardus

d. 8. ar. 3. q. 3. Idem Durandus. d. 8. q. 2. ad primū, de Christo, licet non de alijs sacerdotibus. I. quod quando Christus consecrauit demonstrauit contentum sub his speciebus in communi non in singulari, sed sacerdotes nunc nihil demonstrant, sed dicunt verba illa materialiter, vt dictum est. Et in hoc secūdo differt Durandus à S. Tho. qui dicit, quod eodem modo demonstrat sacerdos, sicut demonstrat Christus. Idem quātum ad. 2. conclusionem. (I. quod non demonstratur aliquid singulariter, sed in communi) tenet glosa interlinearis super Lucam. c. 22. Idem Alexander. 4. p. q. 36. Idem Marsilius. 4. q. 6. Et probatur hæc. 2. conclusio: quia non demonstratur panis, nec accidentia (sic enim esset falsa propositio) nec demonstratur corpus Christi absolute & formaliter: quia ita nō significatur, nisi quod corpus Christi est corpus Christi, & non significaretur, quod virtute illorū verborum incipiet, illic esse corpus Christi. Ergo demonstratur contentum sub speciebus.

SED contra. In sacramento non est aliquid commune, quod demonstratur, nisi accidentia quæ nō demonstrantur.

SECVNDO. Pronomen demonstratiuum non potest demonstrare, nisi restringēdo ad singulare. Ergo non demonstrat in cōmuni. Sicut si dicas, hic homo currit, nō demonstrabis nisi in singulari.

TERTIO. Quia non vniuersale, sed singulare est, quod conuertitur & in quod cōuertitur, & de quo enunciat illud prædicatum, corpus meū.

AD HAEC dicit hic Caietanus, quod verū est, quod substantia singularis demonstratur, ea. I. quæ contenta est sub speciebus in ultimo instāti. Sed quid ad. S. Thom. qui dicit, quod demonstratur contentum in generali vel vniuersali? Dico quod vult dicere, quod demonstratur substantia contenta, nō cum determinatione ad aliquam speciem, vel ad corpus Christi. Ita quod si pro illo instāti ultimo aliqua alia substantia ibi cōtineretur, quæ nec esset panis, nec corpus Christi: illa demonstratur per illud pro nomen hoc. Hæc est intentio S. Tho. in articulo, quando dicit, quod oportet intelligere prædictam locutionem, secundum vltimum instans prolationis verborum, & in argumentis primo & secundo, vbi dicit, quod demonstratur substantia. &c. Vnde hæc videtur probabilior opinio, quod sacerdotes demonstrant (vt dictum est) ex intentione ecclesiæ: licet ipsi non intendant demonstrare. Et quod demonstrant substantiam contentam sub illis speciebus, pro vltimo instanti prolationis verborū. Non coarctādo ad panem, nec ad corpus Christi, nec ad aliam speciem. Quod. S. Tho. dicit in vltimis verbis arti.

ALIA opinio quæ dicit, verba illa teneri materialiter, est satis probabilis: quia omnia alia verba canonis dicuntur illic materialiter. Ergo & illa.

Dubium primū. Vbitatur hic prius, an hæc oratio, hoc est corpus meum, sit vera prius quam fiat conuersio, vel cōtra, prius fiat cōuersio quā sit vera.

AD

AD hoc respondet. S. Tho. hic ad. 3. quod prius natura est vera, quā sit illic corpus Christi: licet in eodem instāti tēporis sit vera, & illic sit corpus Christi. Probat. Quia hæc oratio est causa illius cōuersionis. Ergo debet esse prius. Prius nāq; est causa, suo effectu. Est autē causa quatenus significat verū. Ergo quatenus vera practice efficit illam conuersionem instrumentaliter.

SCOTVS autē in. 4. d. 3. dicit appositū. s. quod prius natura est illic corpus Christi, quam oratio sit vera. Et antequā corpus Christi sit illic dicit, quod illa oratio est neutra. Probat. Quia ab eo quod res est, vel non est oratio dicitur vera vel falsa. Ergo. &c.

AD HOC respondet Caietanus, quod illud est verū de orationibus specularibus: non autē de practis. Secundo dico, quod illa maxima philosophorū est vera formaliter, sed practice dicitur vera prius natura, quam res sit.

Tertio & forte melius dico, quod illa propositio Aristotelis. Ab eo quod res est vel non est, &c. non est causalis: ita quod sit sensus, quod veritas propositionis causetur à rebus semper. Sed vult dicere Aristoteles, quod oportet, quod ita sit in re sicut propositio significat: quod prædicta propositio habet. ET cōtra Scotum arguitur: quia antequā corpus Christi sit sub speciebus panis est propositio. Ergo vera vel falsa. Nā propositio est oratio verum vel falsum significans indicando. Ergo non est neutra, nec vnquā datur propositio neutra. Aut enim sic est sicut illa significat, & ita est vera, aut nō est ita, & sic est falsa. Et quod antea, propositio sit, probatur: quia propositio est quoddā successiuum. Ergo est quādo est aliquod instās cōtinuatiuū eius. Sententiā. S. Tho. tenet Dionysius cartusianus in. 4. d. 3. q. 5. Et eandē tenet Caietanus hic in suis cōmentarijs.

Dubium.
secundū.

DVBITATVR secundo quando est illa propositio & quando est vera. De hoc sunt duo modi dicēdi. Primus est, quod nec significat, nec est vera quousque perficiatur, id est, vsque ad ultimū instās esse prolationis, & sic dicit Caieta. hic & probat.

SECUNDVS modus (qui mihi magis applaudit) est, quod in quolibet instanti continuatiuo partium propositionis est propositio, & est vera, sed non pro quolibet instāti, sed pro ultimo instanti prolationis: vt ista, ego taceo, ego dormio, quæ significant in quolibet instanti, in quo sunt, & sunt vera, sed non significāt, nec sunt vera pro quolibet instanti continuatiuo: sed pro ultimo. i. his verbis dictis, taceo, dormio, &c. & hoc ex natura rei. Et probatur: quia quolibet successiuum est, quādo est instās cōtinuatiuū: vt patet de motu & tempore. Est tamen dependenter à prædicato, & ab illis verbis, quæ proferuntur in futuro: ita quod si sacerdos incepit proferre, hoc est corpus meū, & impediendus erat deo sciente, ipsoque sacerdote ignorante, & non protulit, nisi hæc ver-

ba, hoc est, nō fuit illa propositio, nec significauit nec fecit illā conuersionē: sicut si dicas hic annus, vel hic dies est, & te nesciente deus impedit motum cœli, ne ānus de quo loquebaris perficiatur: non erat vera illa propositio, quam dicebas: quia veritas illius dependebat à partibus futuris illius anni, quæ deerant adhuc. Ita dicēdum est de hac, hoc est corpus meū. Hoc probat Ioānes maior in 4. d. 8. q. vnica. Et hoc asserit etiā Dionysius cartusianus vbi supra. Et hic modus semp mihi magis placuit etiam cum artes enarrarem.

ET ad argumentū Caietani, quo dicebat nō esse orationem, quæ non est perfecta. i. quousque prolata sint omnes dictiones: nego illud, nec ipse poterit probare: quia sic sequeretur, quod non esset annus nec mensis quousque omnes partes transiret: Ergo nos melius dicimus.

Articulus sextus.

Vtrum forma consecrationis panis consequatur suum effectum ante quā pficiatur forma cōsecrationis.

DSEXTVM sic proceditur. Videtur quod forma consecrationis panis non cōsequatur suū effectum quousq; perficiatur forma consecrationis vini. Sicut enim per consecrationem panis incipit esse corpus Christi sub hoc sacramento ita per consecrationē vini, incipit esse sanguis. Si ergo verba consecrationis panis haberent suum effectū ante consecrationē vini sequeretur, quod in hoc sacramento inciperet esse corpus Christi sine sanguine, quod est inconueniens.

PRÆTERTEREA. Vnum sacramentū vnum habet complementum. Vnde licet in baptismo sint tres immersiones: nō tamen prima immersio consequitur suū effectū quousque tertia fuerit terminata. Sed totū hoc sacramentū est vnum: vt supra dictū est. Ergo verba quibus consecratur panis non consequuntur suum effectum, sine verbis sacramentalibus, quibus consecratur vinum.

PRÆTERTEREA in ipsa forma cōsecrationis panis sunt plura verba, quorum prima, non sequuntur effectum nisi prolatis ultimis sicut dictum est. Ergo pari ratione

nec

nec verba quibus consecratur corpus Christi habent effectum: nisi prolatis verbis quibus sanguis Christi consecratur.

SED contra est, quod statim dictis verbis consecrationis panis, hostia consecrata proponitur populo adoranda. Quod non fieret si non esset ibi corpus Christi: quia sic ad idolatriam pertineret. Ergo verba consecrationis panis, suum effectum consequuntur, antequam proferantur verba consecrationis vini.

RESPONDEO dicendum, quod quidam antiqui doctores dixerunt: quod haec duae formae, scilicet consecrationis panis & vini, se invicem expectant in agendo: ita, scilicet, quod prima non consequitur suum effectum antequam proferatur secunda.

SED hoc stare non potest: quia (sicut dictum est) ad veritatem huius locutionis, hoc est corpus meum, requiritur propter verbum praesentis temporis, quod res significata simul sit cum ipsa significatione locutionis: alioquin si in futurum expectaretur res significata, apponeretur verbum futuri temporis non autem verbum praesentis: ita, scilicet, quod non diceretur, hoc est corpus meum, sed, hoc erit corpus meum. Significatio autem huius locutionis completur statim completa locutione horum verborum, & ideo oportet rem significatam statim adesse. Quae quidem est effectus huius sacramenti, alioquin locutio non esset vera. Est etiam haec positio contra ritum ecclesiae, quae statim post prolationem verborum corpus Christi adoratur. Unde dicendum est, quod prima forma, non expectat secundam in agendo: sed statim habet suum effectum.

AD PRIMAM ergo dicendum, quod ex hac ratione videtur fuisse decepti illi, qui praedictam positionem posuerunt. Unde intelligendum est, quod facta consecratione panis, est quidem corpus Christi ibi ex vi sacramenti & sanguis ex reali concomitantia: sed postmodum per consecrationem vini, fit ibi e converso sanguis Christi ex vi sacramenti corpus autem ex reali concomitantia. Ita quod to-

rus Christus est sub utraque specie: sicut supra dictum est.

AD SECUNDAM dicendum quod hoc sacramentum est unum perfectione (sicut supra dictum est) in quantum, scilicet, constituitur ex duobus, scilicet, cibo & potu, quorum utrumque per se habet suam perfectionem. Sed tres immersiones baptismi ordinantur ad unum simplicem effectum. Et ideo non est simile.

AD TERTIAM dicendum, quod diversa verba, quae sunt in forma consecrationis panis constituunt veritatem unius locutionis: non autem verba diversarum formarum. Et ideo non est simile.

IN HOC sexto articulo diuus Th. refert opinionem, vel potius errorem dicentium, formas consecrationis panis & vini se mutuo expectare in suis effectibus: ita quod non ponitur corpus Christi sub speciebus panis quousque proferatur forma consecrationis vini. Quo errore explorato, ponit secundo veram sententiam, quae sic habet. Prima forma non expectat secundam in agendo: sed statim habet suum effectum. Probatum duobus argumentis: quibus sufficienter reprobatum praedictus error. Et prius hoc modo. Ad veritatem huius locutionis, hoc est corpus meum, requiritur propter illud verbum praesentis, quod res significata, simul tempore sit cum ipsa significatione locutionis. At significatio huius locutionis, hoc est corpus meum, completur statim completa ipsa locutione horum verborum. Ergo oportet rem significatam statim adesse: quare est effectus huius sacramenti. Probatum consequentia, quia dato opposito, sequeretur, quod praedicta locutio non esset vera. Antecedens vero probatur pro Maiori: quia si res significata expectaretur in futurum non poneretur in praedicta locutione verbum praesentis temporis: sed verbum futuri, nempe, hoc erit corpus meum. Secundo probatur: quia praedictus error est contra ritum ecclesiae: quae statim praedicta oratione prolata proponit hostiam toto populo adorandam. Quod nullo modo liceret, si nondum esset ibi corpus Christi. Ergo dicendum est necessario, quod statim prima illa forma habet suum effectum. ET ultra probationes sancti Tho. probatur quod forma consecrationis panis, statim habeat effectum ante aliam formam: quia Christus ita fecit, quod statim dedit discipulis sui: ut omnes euangelistae referunt.

SED contra conclusionem arguitur hoc modo. Formae sacramenti ordinis non statim habent suum effectum: sed a se invicem dependent. Ergo etiam in hoc sacramento. Probatum antecedens: quia semel dicitur accipe potestatem supra corpus Christi

Christi verum: & semel, accipe potestatem supra corpus Christi mysticum.

AD hoc nego consequentiam: quia potestas consistit in indivisibili, hic autem consecratur materia distincta. Secundo, nego antecedens: quia potestas datur partialiter pluribus actibus quo ad distinctos effectus. Et illud quod semel datur, statim datur: & quod alia forma datur, statim datur etiam. Et ita id, quod fit per hanc formam, hoc est corpus meum, statim fit, esto alia forma nunquam adueniat.

Quaest. vicesima

De effectibus huius sacramenti.

DEINDE considerandum est de effectibus huius sacramenti. Et circa hoc quaeruntur octo. **PRIMO.** Vtrum hoc sacramentum conferat gratiam.

SECUNDO. Vtrum effectus huius sacramenti sit adeptio gloriae.

TERTIO. Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

QUARTO. Vtrum per hoc sacramentum remittatur peccatum veniale.

QUINTO. Vtrum per hoc sacramentum tota poena peccati remittatur.

SEXTO. Vtrum hoc sacramentum hominem praeseruet a peccatis futuris.

SEPTIMO. Vtrum per hoc sacramentum proficiat alijs quam sumentibus.

OCTAVO. De impedimento effectus huius sacramenti.

Articul. primus.

Vtrum per hoc sacramentum conferatur gratia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod per hoc sacramentum non conferatur gratia. Hoc enim sacramentum est nu-

trimentum spirituale. Nutrimentum autem non datur, nisi viventi. Cum ergo vita spiritualis sit per gratiam, non competit hoc sacramentum, nisi habenti gratiam. Non ergo per hoc sacramentum conferatur gratia, ut primo habeatur, similiter etiam nec ad hoc quod augetur: quia augmentum spirituale pertinet ad sacramentum confirmationis, ut dictum est. Non ergo per hoc sacramentum gratia conferatur. **PR AETEREA.** Hoc sacramentum conferatur, ut quadam spiritualis refectio. Sed refectio spiritualis magis videtur pertinere ad usum gratiae, quam ad gratiae collationem. Ergo videtur, quod per hoc sacramentum gratia non conferatur.

PR AETEREA. Sicut supra dictum est, in hoc sacramento corpus Christi offertur pro salute corporis, sanguis autem pro salute animae. Sed corpus non est subiectum gratiae, sed anima: ut secunda parte habitum est. Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc sacramentum gratia non conferatur.

SED CONTRA est, quod dominus dicit Ioannis. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Sed vita spiritualis est per gratiam. Ergo per hoc sacramentum gratia conferatur.

R ESPONDEO dicendum, quod effectus huius sacramenti debet considerari primo quidem et principaliter ex eo, quod in hoc sacramento continetur, quod est Christus. Qui sicut in mundum visibiliter veniens contulit mundo vitam gratiae (secundum illud Ioannis. 1. Gratia et veritas per Iesum Christum facta est) ita in hominem sacramentaliter veniens, vitam gratiae operatur, secundum illud Ioannis. 6. Qui manducat me vivit propter me. Unde et Cyrillus dicit. Vivificativum Dei verbum, unies seipsum propriae carni, fecit ipsam vivificativam. Decebat ergo eum, nostris quodammodo uniri corporibus per sacramentum eius carnem et preciosum sanguinem: quae accipimus in benedictione vivificativam in pane et in vino. **SECUNDO.** Consideratur ex eo, quod per hoc

hoc sacramentū representatur quod est passio Christi, sicut supradictum est. Et ideo effectus quem passio Christi fecit in mundo, hoc sacramentū facit in homine. Unde sup illud Ioannis. 19. Continuo exiuit sanguis & aqua, dicit Chrysost. Quia hinc suscipiunt principium sacra mysteria, cū accesseris ad tremendum calicem, ut ab ipsa bibiturus Christi costa, ita accedas. Unde & ipse dominus dicit Matthaei. 26. Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum.

TERTIO consideratur effectus huius sacramenti, ex modo quo traditur hoc sacramentū, quod traditur per modum cibi & potus. Et ideo omnem effectum quem cibus & potus materialis facit, quantum ad vitam corporalem (quod. s. sustentat, auget, reparat, & delectat) hoc totum facit hoc sacramentū quantum ad vitam spirituale. Unde Ambrosius dicit in lib. de sacramentis. Iste panis est vite aeternae, qui animae nostrae substantiam fulcit. Et Chrysost. dicit super Ioan. Praestat nobis desiderantibus, & palpare, & comedere, & amplecti. Unde & ipse dominus dicit Ioannis. 6. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.

QUARTO consideratur effectus huius sacramenti ex speciebus in quibus traditur hoc sacramentum. Unde August. ibidem dicit. Dominus noster corpus & sanguinem suum in eis rebus comedavit, quae ad unum aliquid rediguntur ex multis. Nanque aliud. s. panis ex multis granis in unum constat: aliud. s. unum in unum ex multis acinis confluit. Et ideo ipse alibi dicit super Ioannem. O sacramentum pietatis, o signum unitatis, o vinculum charitatis. Et quia Christus et eius passio est causa gratiae: & spiritualis refectio, et charitas sine gratia esse non potest, ex omnibus praemissis manifestum est, quod hoc sacramentum gratiam confert.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc sacramentum ex se ipso virtutem habet gratiam conferendi, nec aliquis habet gratiam ante susceptionem huius sacramenti, vel nisi ex aliquo

voto ipsius, vel per se ipsum, sicut adulti, vel voto ecclesiae, sicut paruuli: sicut supradictum est. Unde ex efficacia virtutis ipsius est quod etiam ex voto ipsius aliquis gratiam consequatur, per quam spiritualiter uiuificetur. Restat igitur, ut cum ipsum sacramentum realiter sumitur, quod gratia augetur, et vita spiritualis perficiatur. Aliter tamen quam per sacramentum confirmationis, in quo augetur, & perficitur gratia ad persistendum contra exteriores impugnationes inimicorum Christi. Per hoc autem sacramentum augetur gratia, & perficitur spiritualis vita, ad hoc quod homo in seipso perfectus existat per coniunctionem ad Deum.

AD SECVNDVM dicendum, quod hoc sacramentum confert gratiam specialiter cum virtute charitatis. Unde Damascenus comparat hoc sacramentum carboni, quem Esaias vidit, Esai. 6. Carbo enim lignum simplex non est sed unitum igni: ita & panis communionis, non simplex panis est, sed unitus diuinitati: sicut Gregor. dicit in homilia Pentecostes. Amor dei non est otiosus, magna enim operatur, si est. Et ideo per hoc sacramentum quantum est ex sui virtute, non solum habitus gratiae & virtutis confertur, sed etiam excitatur in actum secundum illud. 2. Corinthiorum. 5. Caritas Christi urget nos. Et inde est, quod ex virtute huius sacramenti, anima spiritualiter reficitur, per hoc quod anima spiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis diuinae, secundum illud Cantic. 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

AD TERTIVM dicendum: quod quia sacramenta operantur salutem, quam significant, ideo secundum quandam assimilationem dicitur quod in hoc sacramento corpus offertur pro salute corporis, & sanguis pro salute animae, quanuis utrumque ad salutem utriusque operetur, cum sub utroque totus sit Christus: ut supra dictum est. Et licet corpus non sit immediatum subiectum gratiae, ex anima tamen redundat effectus gratiae ad corpus, dum

*in presenti mēbra nostra exhibemus arma-
iustitia Deo (ut habetur Romanorum.6.)
& in futuro corpus nostrum sortietur in-
corruptionem & gloria anime.*

IN HAC quæstione.20. agit .S. Tho. de effecti-
tibus Eucharistiæ quæ est pulchra materia
& certe prædicanda: vt homines ad sumēdū hoc
sacramentum alliciātur: quia conditio est huma-
na quærere aliquid, & amare propter vtilitatem
& lucrum. Cum igitur homines cognoscāt se per
sacramentum tam multa & maxima bona spiri-
tualia consecuturos, frequentius & auidius su-
ment prædictum sacramentum, quam si vel nō
intelligant eius fructum vel non bene. Vel si tepi-
de amenc: opus est vt à prædicatoribus calefiant.
Est igitur conclusio S. Thom. in fine articuli.
Manifestum est quod hoc sacramentum gratiā
confert. Probat hanc conclusionem multis ratio-
nibus & testimonijs, & quatuor considerationi-
bus satis luculenter. Vide eius literam.

Hic prius nota, quod hæc materia de effectibus
huius sacramenti tractatur à Magistro senten-
tiarum in.4.d.12. & ibidem ab expositoribus. Et
tractat hoc Gabriel super canonem lectione.35.
& aliqui doctores tractāt hoc in. d.9. vt Richar-
dus ar.2. per.3. quæstiones.

SECUNDO. Nota, quod Caietanus tractat in
istō articulo materias sequentium articulorum:
ego autem tractabo singula in loco suo. Quæ sūt
huius articuli hic, & quæ agūtur à .S. Tho. in alijs
articulis ibidem tractabimus. Et ita distinctius
aperientur dubia: & longe plura dicemus quam
dicat dominus Caiet.

Dubium primum. **T**ERTIO circa conclusionem, qua dicimus,
quod hoc sacramentum confert gratiam, du-
bitatur prius, an sacramentum hoc conferat gra-
tiam eo: quia sumitur, vel quatenus consecratur.

AD HOC sit prima propositio. Sacramentum
cōfert gratiā eo quia sumitur. Probatur Ioānis.6.
Qui manducat meam carnem, & bibit meū san-
guinem, habet vitam æternam, quæ est per gra-
tiam. Vbi Dominus solū promittit gratiam pro-
pter ipsā sumptionē, & nō propter cōsecrationē.

SECUNDO. In eodē cap. dicit dominus de se,
quod est panis vitæ. s. gratiæ, vel quæ est per gra-
tiam. Et in hac propositione omnes conueniunt
SECUNDA propositio est. Gratia datur tempo-
re sumptionis. Sed quid vocatur tempus sumptio-
nis? Ad hoc respondet Caietanus hic in suis cō-
mentarijs, quod est non solum quando actualiter
sumitur sacramentum: sed postea quando manet
sacramentaliter in homine, nempe in stomacho.
Probatur per illud Ioannis 9. Quādiu sum in
mundo lux sum mundi. s. per gratiam.

SECUNDO. Probat: quia sacerdotes post sum-
ptionem sacramenti adhibent diligentiam, ne
aliqua particula adhæreat palato, quasi ne per ir-
reuerentiam amittant effectum sacramēti. Vn-

de infert Caietanus, quod potest quis, quando su-
mit Eucharistiā, ita esse dispositus, quod nec tūc
peccet, nec tūc recipiat gratiam, quia est in mor-
tali, & putat, quod fecit diligentiam sufficientē,
& non fecit sufficientem, & postea si conteritur
ante quam corpus Christi desinat esse in illo ho-
mine sacramentaliter recipiet gratiam ex vi Eu-
charistiæ.

SED nota, qd hoc quod dicit Caietanus potest
intelligi dupliciter. Vno modo quod in toto tem-
pore quo manet corpus Christi sacramentaliter
det gratiam successiue: alio modo quod detur si-
mul in aliquo instāti illius tēporis. Et dico quod
secundum Caietanum vterque sensus est proba-
bilis: licet primus videatur magis de mēte Caiet.
quia dicit quod quādiu manet corpus Christi in
hoīe sacramentaliter pascit & illuminat animā.
SED contra, Tunc non esset laudabilis ritus ec-
clesiæ, quæ dat fidelibus tenues hostias & paruas
particulas: sed deberet dare grossas & magnas ho-
stias, vt diutius morarentur in stomacho fidelū
vt fideles haberent maiorem gratiam.

AD HOC negaret Caietanus sequellam: quia
gratia sacramentalis est certa & terminata ex vi
sacramenti, ideo parum facit quod diu maneant
hostiæ vel non in ipsis sumentibus.

DICO autem, quod licet hoc sit probabile, con-
formius tamen ad euangelium gratia datur tota
quam primum verum est dicere, quod iste man-
ducauit corpus Christi. Et .S. Tho. q.21. sequenti
ar.8. ad.6. dicit quod gratia datur in sumptione
huius sacramēti. Vnde .S. Tho. est pro nobis. Pro-
batur: quia dicitur Ioānis.6. Qui manducat meā
carnem & bibit meum sanguinem habet vitam
æternam. Ergo &c.

ET arguitur contra Caietanū: quia sequeretur,
quod quis post sex dies sumptionis haberet gra-
tiam virtute sacramenti: vt si nunc conteratur, &
antea erat in mortali, & sacramentum manebat
in stomacho, Quod videtur contra verba euan-
gelij citata. Opinionem autem Caietani te-
net Maior in.4.d.9.q.1.

DUBITATUR secundo, an detur tanta gra-
tia pro sumptione corporis Christi tantū:
quanta datur pro sumptione corporis & sangui-
nis simul.

Dubium
secundū.

AD quod dico prius, quod latius hoc videbimus
infra. q.21. ar.12. cum Caietano. Sed pro nunc di-
co, quod ita. Probatur: quia totum est vnum sacra-
mentum. Ergo solum datur vna gratia.

SECUNDO, sequeretur, quod maior gratia da-
retur duas sumentibus hostias vel duas partes, quam
sumentibus vnā tantum.

TERTIO probatur. Quia alias populus defrau-
daretur maximo bono, cum nō cōmunicetur sub
vtraque specie, Et ita male faceret ecclesia priuan-
do populum tanto bono.

DUBITATUR tertio. Si iste effectus gra-
tiæ impediatur tēpore sumptionis, an po-
tiam impediatur tēpore sumptionis, an po-
tertium.
Ita

ita possit redire quā cōteritur, vel disponitur ad gratiam. Et videtur quod ita: sicut dictum fuit de baptismo.

AD HOC dico prius, quod duplex est gratia quæ datur in hoc sacramento, vel prima .s. vel augmentum gratiæ præexistentis. Hoc supposito, respōdet Caietanus hic, duabus propositionibus. Prima est. Transacto tempore sumptionis nullus recipit amplius primam gratiam per hoc sacramentum. Secus si transacta actuali sumptione aduic durante tempore sumptionis secundā suam imaginationem talis resipiscat.

SECUNDA propositio est. Etiam transacto tempore sumptionis resipiscēs (idest, se disponēs) pōt recipere augmentū gratiæ, licet nō primā gratiā.

SED contra primam cōclusionem arguitur hoc modo. Non videtur maior ratio de prima gratia quam de augmento. Sed post redit augmentum. Ergo etiam redit prima gratia.

AD HOC respondet ipse, quod est maior ratio: quia hoc sacramentum ordinatur deper se ad augmentum gratiæ & non ad primam gratiam.

EGO dico, quod ista quæ dicit Caietan. sunt probabilia, sed non certa: quia nec ex scriptura habentur, nec autoritate sanctorum constant.

IDEO credo, quod non redit effectus huius sacramenti post tempus sumptionis, nec est simile de hoc & de baptismo: quia hoc sacramentum est reiterabile, & non baptismus. Ideo sancti tribuerunt illū effectū baptismo & nō huic sacramēto.

SED contra de confessione, de qua etiam dicit, S. Tho. quod recedente fictione, sortitur suam effectum. Dico ad hoc, quod infra dicemus in materia de confessione, & pro nunc dico, quod non est eadem ratio de baptismo, confessione, & Eucharistia: quia baptismus, & confessio sunt sacramenta immediate instituta contra peccata & non Eucharistia.

ET confirmatur: quia si esset verum, quod dicit Caietanus de hoc sacramento, idem esset dicendum de poenitentia & omnibus alijs sacramētis, quod sine fundamento diceretur, nec ex scripturis, nec ex sanctis de alijs sacramentis, excepto baptismo & penitentia, vt infra dicemus.

Dubium
quartum.

DVBITATUR quarto si quis accipiat Eucharistiam in gratia, sed sine actuali actu charitatis: quia distractus, vel quia accipit per actū qui est peccatum veniale, an recipiat istud augmentum gratiæ tunc.

AD HOC dicit Caie quod non, sed postea quādo se disponit. Sed cōtra. Nō potest quis accedere ad Eucharistiam in gratia, & indispositus: nisi quia non habet actum, aut quia accedit cum veniali. Sed non habere actum nō impedit: quia sacramentum confert illud augmentum gratiæ ex opere operato, & veniale non impedit infusionē gratiæ. Ergo falsum est, quod dicit Caietanus.

SECUNDO: quia alias sequeretur, quod aliquis propter peccatum veniale damnaretur: quia pro

pter illud non recipit gratiam.

IDEO dico cum S. Tho. in hac quæstione art. 8. quod propter peccatum veniale non impeditur augmentum gratiæ, quauis Caietanus illum locum interpretetur, sed nimis violenter.

DE ILLO etiam, qui sine actu accedit ad Eucharistiam, dico, quod recipit statim gratiam. Et hoc dicit S. T. in. 4. d. 16. q. 2. art. 1. q. 1. ad. 3. Vbi dicit, quod ad recipiendam gratiā non semper requiritur actualis actus, seu intentio, sed sufficit habitualis. .s. habuisse actum, & non mutasse intentionem voluntarie.

SED contra S. Thomas in. q. de malo. q. 7. art. 12. ad. 2. dicit quod nunquam infunditur gratia alicui sine actuali feruore charitatis.

AD hoc dico, quod intelligit sine sacramento, secus cum sacramento.

SED arguitur contra hoc pro Caietano: quia si daretur semper augmentum gratiæ sic accedētibz sine charitatis feruore actualiter, vel cum veniali: sequitur, quod sacerdos qui sic accedit, haberet magnam gratiam: quia multoties sic accedit. Sed consequens videtur falsum: quia tepide opatur diligēdo Deū, vel alia bona exercēdo, quod nō faceret, si haberet ita magnā gratiā. Ergo &c.

AD HOC dico, quod gratia non est habitus immediate ad operandum: vt dicitur in concilio Miliuitano, non tamen immediate, sed mediate, nempe per habitus: quia gratia immediate non diligit, sed charitas.

SECUNDO arguit Caiet. pro se: quia hoc sacramentum est nutrimentum in vita spiritali, & non nutritur per hoc sacramentum: nisi ille qui per actum vitalem sumit illud, qualis actus non est peccatum veniale.

AD HOC dico, quod satis est, quod talis habet, vel habuit actum vitalem, quo voluit, vel vult accipere sacramentum manēs semper in gratia, ad hoc, quod recipiat augmentum gratiæ.

TER TIO S. Thomas in. 4. d. 12. q. 2. art. 1. q. 3. dicit, quod cum peccato veniali, non recipit quis gratiam, etiam cum sacramento.

AD HOC dico, quod mutauit sententiam in 3. p. loco citato.

QUARTO. Sequeretur, quod pueris daretur gratia ante vsum rationis, si sumant hoc sacramentum, postquā non requiritur actus actualis.

AD HOC dico, quod latius disputabimus inferius, cum tractabimus de sumentibus hoc sacramentum in. q. sequenti.

SECUNDO, quod non est simile de pueris: quia illi nunquam habuerunt actum, & adulti habuerunt, & habent tunc, quando sumunt Eucharistiam, habitualement vel virtualement intentionē, quā pueri non habēt. Ideo non est eadem ratio.

Articul. secundus

Utrum effectus huius sacramenti sit adeptio gloriae.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod effectus huius sacramenti non sit adeptio gloriae. Effectus enim proportio naturae suae causae. Sed hoc sacramentum competit viatoribus. Unde et viaticum dicitur. Cum igitur viatores nondum sint capaces gloriae: videtur, quod hoc sacramentum non causet adeptionem gloriae.

PR AETEREA. Posita causa sufficienti, ponitur effectus. Sed multi accipiunt hoc sacramentum, qui nunquam peruenient ad gloriam: ut patet per Augustinum. 12. de Civitate Dei. Non ergo hoc sacramentum est causa adeptionis gloriae.

PR AETEREA. Maius non efficitur à minori: quia nihil agit ultra suam speciem. Sed minus est accipere Christum sub specie aliena: quod fit in hoc sacramento, quam frui eo in specie propria, quod pertinet ad gloriam. Ergo hoc sacramentum non causat adeptionem gloriae.

SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 6. Si quis manducauerit ex hoc pane vivet in aeternum. Sed vita aeterna est vita gloriae. Ergo effectus huius sacramenti est adeptio gloriae.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc sacramento potest considerari, et id ex quo habet effectum. scilicet ipse Christus contentus, et passio eius representata, et id per quod habet effectum. scilicet usus sacramenti et species eius. Et quantum ad utrumque competit huic sacramento, quod causet adeptionem vitae aeternae.

Nam ipse Christus per suam passionem aperuit nobis aditum vitae aeternae, secundum illud Hebraeorum. 9. Novi testamenti mediator est, ut morte intercedente, qui vocati sunt, accipiant repromissionem aeternae hereditatis. Unde et in forma huius sacramenti dicitur, Hic est calix sanguinis mei novi et aeterni testamenti. Similiter etiam refectio cibi spiritualis, et unitas significata per species panis et vini habetur quidem in presenti, sed imperfecte,

perfecte autem in statu gloriae. Unde Augustinus dicit super illud Ioan. 6. Caro mea vere est cibus. Cum cibo et potu id appetant homines, ut non esuriat, nec sitiant, hoc veraciter non praestat, nisi iste cibus et potus, qui eos à quibus sumitur immortales et incorruptibiles facit in societate sanctorum: ubi pax erit, et unitas plena atque perfecta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut passio Christi, in cuius virtute hoc sacramentum operatur, est quidem causa sufficientes gloriae, non tamen ita, quod statim per ipsam introducatur in gloriam, sed oportet ut prius simul copiamur, ut postea simul glorificemur (sicut dicitur Romanorum. 8.) ita hoc sacramentum non statim nos in gloriam introducit, sed dat nobis virtutem perueniendi ad gloriam, et ideo viaticum dicitur. In cuius figuram legitur. 3. regum. 19. quod Helias comedit, et bibit, et abulavit in fortitudine cibi illius. 40. diebus et 40. noctibus usque ad montem Dei Oreb.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut passio Christi non habet suum effectum in his, qui se ad eam non habent, ut debent: ita et per hoc non adipiscuntur gloriam, qui indecenter ipsum suscipiunt. Unde Augustinus dicit super Ioan. exponens illa verba, aliud est sacramentum, et aliud virtus sacramenti. Multi de altari accipiunt et accipiendo moriuntur. Panem ergo caelestem spiritualiter manducate, in oecumena ad altare apportate. Unde non est mirum, si illi qui innocentiam non servant, effectum huius sacramenti non consequantur.

AD TERTIVM dicendum, quod hoc, quod Christus sub aliena specie sumitur, pertinet ad rationem sacramenti, quod instrumentaliter agit. Nihil autem prohibet causam instrumentalem producere potiorē effectum: ut ex supra dictis patet.

IN HOC. Secundo articulo diuus Thomas ponit unum notabile, & subinde unam affirmatiuam conclusionem, qua respondet ad praedictam quaestionem, & probat eam. Quo ad primum dicit quod est notandum, quod in hoc sancto sacramento sunt duo consideranda. Primum est id, ex quo sacramentum habet effectum suum, id est, virtutem ad faciendum, quod facit, nempe Christus & passio eius representata

Secundum;

Secundum est, id per quod habet effectum, nempe usus sacramenti & species eius. Quo ad secundum est conclusio, quae est huiusmodi. Quantum ad utrumque praedictorum quae sunt in sacramento, conuenit huic sacramento causare adeptionem vitae aeternae. Probatur: quia Christus per suam passionem aperuit nobis aditum vitae aeternae, secundum illud ad Hebraeos. 9. Noui testamenti mediator est: ut morte intercedere, qui vocati sunt, accipiant repromissionem aeternae hereditatis. At Christus instituit hoc sacramentum ad hoc, quod per ipsum applicetur nobis virtus suae passionis. Ergo sacramentum hoc efficit adeptionem gloriae.

SECUNDO. In forma consecrationis sanguinis Christi dicitur, hic est calix sanguinis mei noui & aeterni testamenti, quod est dicere, est calix repromissionis gloriae, quae fit in nouo testamento his, qui digne sumunt hoc sacramentum. Ergo &c.

TERCIO. Refectio spiritualis & vnitas, quae significantur per hoc sacramentum non habentur perfecte, nisi in gloria. Ergo sacramentum hoc efficit adeptionem gloriae.

QUARTO pro hoc est Augustin. super illud Ioannis. 6. Caro mea vere est cibus &c. qui sic dicit. Cum cibo & potu id appetant homines, ut non esuriant, nec sitiant, hoc veraciter non praestat, nisi iste cibus & potus: qui eos a quibus iumentur immortales & incorruptibiles facit in societate sanctorum, ubi pax erit, & vnitas plena atque perfecta. Ergo ex August. manifeste habetur, sacramentum hoc esse causam adeptionis gloriae.

SED contra conclusionem principalem huius articuli argumentor in hunc modum. Si Eucharistia efficeret adeptionem gloriae, omnis qui semel ad minus digne, sumit Eucharistiam, statim haberet gloriam, quod experientia teste falsum est. AD hoc dicendum, quod tempore sumptionis sacramenti fit praedictus effectus a sacramento quantum ad sufficientiam, sed non fit efficaciter, nisi postea in alia vita tempore a Deo diffinito, sed tunc quando fit, fit virtute huius sacramenti. Ideo verum dicit conclusio, nempe sacramentum hoc causare adeptionem gloriae. Et hoc asserit Diuus Tho. hic ad primum. Praedicta etiam conclusio confirmatur ex dictis in praecedenti articulo: quia sacramentum hoc dat gratiam, vel eam auget, quae nihil aliud est quam acceptio ad vitam aeternam. Ergo causat adeptionem gloriae &c. Et ita est praedicandum, quod sacramentum hoc efficit, ingressum siue aditum ad gloriam.

Articulus tertius

Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

DE TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis. Dicitur enim in quadam collecta. Sit hoc sacramentum ablutio scelerum. Sed scelera dicuntur peccata mortalia. Ergo per hoc sacramentum peccata mortalia abluuntur.

PR AETEREA. Hoc sacramentum agit in virtute passionis Christi, sicut & baptismus. Sed per baptismum dimittuntur peccata mortalia: ut supra dictum est. Ergo et per hoc sacramentum. Praesertim cum in forma huius sacramenti dicatur, qui promulgetur effundetur in remissionem peccatorum.

PR AETEREA. Per hoc sacramentum gratia confertur: ut dictum est. Sed per gratiam iustificatur homo a peccatis mortalibus, secundum illud Romanorum. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius. Ergo per hoc sacramentum remittuntur peccata mortalia.

SED CONTRA est, quod dicitur. 1. Corin. 11. Qui manducat & bibit indigne: iudicium sibi manducat, & bibit. Dicit autem Glosa ibidem, quod ille manducat, & bibit indigne, qui in crimine est, vel irreuerenter tractat, & talis manducat, & bibit, sibi iudicium, id est damnationem. Ergo ille qui est in peccato mortali per hoc, quod accipit hoc sacramentum, magis accumulatur sibi peccatum, quam remissionem sui peccati consequatur.

RESPONDEO dicendum, quod virtus huius sacramenti potest considerari dupliciter. Vno modo secundum se, & sic hoc sacramentum habet virtutem ad remittendum quaecumque peccata ex passione Christi, quae est fons & causa remissionis peccatorum.

ALIO modo potest considerari per comparationem ad eum, qui recipit hoc sacramentum, prout in eo inuenitur, vel non inuenitur impedimentum percipiendi huius sacramenti effectum. Quicumque autem habet conscientiam peccati mortalis, habet in se impedimen-

a ij tum

tum percipiendi effectum huius sacramenti: eo quod non est conueniens susceptor huius sacramenti: tum quia non potest vniri Christo (quod fit per hoc sacramentum) dum est in affectu peccandi mortaliter. Et ideo, ut dicitur in lib. de ecclesiasticis dogmatibus, si mens in affectu peccandi est, grauatur magis Eucharistia perceptione, quã purificetur. Vnde hoc sacramentum in eo, qui ipsum percipit in conscientia peccati mortalis, non operatur remissionem peccati.

POTEST tamen hoc sacramentum operari remissionem peccati dupliciter. Vno modo non perceptum actus, sed voto: sicut cum quis prius iustificatur à peccato.

ALIO modo etiam perceptum ab eo qui est in peccato mortali, cuius conscientiam, & affectum non habet. Forte enim primo non fuit sufficienter contritus: sed deuote & reuerenter accedens cõsequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionem peccati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod petimus, ut hoc sacramentum sit ablutio scelerum: vel eorum quorum conscientiam non habemus (secundum illud psalmi, Ab occultis meis munda me domine) vel ut cõtritio in nobis perficiatur ad scelerum remissionem: vel etiam: ut robur nobis detur ad scelera vitanda.

AD SECVNDVM dicendum, quod baptismus est spiritualis generatio, quæ est mutatio de non esse spirituale in esse spirituale & datur per modum abluitionis. Et ideo quantum ad utrumque non inconuenienter accedit ad baptismum, qui habet conscientiam peccati mortalis. Sed per hoc sacramentum homo sumit in se Christum per modum spiritualis nutrimenti, quod non competit mortuo in peccatis. Et ideo non est similis ratio.

AD TERTIVM dicendum, quod gratia est sufficiens causa remissionis peccati mortalis: non tamen actus remittit peccatum mortale, nisi cum primo datur peccatori. Sic autem

non datur in hoc sacramento. Vnde ratio non sequitur.

IN HOC 3. articulo Diuus. Tho. notat prius, quod virtus huius sacramenti potest considerari dupliciter. Vno modo secundum se & alio modo per comparisonem ad eum qui recipit hoc sacramentum, secundum quod in eo inuenitur, vel non inuenitur impedimentum recipiendi huius sacramenti effectum, nempe peccatum mortale.

HIS notatis scribit Doctor sanctus aliquas conclusiones. Quarum prima est. Hoc venerandum sacramentum secundum se habet virtutem remittendi quacumque peccata. Probat, quia (ut dictum est) habet virtutem passionis Christi, quæ est fons & causa remissionis peccatorum. Ergo &c. SECUNDA conclusio est. Quicumque habet conscientiam peccati mortalis: habet in se impedimentum percipiendi effectum huius sacramenti. Probat, quia non est conueniens susceptor huius sacramenti. Ergo meretur priuari eius fructu: quia facit irreuerentiam sacramento.

SECUNDO. Quia qui est in peccato mortali non viuit spiritualiter. Ergo non debet spirituale nutrimentum suscipere, quod non est, nisi viuens.

TERTIO. Quia non potest vniri Christo (quod per hoc sacramentum fit) dum est in affectu peccandi mortaliter. Ergo habet impedimentum suscipiendi effectum huius sacramenti.

QUARTO hoc ipsum confirmat ex lib. de ecclesiasticis dogmatibus, vbi dicitur. Si mens in affectu peccandi est, grauatur magis Eucharistia perceptione quam purificetur. Ergo hoc sacramentum in eo, qui ipsum recipit in conscientia peccati mortalis, non operatur remissionem peccatorum.

TERTIA conclusio est. Sacramentum hoc potest operari remissionem peccati mortalis dupliciter. Vno modo perceptum solo voto, & non re: ut cum quis prius quam sumat Eucharistiam iustificatur à peccato per contritionem, quæ includit propositum seruandi mandata dei (ut infra suo loco dicemus) & vnum præceptorum est de Eucharistia sumenda.

QUARTA & notanda conclusio est. Sacramentum hoc realiter perceptum ab eo, qui est in mortali, cuius tamen conscientiam & affectum non habet: remissionem peccati operatur. Ponit diuus Thomas exemplum: quia potest esse, quod ille qui accedit ad Eucharistiam non fuit prius sufficienter contritus: sed deuote & reuerenter accedit tunc consequitur per hoc sacramentum gratiam charitatis. Hæc. S. Tho. Quæ nos præsius tractabimus. ET tandem sententia. S. Tho. hic stat duabus propositionibus principalibus. Prima est. Omnis accedens ad sacramentum cum conscientia peccati mortalis: peccat mortaliter de nouo. Vnde non solum non remittuntur illi mortalia peccata: sed admittit vnum de nouo.

SECUNDA

SECUNDA conclusio est, quæ est. 4. in litera articuli. Accedens ad sacramentum in peccato mortali nescienter (nempe quia putat se fecisse diligentiã debitã, & non fecit) non semper peccat mortaliter novum peccatum. Has duas propositiones ponit. S. Tho. hic, vt constat. Idẽ dicit. q. 21. sequenti. ar. 4. ad. 5. Idẽ dicit in. 4. d. 9. q. 1. ar. 3. q. 2. Idem dicit Alexander. 4. p. q. 46. membro. 6. ar. 2. Idem dicit Bonaventura. 4. d. 9. ar. 2. q. 3. Idem Gabriel in. 4. d. 9. q. 2. conclusione prima, & super Canonẽ lectione. 8. Idem sentit Marsilius in. 4. q. 6. ar. 4. conclusione prima & duobus corrolarijs sequentibus. Idẽ Gerson libro de floribus Eucharistiæ, & in tractatu vbi exponit canticum, Magnificat anima mea. Idem Adrianus in. 4. q. propria de Eucharistia. Idẽ Paludanus. d. 9. q. 2. Sed hi doctores dicunt, quod talis nõ peccat. At sanctus Tho. addit, quod non solum non peccat: sed recipit gratiam. Ratio est: quia licet talis sit indignus, accedit digne, idest, accessus est dignus. Et ad intelligendum hæc, nota, quod omnis dolor de peccatis, qui sufficit ad remissionem peccatorum dicitur contritio: Alius vero qui non sufficit dicitur attritio.

SECUNDO notandum, quod non est facile cognoscere, quis dolor est attritio, & quis contritio: quia licet communiter diffiniatur à doctoribus quod cõtritio sit dolor de peccatis propter Deũ, & attritio sit dolor de peccatis ppter poenas aut alias circumstantias, vel propter alia motiua: tamen hoc ipsum cognoscere difficile est: quia putant homines quod dolent propter Deũ, & sæpe non est ita. Vnde nullus potest esse certus, & euidenter scire se esse in gratia, aut se esse contritum sine speciali reuelatione. Probat hoc, Priore ad Corinthios. 4. Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Et tamen habebat Paulus magna signa quod erat in gratia: quia nollebat se parari à charitate Christi.

SECUNDO probatur hoc per illud Iob. 9. Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delinquenti.

TER TIO. Ecclesiastici. 5. De propitiato peccato noli esse sine metu.

QVARTO Ecclesiastes. 9. Nescit homo vtrũ amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta.

QVINTO. Prouerborum. 20. Nullus potest dicere, Mundum est cor meum.

SEXTO. Iobi. 10. Si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea,

SEPTIMO. In eodem capite habetur. Si dominus venerit ad me, & si recesserit, nõ videbo illum.

HIS suppositis, probatur secundam conclusionem, vbi est difficultas: quia de prima non est aliqua: cum sit expressa in Paulo. 1. ad Corinthios. 11. Prius. Si nunquam potest quis accedere ad Eucharistiam in peccato mortali quin peccet mortaliter: sequitur, quod omnis accedens ad Eucha-

ristiam exponit se periculo peccandi mortaliter. Et ita omnis accedens peccat mortaliter. Probat sequella: quia nullus potest scire, quod est in gratia: vt probatum est. Ergo accedit ad Eucharistiam cum timore & periculo, quod est in peccato mortali. Ergo exponit se periculo peccandi lethaliter. Ergo sic peccat mortaliter.

SECUNDO. Non habemus in sacra scriptura, quod accedens ad Eucharistiam teneatur esse in gratia: sed solũ, quod probet se: vt ait Paulus. Sed talis iam est probatus. Ergo accedit sine peccato. Et hoc argumentum probat sufficienter conclusionem. S. Thomæ.

HIS non obstantibus dicit Maior in. 4. d. 9. q. 1. conclusione. 2. quod accedens in lethali ad Eucharistiã semper peccat de nouo. Probat prius: quia vel talis fecit totum, quod debebat facere, vel nõ. Si fecit totum. Ergo est in gratia. Si non. Ergo adhuc ignorat culpabiliter. Ergo peccat sic accedens, mortaliter.

PRO solutione huius nota, quod peccator solũ tenetur dolere de peccatis ad hoc, quod remittatur illi peccata: & non tenetur quærere, an fecerit examinationem vel non, nisi ad hunc finem, vt doleat de peccatis. Ad sumendum autem Eucharistiam non sufficit dolere: sed tenetur facere diligentiam ad quærendum signa probabilia quod est sine peccato, vel in gratia. Tunc ad argumentum distinguo antecedens. Talis fecit quod tenetur ad sumendum Eucharistiam, concedo. Sed non facit, quod tenetur ad hoc quod sit in gratia: Quia ad hoc quod esset in gratia deberet dolere de peccatis propter Deũ. Vnde sequitur, quod dicit. S. Thomas esse verum. s. quod habens signa sufficientia ad iudicandũ probabiliter, quod est in gratia, potest accedere ad Eucharistiam sine peccato.

ET cõtra Maiorem arguitur hoc modo. Si Deus fecisset legem, quod quantumcumque quis habeat signa probabilia, quod doluit de peccatis, & quod est in gratia: si tamen non doluit, non erit in gratia, ille qui sic habet illa signa non peccaret sic accedens ad Eucharistiam. Ergo nec nunc: quia eadẽ lex facta est nunc per illud, Probet se ipsum homo, & Nisi poenitentiam egeritis, peribitis.

SECUNDO. Si duo habeant æqualia signa, quod sunt in gratia, & in rei veritate non est nisi vnus illorum, & accedunt sic cum illis signis ad Eucharistiam: non videtur quare peccet vnus potius quam alius. Ergo nullus illorũ peccat sic accedens.

TER TIO. Tantum arcetur ab Eucharistiã excommunicatus sicut peccator. Sed excommunicatus, qui inuincibiliter ignorat suam excommunicationem & sic accedit, excusatur. Ergo peccator &c. Quod autem excommunicatus possit sic ignorare excommunicationem. Probat, si rusticus accipit absolutionem à non potente dare, & putat, quod poterat &c.

QVARTO. Dominus dicit Ioã. 6. quod hoc

sacramentum dat vitam: quæ non datur, nisi mortuis in peccato. Et S. Tho. in. 4. d. 9. q. 1. ar. 3. q. 2. dicit, quod hoc dicit August. s. quod hoc sacramentum uiuificat mortuos. Et hoc dicit August. in quodam sermone de hoc sacramento.

Dubium
primum.

DUBITATUR prius. Quando dicit doctor quod potest quis accedere ignoranter ad Eucharistiam cum mortali, & excusatur: de qua ignorantia loquitur. Quia duplex potest esse ignorantia. Altera. s. quia de facto peccauit mortaliter, & putat quod non, & facit diligentiam ad reminiscendum, & non recordatur. Altera est: quia bene recordatur, quod peccauit, & putat se sufficienter dolere, & conteri de peccatis suis, & non facit.

AD HOC dico, quod loquitur de vtraque: licet facilius detur secunda: quia difficile erit, quod aliquis peccauerit, & quod faciat diligentiam, ut recordetur, & quod non recordetur, ad minus quod peccauit: licet non recordetur quoties peccauit.

Dubium
secundum.

DUBITATUR secundo, an ille talis ignorans semper consequatur gratiam per illud sacramentum, vel an solum remittatur peccatum. Videtur ex S. Tho. hic, quod semper consequitur gratiam. Et ita dicit Alexander. 4. p. q. 46. & Gabri. super canonem lect. 8. Et quod talis semper consequatur gratiam est probabilius, cum sacramentum operetur ex opere operato. Et ille ignorans iam est probatus iuxta mandatum Pauli.

SED contra. Quia tunc esset talis certus quod est in gratia. Probatur. Quia est certus quod facit probabilem diligentiam, & quod disponit se sic probabiliter.

RESPONDETUR quod potest esse certus. i. sine formidine assentiri, sed non certitudine fidei: quia sunt de hoc opiniones propterea non est de fide.

SECUNDO. Dico quod non potest esse certus, etiam ita sine formidine: quia non est certus si se disponit ita sufficienter, ut cum sacramento detur ei gratia.

ARGVO secundo hoc modo. Sequitur quod sine poenitentia quis habet gratiam. Fateor quod cum sacramento sine contritione habet gratiam. Immo sine actuali contritione: quia quando quis sumit sacramentum melius est, quod cogitet de sacramento, quam de peccatis. Satis est quod ante fuit attritus aut probatus: ut dictum est.

Dubium
tertium.

DUBITATUR tertio, an sufficiat contritio ad accedendum ad Eucharistiam cum scientia de peccato, vel an requiratur confessio. Et videtur quod sufficit contritio, quia talis est in gratia, & iuxta præceptum Pauli est probatus. Ergo &c. **HOC** dubium mouetur circa primam conclusionem. S. Tho. qua dicit quod accedens ad Eucharistiam cum scientia peccati mortalis, peccat mortaliter. Et tractatur hoc in. 4. d. 9. & 17. Ad quod dico prius, quod aliqui doctores non multum antiqui dicunt, quod non requiritur confessio ad accedendum ad Eucharistiam: sed sufficit contritio.

Hoc Panormi. c. de homine, extra de celebr. miss. Idem dicit Caiet. & cum maiori audacia. 3. p. q. 80. ar. 4. & primæ ad Corinchi. c. 11. & in summa verbo, Communio sacramentalis. Et probat. Quia confessio non est de iure diuino ante sumptionem Eucharistiae, nec de iure humano. Probatur. Quia Paulus solum dicit. Probet autem se ipsum homo, & non meminit de confessione aliquid: quia per confessionem non se probat confitens: sed potius confessarius probat confitentem. Ergo non requiritur confessio.

SECUNDO probat. Si confessio ante sumptionem Eucharistiae esset de iure diuino, semper esset malum accedere ad Eucharistiam sine præuia confessione. Sed Theologi ponunt aliquas exceptiones quando sine confessione licet accedere ad Eucharistiam. Ergo non est de iure diuino. Minor probatur: quando alias esset infamia, quando non esset copia confessoris, vel simile aliquid: ut postea dicemus.

TER TIO probat. Quia præceptum affirmatiuum solum obligat tempore necessitatis. Sed Eucharistia non facit illam necessitatem. Ergo non requiritur talis confessio.

Q VARTO. Ad alia sacramenta recipienda non requiritur confessio. Ergo nec ad hoc.

Q VINTO. Ad ministrandum alijs Eucharistiam, non requiritur confessio. Ergo nec ad recipiendum. **HIS** non obstantibus, Dico ad hoc, quod nullus Theologus habuit hanc opinionem Caietani: non enim inuenitur in aliquo.

SECUNDA propositio est. Caietanus tenet hoc contra S. Tho. in. 4. d. 17. q. 3. ar. 1. q. 4. & in additionibus ad 3. p. q. 6. ar. 5.

TER TIA conclusio. Dico cum S. Tho. & cum ceteris Theologorum dempto domino Caietano, quod requiritur confessio ante communionem sub poena peccati mortalis de nouo, quantum de se est. Dico, quantum de se est: quia in aliquo casu excusaretur: ut postea dicemus. Probatur prius: quia ita dicit Hugo de S. Victore in lib. de ecclesiastica potestate ligandi atque soluendi: cuius verba sunt. Audacter dico, si ante sacerdotis absolutionem ad communionem corporis & sanguinis Christi quis accesserit: pro certo sibi iudicium māducat: & si eum nimium poeniteat, & vehementer doleat.

SECUNDO. Pro nobis est Cyprianus in epistola ad fratres, quæ incipit. Ingemiscere vos &c. Vbi reprehendit sacerdotes, qui lapsis dabant Eucharistiam sine ordine, id est, qui prius confiterentur. Et dicit, quod est contra disciplinam domini.

TER TIO. Idem dicit in lib. ad lapsos, qui incipit, Pax ecce dilectissimi fratres. Idem dicit etiam in epistola ad Presbyteros & diaconos, quæ incipit, Legi literas vestras. Cyprianus etiam in sermone. 5. de lapsis dicit, quod ante exhomologesim factam criminis nullis est pax, sed belu, ad communionem accedere. Augustinus quoque in epistola ad Iulianum comitem. Quando deum (inquit) recipere debemus antea

antea ad confessionē & poenitentiā recurrere dū est.
QVARTO probatur hoc per illud quod dicit Eu-
 febrius in historia ecclesiastica li. 6. c. 25. Quod cū
 Philippus imperator factus fuisset Christianus,
 & vellet communicare: nō est permissus ab epis-
 copo loci: nisi prius confiteretur.

QVINTO probatur: quia ita dicit Glosa extra
 de celebratione missarum cap. De homine, quæ
 citat textus ad hoc: licet illi textus hoc non dicat
 formaliter, videntur tamen illud asserere. Et licet
 hoc non possit sufficiēter probari ex sacra scriptu-
 ra, nec ex iure canonico, nec naturali: nec Caiet.
 possit sufficiēter expugnari per solas adductas
 rationes & testimonia: probatur tamen ratione.
SEXTO in ordine arguo in hunc nudum. Con-
 suetudo generalis est in ecclesia à tēpore Apосто-
 lorum, quæ nullum admittit ad communionem
 (si peccauit) quin prius confiteatur. Omnes nam-
 que probi viri putant se peccare mortaliter: si nō
 confiteantur peccata mortalia ante cōmunionē.
 Et hæc consuetudo vniuersalis obligat sicut lex
 vniuersalis extra de cōsuetudine cap. finali & .c.
 Ecclesiasticarum. 11. d. Rosensis etiam articulo. 15
 contra Lutherum multa adducit ad hoc ex san-
 ctis testimonia.

SEPTIMO probatur. Apostolu s. 1. ad Corin-
 thi. 11. exigit ad Eucharistiam maiorem diligen-
 tiam & dispositionem, quam ad alia sacramenta.
 Sed ad omnia alia sufficit contritio. Ergo ad hoc
 sacramentum requiritur confessio: quia non vide-
 tur quid aliud requiratur, plusquam ad alia sacra-
 mēta, nisi confessio.

OCTAVO. Si probatio Pauli terminatur ad cō-
 tritionem tantum, sequitur, quod omnis accedēs
 sine confessione, peccat mortaliter: quia exponit
 se periculo, cum non possit scire euidenter se esse
 contritum, & relinquit confessionem, quam faci-
 le possit adhibere.

NONO probatur. Quia semper fuit ille textus
 Pauli sic intellectus à sanctis, quod illa probatio
 debet esse per præuiam confessionē. Ergo ita est
 tenendum.

DECIMO. Paulus manifeste (etiam secundum
 Caietanum) præcipit, quod homines se probēt,
 id est, inquirāt signa probabilia quod sunt in gra-
 tia: quia confiteri, est potissimum signum, quod
 quis sit in gratia. At ille qui non confitetur, non
 inquit signa probabilia, quod est in gratia. Ergo
 agit contra præceptum Pauli. Ergo peccat mor-
 taliter: quia potissimum signum ad iudicandum,
 quod est in gratia, est confessio.

VNDECIMO. iam hoc definitum est in conci-
 lio Tridentino: vt infra in materia de confessio-
 ne citabo.

SED an sint casus aliqui vel exceptiones, quan-
 do sine præuia confessione liceat accedere ad
 Eucharistiam?

AD hoc dicunt communiter omnes doctores,
 quod ita. Prima exceptio est, quando est necessa-

rium alicui sumere Eucharistiam & non est co-
 pia confessarij. Probatur hoc: quia sic est consue-
 tudo in ecclesia, quod tunc sacerdos cum contri-
 tione sine confessione celebrat.

SECUNDO probatur. Quia præceptum de iu-
 re diuino positiuo non obligat contra præceptum
 iuris naturalis: vt cum quis non posset sumere
 Eucharistiam si confiteretur tunc, nisi cum sua in-
 famia, potest accedere ad Eucharistiā cum propo-
 sito confitēdi postea. Et hæc est secūda exceptio.

TER TIA est propter reuerēciam Eucharistiæ,
 quando sacerdos in medio missæ recordatur ali-
 cuius peccati quod antea admisit, non debet re-
 linquere missam & confiteri tunc: sed sufficit pro-
 positum confitēdi, & contritio. Et hoc siue sint
 in medio, siue in principio missæ, siue possint con-
 fiteri sine scandalo, siue non: videtur probabilius,
 quia totum est vnum opus, quicquid alij dicant,
 Et idem dicatur de laicis postquam iam sunt pa-
 rati ad recipiendum Eucharistiam, esto recordē-
 tur alicuius peccati, doleant de illo, & proponant
 quod postea confitebuntur. Et hoc propter reue-
 rentiam cōmunionis & mensæ domini: quia cū
 sit vna communio, fit irreuerentia quod fiant ibi
 interruptiones.

TVNC ad primum argumentum Caietani di-
 co, quod est de iure diuino: vt patet per Paulum &
 per consuetudinem ecclesiæ, vt probauimus. Et
 dico quod Caietanus male interpretatur Paulū:
 quia Paulus vult, quod probet se homo eo modo
 quo tenetur. Et dico (vt probaui) quod tenetur cō-
 fiteri ad talem probationem.

AD secūdam negatur, quod si est de iure diuino
 quod confessio præcedat sumptionem Eucharis-
 tiæ, quod non liceat oppositum in aliquo casu.

Quia etiam non occidere est de iure diuino: &
 tamen in defensionem propriā, vel propter iu-
 stiam licet. Ad alia patet ex his dictis manifeste,
 quid sit dicendum.

SED. Quid est non habere copiā cōfessoris? Di-
 co, quod est quando instat necessitas celebrandi,
 vel communicandi: & nullus est habens iurisdic-
 tionem qui possit audire illum, vel probabiliter
 timetur quod talis confessarius reuelabit confes-
 sionem, vel scandalizabitur: vt si mulier confitea-
 tur, & probabiliter scit quod si confitetur tali pa-
 rocho adulterium suum, sollicitabit illam.

VLTIMO. Vide argumenta. S. Tho. Et in solu-
 tione ad. 2. videtur quod. S. Tho. dicat, quod ad
 baptismum non requiratur aliquis dolor. Sed de
 hoc supra late diximus. q. 10. ar. 9. vide ibi.

Articul. quartus.

Vtrum per hoc sacramentum remit-
 tantur peccata venialia.

AD QVARTVM. Sic proceditur. Videtur, quod per hoc sacramentū nō remittantur peccata venialia. Hoc enim sacramentū (ut August. dicit super Ioā.) est sacramentū charitatis. Sed venialia peccata nō contrariantur charitati: ut in secunda parte habitū est. Cum ergo contrariū tollatur per suū contrarium, videtur quod peccata venialia per hoc sacramentum non remittantur.

PRÆTEREA. Si peccata venialia per hoc sacramentum remittantur, quæ ratione remittitur vnum, remittuntur & omnia. Sed non videtur quod omnia remittantur: quia sic frequenter aliquis esset absque omni peccato veniali, contra id quod dicitur .i. Ioā. .i. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Nō ergo per hoc sacramentū remittitur aliqd peccatū veniale.

PRÆTEREA. Contraria mutuo se expellūt. Sed peccata venialia non prohibēt à perceptione huius sacramenti: dicit enim August. super illud Ioānis. 6. Patres vestri maducauerūt māna i deserto, et mortui sūt. Innocētia (inquit) ad altare apportate: pctā, et si quotidiana, non sūt mortifera. Ergo nec peccata venialia per hoc sacramentū tollūtur.

SED CONTRA est, quod Innocētius tertius dicit, quod sacramentū venialia delet, & cauet mortalia.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc sacramento duo possunt considerari. scilicet ipsum sacramentum & res sacramenti. Et ex utroq; apparet quod hoc sacramentum habet virtutem ad remissionem venialium peccatorū. Nam hoc sacramentum sumitur sub specie cibi nutrientis. Nutrimentum autem cibi est necessarium corpori, ad restaurandū id quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiscentia per peccata venialia, quæ diminuunt feruorem charitatis: ut in secunda parte habitum est. Et ideo conuenit huic sacramento ut re-

mittat peccata venialia. Vnde & Ambrosius dicit in lib. de sacramentis, quod iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidiana infirmitatis. Res autem huius sacramenti est charitas, nō solū quātū ad habitū: sed etiā quātū ad actū, qui excitatur in hoc sacramento: per quod peccata venialia solūtur. Vnde manifestū est, qd virtute huius sacramenti remittuntur peccata venialia.

AD PRIMū ergo dicendū, quod peccata venialia, et si non contrariantur charitati quātū ad habitū: contrariantur tamē ei quātū ad feruorē actus, qui excitatur per hoc sacramentū: rōne cuius peccata venialia tolluntur.

AD SECVNDUM dicendum, quod illud verbum non est intelligendum quin aliqua hora possit homo esse absque omni reatu peccati venialis: sed quia vitam istam sancti non ducunt sine peccatis venialibus.

AD TERTIVM dicendū, quod maior est virtus charitatis, cuius est hoc sacramentum, quam venialium peccatorū. Nam charitas tollit per suum actū peccata venialia: quæ tamē nō possunt totaliter impedire actū charitatis. Et eadē rō est de hoc sacramento:

AD DVBIUM motū in hoc. 4. articulo respondet diuus Thomas vnica conclusione affirmatiua, præsupposito vno, nempe, quod in hoc sacramento sunt duo consideranda. scilicet ipsum sacramentum & res sacramenti. Quo supposito, sic habet conclusio. Hoc sacramentum ex utroque prædictorū habet virtutē ad remittendū peccata venialia. Probatur hoc modo. Hoc sacramentū est quoddā nutrimentum spūale. Ergo restaurat id quod quotidie deperditur in fidelibus de vita spūali, nempe, de feruore charitatis. Sed spiritualiter quotidie aliquid in nobis deperditur per peccata venialia, quæ diminuunt feruorem charitatis. Ergo competit huic sacramento: ut remittat peccata venialia. Probatur prior cōsequētia à simili: quia hoc est officium nutrimenti (ut patet in corporalibus) reparare ea quæ deperduntur per calorem naturalem. Ergo &c.

SECVNDO probatur prædicta conclusio testimonio diui Ambrosij, qui in libro de sacramētis ait hunc panem quotidianum sumi in remediū quotidiana infirmitatis, quæ est peccatū veniale.

TER TIO probatur in argumento in contra testimonio Innocētij tertij dicētis, hoc sacramentū venialia delere, & cauere mortalia.

QVARTO

QVARTO probat prædictā conclusionē quo ad rem sacramēti, hoc modo. Res huius sacramēti est charitas, non solū quantū ad habitū: sed quā tū ad actū qui excitatur hoc sacramēto. Per quē actum (vt infra materia de poenitentia agemus) remittuntur peccata venialia. Ergo virtute huius sacramēti remittuntur peccata venialia.

HIC nota circa solutiones argumētōrū, quod quā do. S. Tho. ibi concedit quod per hoc sacramētū tollūtur omnia peccata venialia: intelligēdū est, dūmodo non cōplacet actualiter vel virtualiter in aliquo vel aliquibus: quia tunc illa non remittētur, sed omnia alia tollūtur in quibus non cōplacet actualiter vel virtualiter, esto non cogitet de illis. Vnde non requiritur quod actualiter cogitet de illis venialibus, vt per sacramētū remittantur: sicut nec ad hoc quod per dilectionē charitatis remittantur: quia illa dilectio qua quis vult deo placere & in nullo displicere, etiā in minimo, omnia venialia remittit quantū est de se, si ipse non complacet in aliquo: vt dictum est.

Articul. quintus.

Vtrum per hoc sacramētū tota pœna peccati remittatur.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur, quod per hoc sacramētū tota pœna peccati remittatur. Homo enim per hoc sacramētum suscipit in se effectū passionis Christi (vt dictum est) sicut & per baptismū. Sed per baptismum percipit homo remissionē oīs pœnæ virtute passionis Christi: quæ sufficēter satisfecit p̄ oībus peccatis: vt ex supra dictis patet. Ergo videtur, qđ p̄ hoc sacramētum homini remittatur totus reatus pœnæ.

PRÆTEREA Alexander Papa dicit. Nihil in sacrificijs maius esse potest quā corpus & sanguis Christi. Sed per sacrificia veteris legis homo satisfaciebat pro peccatis suis. Dicitur enim Leuit. 4. et. 5. Si peccauerit homo, offeret hoc vel illud pro peccato suo, et remittetur ei. Ergo mulso magis hoc sacramētum valet ad remissionem omnis pœnæ.

PRÆTEREA. Cōstat, quod per hoc sacramētū aliquid de reatu pœnæ dimittitur. Vnde & in satisfactioe aliquibus iniungitur, quod pro se missas faciant celebrari. Sed

quaratione vna pars pœnæ dimittitur, eadē ratione & alia: cū virtus Christi, quæ in hoc sacramēto continetur, sit infinita. Ergo videtur, qđ per hoc sacramētū tota pœna tollatur.

SED CONTRA, est quod secundum hoc non esset homini alia pœna iniungenda: sicut nec baptizato iniungitur.

RESPONDEO dicendū, quod hoc sacramētū simul est sacrificiū & sacramētum. Sed rationē sacrificij habet in quantū offertur: rationem autē sacramenti, in quantū sumitur. Et ideo effectū sacramēti habet, in eo qui sumit, effectū autē sacrificij in eo qui offert, vel in his pro quibus offertur.

SI IGTUR consideretur, vt sacramētū habet effectū dupliciter. Vno modo directe ex vi sacramenti, alio modo quasi ex quadā cōcomitantia: sicut & circa continētiā sacramenti dictum est. Ex vi quidē sacramenti directe habet illū effectum, ad quē est institutū. Non est autē institutū ad satisfaciēdū, sed ad spiritualiter nutriēdū per unionem ad Christū & ad mēbra eius: sicut & nutrimentū vnitur nutrito. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius feruore aliquis cōsequitur remissionē, nō solum culpæ, sed etiā pœnæ: inde est, quod ex cōsequenti per quadā cōcomitantia ad principalem effectum homo consequitur remissionē pœnæ, nō quidem totius, sed secundū modum suæ deuotionis et feruoris. In quantū vero est sacrificiū habet vim satisfactiuā: sed in satisfactioe magis attenditur affectus offerentis, quā quantitas oblationis. Vnde & dominus dicit Luca. 21. de vidua, quæ obtulit duo æra, qđ plus omnibus misit. Quauis ergo hæc oblatio ex sua quantitate sufficiat ad satisfaciēdū pro omni pœna: tamē sit satisfactoria illis pro quibus offertur, vel etiā offerentibus, secundū quantitatem suæ deuotionis, & non pro tota pœna.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod sacramētum baptismi directe ordinatur ad remissionē pœnæ & culpæ, non autem Eucharistia: quia baptismus dat homini quasi cō-

morienti

morienti Christo, Eucharistia autem quasi nutriendo, & perficiendo per Christum. Unde non est similis ratio.

AD SECVNDVM dicendum, quod alia sacrificia & oblationes, non operantur remissionem totius poenae, neque quantum ad quantitatem oblatis: sicut hoc sacrificium, neque quantum ad deuotionem hominis: ex qua contingit, quod etiam hic non tollitur tota poena.

AD TERTIVM dicendum, quod hoc quod tollitur pars poenae, & non tota poena per hoc sacramentum, non contingit ex defectu virtutis Christi: sed ex defectu deuotionis humanae.

IN HOC articulo. S. Tho. prius ponit vnum notabile, secundo scribit aliquod conclusiones. Notabile est, quod hoc sacramentum simul est sacrificium & sacramentum. Et rationem sacrificij habet quatenus offertur: rationem vero sacramenti habet, quatenus sumitur & conficitur. Unde colligitur, quod effectum sacramenti habet in eo, qui sumit, effectum autem sacrificij habet in eo, qui offert, vel in his, pro quibus offertur.

HIS animaduersis, est quo ad secundum prima conclusio. Si sacramentum hoc consideretur, quatenus est sacramentum: habet effectum dupliciter. Vno modo directe, ex vi sacramenti. Alio modo quasi ex quadam concomitantia. Et haec non probatur in littera, sed supponitur nota.

SECVNDA conclusio est. Sacramentum hoc ex vi sacramenti, directe habet illum effectum, ad quem est institutum, nempe, ad spiritualiter nutriendum per unionem ad Christum & ad membra &c. HAEC probatur: quia sacramentum hoc directe non fuit institutum ad satisfaciendum. Ergo ad spiritualiter nutriendum. Et confirmatur. Sacramentum hoc est nutrimentum spirituale. Ergo vnitur nutrito spiritualiter: sicut nutritum corporale vnitur nutrito corporaliter.

TERTIA conclusio. Sacramentum hoc ex consequenti, per quandam concomitantiam ad principalem effectum: remittit non solum culpam, sed etiam poenam. Haec probatur: quia illa unio ad Christum, quae fit directe per hoc sacramentum, fit per charitatem, ex cuius feruore aliquis consequitur non solum remissionem culpae, sed etiam poenae. Ergo etiam sacramentum hoc ex consequenti remittit illam poenam.

QUARTA conclusio. Sacramentum hoc non remittit totam poenam quando est magna quatenus est sacramentum, sed remittit plus vel minus secundum maiorem vel minorem feruorem vel deuotionem suscipientis sacramentum.

QUINTA conclusio est. Sacramentum hoc quatenus est sacrificium habet vim satisfactiuam.

SEXTA propositio est. In satisfactione magis

attenditur affectus offerentis, quam caritas oblationis. Haec probatur ex illo Luc. 22. quod redemptor noster dixit, illam. s. viduam, quae duo ara misit, plus misisse omnibus.

SEPTIMA est. Quinuis haec oblatio, id est, hoc sacramentum: quia sacrificium est, de se & ex quantitate sua sufficeret, ad satisfaciendum pro omni poena: non tamen satisfacit efficaciter, nisi secundum quantitatem deuotionis vel feruoris illorum, qui offerunt, vel pro quibus offertur. Haec. S. Tho.

CIRCA sextam & septimam conclusiones erat tractandum, an tantum valeat res diuina oblata pro pluribus, cuiuslibet illorum, quantum valeret vni soli, si pro solo illo offerretur. Et Caietanus ex his duabus conclusionibus. 6. s. & 7. hic in suis commentariis colligit partem affirmatiuam. Et latius hoc ipsum asserit in proprio opusculo de hoc, quod habetur inter sua opuscula. fol. 76. At mihi non videtur verum hoc, quod dicit dominus Caiet. ita absolute, ut ipse asserit. Quia vero haec materia comodius tractabitur infra in secunda quartae in materia de suffragiis mortuorum, illuc differatur praesens examinanda Deo duce.

Articulus sextus.

Vtrum per hoc sacramentum praeseruetur homo a peccatis futuris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod per hoc sacramentum non praeseruetur homo a peccatis futuris. Multi enim digne sumentes hoc sacramentum, postea in peccatum cadunt. Quod non accideret, si hoc sacramentum praeseruaret a peccatis futuris. Non ergo effectus huius sacramenti est a peccatis futuris praeseruare.

PRAEETEREA. Eucharistia est sacramentum charitatis, ut supra dictum est. Sed charitas non videtur praeseruare a peccatis futuris: quia semel habita potest amitti per peccatum: ut in secunda parte habitum est. Ergo videtur, quod nec hoc sacramentum praeseruet hominem a peccato.

PRAEETEREA. Origo peccati in nobis est lex peccati, quae est in membris nostris: ut patet per Apostolum Romanorum 7. Sed mitigatio fornicis, qui est lex peccati, non ponitur effectus huius sacramenti, sed magis baptismi.

Ergo

Ergo praeservare à peccatis futuris non est effectus huius sacramenti.

SED contra est, quod dominus dicit Ioā. 6. Hic est panis de caelo descendens, ut si quis ex ipso manducauerit non moriatur. Quod quidem manifestum est, non intelligi de morte corporali. Ergo intelligit, quod hoc sacramentum praeseruet à morte spūali, quae est peccatum.

RESPONDEO dicendum, quod peccatum est quaedam spūalis mors animae. Vnde hoc modo praeseruetur aliquis à peccato futuro, quo praeseruetur corpus à morte futura. Quod quidem fit dupliciter.

VNO modo in quantum natura hominis interiorius roboratur contra interiora corruptiua.

Et sic praeseruetur à morte per cibum & medicinam.

ALIO modo, per hoc quod munitur contra exteriores impugnationes. Et sic praeseruetur per arma quibus munitur corpus.

UTROQUE autem modo hoc sacramentum praeseruet à peccato. Nam primo quidem, per hoc, quod Christo coniungit per gratiam, roborat spūalē vitam hominis, tanquam spūalis cibus & spūalis medicina secundum illud psal. Panis cor hominis confirmet. Et August. dicit super Ioā. Securus accede, panis est, non venenum.

ALIO modo in quantum est quoddam signum passionis Christi, per quam victi sunt demones repellit omnem demonum impugnationem. Vnde Chrysostomus dicit super Ioā. Ut leones flammas spirantes, sic ab illa mensa discedimus, terribiles effecti diabolo.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod effectus huius sacramenti recipitur in homine secundum hominis conditionem: sicut contingit de qualibet causa actiua, quod eius effectus recipitur in materia secundum modum materiae. Homo autem in statu viae, est huius conditionis quod liberum arbitrium eius potest flecti in bonum & malum. Vnde licet hoc sacramentum, quantum est de se, habeat virtutem praeseruativam à peccato: non tamen aufert homini possibilitatem peccandi.

AD SECVNDVM dicendum, quod etiam charitas quantum est in se, praeseruat hominem à peccato: secundum illud Roman. 13. Dilectio proximi malum non operatur. Sed ex mutabilitate liberi arbitrii, contingit, quod aliquis post habitam charitatem, peccat, sicut & post susceptionem huius sacramenti.

AD TERTIVM dicendum, quod licet hoc sacramentum non directe ordinetur ad diminutionem fomitis: diminuit tamen fomitem ex quadam consequentia, in quantum auget charitatem: quia sicut August. dicit in lib. 83. questionum augmentum charitatis, est diminutio cupiditatis. Directe autem confirmat cor hominis in bono per quod etiam praeseruetur homo à peccato.

NOTANDVM, quod hic articulus motus est solum ad intelligendum Ioannem in illo verbo Ioan. 6. Hic est panis qui de caelo descendit ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur, & non est alia difficultas. Est autem bona doctrina ad praedicandum & alliciendum homines, ut sepe vellint accedere ad sacramentum, postquam ex illo habet has duas comoditates, nempe, roboratur interiorius spūaliter per sacramentum ne facile rursus incidant in peccatum, & pelluntur demones virtute huius sacramenti, ne tentent hominem & inclinent ad peccandum. Non te praetereant verba August. & Chrysost. quae ad hoc propositum afferuntur à doctore sancto.

DUBITATUR hic, quid demonstretur per illud pronomen, hic, in illis verbis Ioannis. Ad hoc dicit glossa interlinearis, quod vel accipitur ut sit aduerbium loci, id est, in isto loco, vel capitur demonstratiue, pro illo, qui de caelo veniebat, qui erat Christus ipse. Et tantum est, ac si diceret. Panis qui descendit de caelo, qui sum ego, dat vitam, quam panis, quem manducauerunt patres vestri, non poterat dare.

Dubium
vnicum.

Articu. septimus

Vtrum hoc sacramentum proficit alijs quam sumentibus.

AD SEPTIMUM sic proceditur. Videtur, quod hoc sacramentum, non proficit nisi sumentibus. Hoc enim sacramentum est unius generis, cum alijs sacramentis, ut pote alijs conde-

condiuifum. Sed alia sacramēta non profūt nisi fumentibus: sicut effectum baptismi non si scipit, nisi baptizatus. Ergo nec hoc sacramentum prodest alijs, nisi fumentibus.

PR AETEREA. Effectus huius sacramenti est adeptio gratiae & gloriae, & remissio culpae, ad minus venialis. Si ergo hoc sacramentum haberet effectum in alijs, quā in fumentibus, posset contingere, quod aliquis adipisceretur, & gratiam & gloriā, & remissionē culpae absque actione & passione propria, alio sumēte, vel offerente hoc sacramentū.

PR AETEREA. Multiplicata causa multiplicatur effectus. Si ergo hoc sacramentum prodesset alijs, quā fumentibus: sequeretur, quod magis prodesset alicui, si multi sumerent hoc sacramentum, multis hostijs in una missa consecratis. Quod non habet ecclesiae consuetudo, ut .s. multi cōmunicent pro alicuius salute. Non ergo videtur, quod hoc sacramentum proficit illi fumentibus.

SED CONTRA, est qd̄ in celebratione huius sacramenti fit pro multis alijs deprecatio. Quod frustra fieret, nisi hoc sacramentum alijs prodesset. Hoc ergo sacramentum non solum fumentibus prodest.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut prius dictum est) hoc sacramentū non solum est sacramentū, sed etiam est sacrificium. In quantum enī in hoc sacramento representatur passio Christi, qua Christus obtulit se hostiā Deo, ut dicitur Ephesiorū .s. habet rationē sacrificij. In quantum vero in hoc sacramento traditur invisibilis gratia sub visibili specie, habet rationem sacramenti.

SIC ergo hoc sacramentū fumentibus quidem prodest, & per modum sacramenti, & per modū sacrificij: quia pro omnibus fumentibus offertur. Dicitur enim in canone missae. Quotquot ex hac altaris participatione, sacer sanctū filij tui corpus, & sanguinem sumpserimus, omni benedictione caelesti, et gratia repleamur.

SED alijs qui non sumunt prodest per mo-

dum sacrificij, in quantum pro salute eorū offertur. Unde & in canone missae dicitur. Memento domine famulorum famularūq; tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis, pro se suisque omnibus, pro redēptione animarū suarū, pro spe salutis & incolumitatis suae.

ET utrumque modū proficiendi, dominus expressit dicens. Matth. 26. & Luca. 22. Qui pro vobis, .s. fumentibus, & pro multis .s. alijs effundetur, in remissionē peccatorū.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod hoc sacramentum pra alijs habet, quod est sacrificium. Et ideo non est similis ratio.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut passio Christi prodest quidem omnibus quantum ad sufficientiam, & ad remissionem culpae, & adeptionem gratiae & gloriae: sed effectum non habet nisi in illis qui passioni Christi coniunguntur per fidem & charitatē: ita & hoc sacrificium, quod est memoriale dominicae passionis non habet effectum, nisi in illis qui coniunguntur huic sacramento per fidem & charitatem. Unde & Augustinus dicit ad renatum. Quis offerat corpus Christi, nisi pro his qui sunt membra Christi? Unde & in canone missae non oratur pro his qui sunt extra ecclesiam. Illi tamē prodest plus vel minus, secundū modū deuotionis eorum.

AD TERTIUM dicendū, quod sumptio pertinet ad rationem sacramenti, sed oblatio pertinet ad rationem sacrificij. Et ideo ex hoc quod aliquis sumit corpus Christi, vel etiam plures, non accrescit alijs aliquod iuuentū. Similiter etiā ex hoc quod sacerdos plures hostias consecrat in una missa, non multiplicatur effectus huius sacramenti: quia non est nisi unū sacrificiū. Nihil enim plus est virtutis in multis hostijs consecratis, quā in una: cum sub omnibus & sub una nō sit nisi totus Christus. Unde nec si aliquis simul in una missa multas hostias consecratas sumat participabit maiorem effectum sacramenti. In pluribus vero missis multiplicatur

etur sacrificij oblatio. Et ideo multiplicatur effectus sacrificij et sacramenti.

HIC Articulus motus est ad exponendum canonem missae in littera. Quia doctor loquitur satis manifeste & distincte, vide eum.

SECVNDO. Nota solutionem ad. 1. pro illa questione, an pro petente tres vel multas missas satisfiat si dicatur vna tantum. Et doctor dicit quod non: quia tunc sunt plura sacrificia numero, & ita multiplicatur effectus spiritualis quem efficit sacramentum hoc, quatenus est sacrificium, id est, quatenus offertur Deo in memoriam illius oblationis, qua Christus in ara crucis fuit pro hominibus oblatus. Et sicut oblatio illa, & passio Christi per hanc oblationem significata habet vim ad satisfaciendum pro peccatis hominum ex Dei ordinatione: ita etiam haec oblatio illam significans habet virtutem satisfactiuam pro eisdem peccatis.

Articulus octauus

Vtrum per veniale peccatum impediatur effectus huius sacramenti.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod per veniale peccatum non impediatur effectus huius sacramenti. Dicit enim Augustinus super illud Ioh. 6. Patres vestri manducauerunt manna. &c. Panem caelestem spiritualiter manducate, innocentiā ad altare portate, peccata & si sint quotidiana, non sunt mortifera. Ex quo patet quod venialia peccata, quae quotidiana dicuntur, spirituales manducationem non impediunt. Sed spiritualiter manducantes effectum huius sacramenti percipiunt. Ergo peccata venialia non impediunt effectum huius sacramenti. **PRÆTEREA.** Hoc sacramentum non est minoris virtutis quam baptismus. Sed effectum baptismi (sicut supra dictum est) impedit sola fictio, ad quam non pertinet peccata venialia: quia sicut Sapient. 1. dicitur, Spiritus sanctus discipline effugiet fictum. Qui tamen per peccata venialia non fugatur. Ergo nec effectum huius sacramenti impediunt peccata venialia.

PRÆTEREA. Nihil quod remoue-

tur per actionem alicuius cause, potest impedire eius effectum. Sed peccata venialia tolluntur per hoc sacramentum. Ergo non impediunt eius effectum.

SED CONTRA est, quod Damascenus dicit in 4. lib. Ignis eius, quod in nobis est desiderij, assumens eam quae ex carbone, id est, ex hoc sacramento ignitionem, comburat nostra peccata, & illuminet corda nostra ut participatione diuini ignis igniamur, & desicemur. Sed ignis nostri desiderij vel amoris impeditur per peccata venialia: quae impediunt feruorem charitatis, ut in secunda parte habitum est. Ergo peccata venialia impediunt effectum huius sacramenti.

RESPONDEO dicendum, quod peccata venialia dupliciter accipi possunt. Vno modo prout sunt praeterita: alio modo prout sunt actus exercita.

PRIMO quidem modo, peccata venialia nullo modo impediunt effectum huius sacramenti. Potest enim contingere, quod aliquis post multa peccata venialia commissa deuote accedat ad hoc sacramentum, & plenarie huius sacramenti consequatur effectum.

SECVNDO autem modo peccata venialia non ex toto impediunt huius sacramenti effectum, sed in parte. Dictum est enim, quod effectus huius sacramenti non solum est adeptio habitualis gratiae vel charitatis: sed etiam quaedam actualis resectio spiritualis dulcedinis. Quae quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc sacramentum per peccata venialia in mente distractus. Non autem tollitur augmentum habitualis gratiae vel charitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ille qui cum actu venialis peccati ad hoc sacramentum accedit: habitualiter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter. Et ideo habitualē effectum huius sacramenti percipit: non autem actualem.

AD SECVNDVM dicendum, quod baptismus non ita ordinatur ad actualē effectum. id est, feruorem charitatis, sicut hoc sacramentum. Nam baptis-

baptismus est spiritualis regeneratio: per quam acquiritur prima perfectio, quae est habitus, vel forma. Hoc autem sacramentum est spiritualis manducatio, quae habet actualē delectationem.

AD TERTIVM dicendum, quod illa ratio procedit de venialibus praeteritis: quae per hoc sacramentum tolluntur.

AD RESPONDENDVM luculentius ad hoc octavum dubium in ordine huius quaestionis vigessimae, est notandum ex diuo Th. hic, quod peccatum veniale potest considerari dupliciter. Vno modo quatenus est iam praeteritum: alio modo quatenus iam actualiter exercetur, & manet in affectu.

SECUNDO est advertendum, quod effectus huius sacramenti est duplex. Alter, est habitualis gratia vel charitas, quam consequitur suscipiens hoc sacramentum virtute eiusdem Eucharistiae ex opere operato, ut aiunt. Alter est, quaedam actualis refectio spiritualis dulcedinis, id est, quaedam actualis devotio & spiritualis delectatio.

HIS visis scribit. S. Tho. tres propositiones. Quarum prima est. Peccata venialia quatenus praeterita, nullo modo impediunt effectum huius sacramenti: nec quo ad gratiam habitualem, nec quo ad ullam actualē dulcedinē. Probat hanc: quia post multa peccata venialia commissa: potest quis accedere devote ad venerandum hoc sacramentum. Ergo accipiet plenum effectum huius sacramenti.

SECUNDA propositio sic habet. Peccata venialia quatenus praesentia, & actu exercita, non impediunt principalem effectum huius sacramenti, qui est adeptio gratiae habitualis vel charitatis. Et haec non probatur in litera: sed nos illam iam probavimus in primo articulo huius quaestionis. Et statim probavimus.

TER TIA propositio diui. Th. est. Peccata venialia quatenus exercita & actualia sunt: impediunt minus principalem effectum huius sacramenti, qui est illa refectio actualis, dulcedinis spiritualis, id est, illa actualis & spiritualis delectatio, qua sumens hoc sacramentum delectatur. Haec sanctus doctor. EX his colligitur, quod dominus Caie. in hac. q. art. 1. dicit expresse contra. S. Tho. cum dicit, quod accedens ad Eucharistiam distractus per peccata venialia, vel peccatum veniale, non recipit gratiam habitualem, cuius oppositum hic asserit doctor sanctus, conclusione secunda.

Dubium
primū.

SED DVBITATVR hic prius. Si sumptio propter inanem gloriam: an detur effectus sacramenti habitualis. Ad hoc dico, quod ita.

SED contra, ergo propter peccatum datur gratia. Respondeo, quod non datur propter peccatum formaliter, sed propter operationem, quae est sum-

ptio sacramenti, eo quia sumptio est, non quia peccatum est.

SECUNDO probatur. 2. conclusio doctoris. Quia nihil impedit aut expellit aliud, nisi quod est illi contrarium. Sed veniale non est contrarium charitati habituali. Ergo &c.

TER TIO. Si illa eadem numero gratia, quae datur in Eucharistia daretur ante peccatum veniale, postea peccatum veniale adueniens non tollit illam gratiam, sed compatitur simul. Ergo, esto prius sit peccatum veniale, non impeditur ex parte gratiae, quin infundatur illud augmentum gratiae: nec ex parte sacramenti quod de se virtute sua habet non ponenti obicem mortalis culpae conferre illud gratiae habitualis augmentum.

Quaestio. xxi.

De usu siue sumptione huius sacramenti in communi.

INDE considerandum est de usu siue sumptione huius sacramenti. Et primo quidem in communi: secundo quomodo Christus est usus hoc sacramento.

CIRCA primum queruntur duodecim.

PRIMO utrum sint duo modi manducandi hoc sacramentum. scilicet sacramentaliter, & spiritualiter.

SECUNDO utrum soli homini conveniat manducare hoc sacramentum spiritualiter.

TER TIO. utrum solius hominis iusti sit, manducare sacramentaliter.

QVARTO. utrum peccator manducans sacramentaliter, peccet.

QUINTO. de quantitate huius peccati.

SEXTO. utrum peccator accedens ad hoc sacramentum sit repellendus.

SEPTIMO. utrum nocturna pollutio impediat hominem a sumptione huius sacramenti.

OCTAVO. utrum sit solum a ieiunijs sumendum.

NONO. utrum sit exhibendum non habentibus usum rationis.

DECIMO. utrum sit quotidie sumendum.

VNDECIMO. utrum liceat omnino abstinere.

DVODECIMO. utrum liceat percipere corpus sine sanguine.

AR-

Articul. primus,

Utrum distingui debeant duo modi manducandi corpus Christi.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod non debeant distingui duo modi manducandi corpus Christi. scilicet sacramentaliter et spiritualiter. Sicut enim baptismus est spiritualis regeneratio (secundum illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto &c.) ita etiam hoc sacramentum est spiritualis cibus. Unde Dominus de hoc sacramento loquens, dicit. Ioan. 7. Verba quae ego locutus sum vobis spiritus et vita sunt. Sed circa baptismum non distinguitur duplex modus sumendi. scilicet sacramentalis et spiritualis. Ergo nec circa hoc sacramentum debet haec distinctio adhiberi.

PRÆTERTEREA. Quorum unum est propter alterum, non debent ab invicem diuidi: quia unum ab alio speciem trahit. Sed sacramentalis manducatio ordinatur ad spirituales sicut ad finem. Non ergo debet sacramentalis manducatio contra spirituales diuidi.

PRÆTERTEREA. Quorum unum non potest esse sine altero, non debet contra se diuidi. Sed videtur, quod nullus possit manducare spiritualiter, nisi etiam sacramentaliter manducet: alioquin antiqui patres hoc sacramentum spiritualiter manducassent. Frustra etiam esset sacramentalis, si sine ea spiritualis esse posset. Non igitur convenienter distinguitur circa hoc sacramentum duplex manducatio. scilicet sacramentalis et spiritualis.

SED CONTRA est, quod super illud Corinthiorum. 11. Qui manducat, et bibit indigne &c. dicit Glosa. Duos dicimus esse modos manducandi: unum sacramentalem et alium spirituales.

RESPONDEO dicendum, quod in sumptione huius sacramenti, duo sunt consideranda. scilicet ipsum sacramentum et effectus ipsius: de quorum utroque iam supra dictum est. Per effectus igitur modus sumendi hoc sacramentum

est, quando aliquis ita hoc sacramentum suscipit, quod percipit eius effectum. Contingit autem quandoque (sicut supra dictum est) quod aliquis impeditur a percipiendo effectum huius sacramenti. Et talis sumptio huius sacramenti est imperfecta. Sicut igitur perfectum contra imperfectum diuiditur: ita sacramentalis manducatio, per quam sumitur solum sacramentum sine effectibus ipsius, diuiditur contra spirituales manducationem, per quam quis percipit effectum huius sacramenti, quo spiritualiter homo Christo coniungitur per fidem et charitatem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod etiam circa baptismum et alia huiusmodi similis distinctio adhibetur. Nam quidam suscipiunt tantum sacramentum: quidam vero sacramentum et rem sacramenti. In hoc tamen differt: quia cum alia sacramenta perficiantur in usu materiae: percipere sacramentum est ipsa perfectio sacramenti: hoc autem sacramentum perficitur in consecratione materiae, et ideo uterque usus est consequens hoc sacramentum. In baptismo etiam et alijs sacramentis characterem imprimuntur, illi qui accipiunt sacramentum, recipiunt aliquem spirituales effectum. scilicet characterem, quod non accidit in hoc sacramento. Et ideo magis in hoc sacramento distinguitur usus sacramentalis a spirituali: quam in baptismo.

AD SECVNDVM dicendum, quod sacramentalis manducatio, quae pertingit ad spirituales, non diuiditur contra spirituales, sed includitur ab ea. Sed illa sacramentalis manducatio contra spirituales diuiditur, quae effectum non consequitur, sicut imperfectum, quod non pertingit ad perfectionem speciei, diuiditur contra perfectum.

AD TERTIVM dicendum, quod (sicut supra dictum est) effectus sacramenti potest ab aliquo percipi, si sacramentum habeat in voto, quamvis non accipiat in re. Et ideo, sicut aliqui baptizantur in baptismis fluminis, propter desiderium baptismi, antequam baptizentur in baptismis aquae, ita etiam aliqui manducant spiritualiter hoc sacramentum antequam sacramentaliter sumant.

SED hoc contingit dupliciter. Uno modo propter deside-

pter desiderium sumendi ipsum sacramentum. Et hoc modo dicuntur baptizari, & manducare spiritualiter & non sacramentaliter, illi, qui desiderant sumere haec sacramenta iam instituta. ALIO modo propter figuram: sicut dicit Apostolus. 1. Corinthiorum. 10. quod antiqui patres baptizati sunt in nube & in mari, & quod spirituales escam manducauerunt, & spirituales potum biberunt. Nec tamen frustra adhibetur sacramentalis manducatio: quia plenius inducit sacramenti effectum ipsa sacramenti susceptio, quam solum desiderium, sicut supra circa baptismum dictum est.

Hic articulus primus est utilis ad intelligendum aliquos graues doctores, velut est illa glosa quae citatur à S. Th. in argumento in contra. Qui graues doctores ita loquuntur de hoc venerando sacramento: quod ponunt formaliter distinctos modos manducandi. Et ad hos modos explicandos dicit diuus Thomas, quod in sumptione huius sacramenti sunt duo consideranda, nempe, sacramentum ipsum, & effectus ipsius, de quibus iam late supra dictum est.

SECUNDO. Dicit S. Th. quod duplex est modus sumendi hoc sacramentum. Alter perfectus, & spiritualis: alter vero dicitur imperfectus & sacramentalis tantum.

HIS notatis, sunt duae propositiones in S. Tho. Prima est. Quando quis sumit sacramentum, & propter suam indispositionem non suscipit effectum habitualem sacramenti, de quo diximus in articulo. 8. quaestionis praecedentis, sumit sacramentum solum sacramentaliter & imperfecte. Et ille dicitur imperfectus modus sumendi hoc sacramentum.

SECUNDA propositio est. Quando quis sumit Eucharistiam ita dispositus, quod etiam suscipit eius effectum habitualem (ut supra dictum est) sumit hoc sacramentum perfecte, vel spiritualiter. Et hic modus sumendi cum tali dispositione, vocatur spiritualis, vel perfectus modus sumendi Eucharistiam.

Haec materia tractatur à Magistro & doctoribus scholasticis in. 4. d. 9. & sumitur ex August. in quodam sermone de verbis domini, & in libro sententiarum Prosperi, & in libro de remedio poenitentiae, & habetur de consecratione. d. 2. c. Quid est Christum manducare, cum duobus sequentibus.

DUBITATUR quando. S. Tho. dicit in voto, consequitur quis effectum sacramenti, an intelligat, quod consequitur effectum qui datur ex opere operato, vel alium. Dico, quod intelligit alium effectum, & non illum qui datur ex opere operato. Sed est alius qui datur pro illo bono actu aut desiderio, quo vult Sacramentum sumere. Proba-

tur. Quia ex opere operato non datur, nisi sumenti, & pro ipsa sumptione: ut constat ex his, quae supra citauimus ex. c. 6. Ioannis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam. Vult ergo. S. Th. quod qui suscipit hoc sacramentum in voto: suscipit effectum sacramenti, id est, suscipit aliquam peculiarem gratiam pro illo bono desiderio, quo desiderat ipsum sacramentum. Et forte quod pro alio desiderio bono de alio obiecto, ceteris paribus, non reciperet ille, qui desiderat hoc sacramentum, tantam gratiam, quantum recipit pro hoc desiderio.

Articulus secundus

Utrum solius hominis sit hoc sacramentum spiritualiter sumere.

AD SECUNDO sic proceditur. Videtur quod non solius hominis sit hoc sacramentum spiritualiter sumere, sed etiam angelorum. Quia super illud Psal. Panem angelorum manducauit homo, dicit glosa. 1. corpus Christi, qui est vere cibus angelorum. Sed hoc non esset, si angeli spiritualiter Christum non manducarent. Ergo angeli spiritualiter Christum manducant.

PRATEREA. Augustinus. dicit super Ioan. Hunc cibum & potum, societate vult intelligi, corporis et membrorum suorum quae est ecclesia in praedestinis. Sed ad istam societatem non solum pertinent homines: sed etiam sancti angeli. Ergo sancti angeli spiritualiter manducant.

PRATEREA. Augustinus. in lib. de verbis Domini dicit. Spiritualiter manducandus est Christus, quoniam ipse dicit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Sed hoc conuenit non solum hominibus, sed etiam sanctis angelis: in quibus per charitatem est Christus, et ipsi in eo. Ergo videtur, quod spiritualiter manducare, non solum sit hominum, sed etiam angelorum.

SED CONTRA est, quod August. dicit super Ioan. Panem de altari spiritualiter manducate, innocentiam ad altare portate. Sed angelorum

gelorum non est accedere ad altare, tanquam aliquid inde sumpturi. Ergo angelorum non est spiritualiter manducare.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc sacramento continetur ipse Christus, non quidem in specie propria. Sed in specie sacramenti. Dupliciter ergo contingit manducare ipsum Christum.

VNO modo prout in sua specie consistit. Et hoc modo angeli manducant spiritualiter ipsum Christum, in quantum ei uniuntur fruitione charitatis perfecte, & visione manifesta (quem panem expectamus in patria) non per fidem, sicut nos ei hic unimur.

ALIO modo contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub speciebus huius sacramenti: in quantum, scilicet, aliquis credit in Christum cum desiderio sumendi hoc sacramentum. Et hoc non solum est spiritualiter manducare Christum, sed etiam spiritualiter manducare hoc sacramentum.

Quod non competit angelis. Et ideo licet angeli spiritualiter manducant Christum, non tamen convenit eis spiritualiter manducare hoc sacramentum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sumptio Christi sub hoc sacramento ordinatur sicut ad finem ad fruitionem patrie, qua angeli eo fruuntur. Et quia ea quae sunt ad finem derivantur à fine, inde est, quod ista manducatio Christi, qua eum sumimus sub sacramento, quodammodo derivatur ab illa manducatione, qua angeli fruuntur Christo in patria. Et ideo dicitur homo manducare panem angelorum: quia primo & principaliter est angelorum, qui eo fruuntur in specie propria. Secundario autem est hominum, qui Christum sub sacramento accipiunt.

AD SECUNDUM dicendum, quod ad societatem corporis mystici pertinent quidem & homines, & angeli, licet homines per fidem: angeli autem per manifestam visionem. Sacramenta autem proportionantur fidei, per quam veritas videtur in speculo & in enigmate. Et ideo proprie loquendo, non ange-

lus, sed hominibus convenit manducare spiritualiter hoc sacramentum.

AD TERTIUM dicendum, quod Christus manet in hominibus secundum presentem statum per fidem. Sed in angelis beatis est per manifestam visionem. Et ideo non est simile: sicut dictum est.

IN HOC secundo ar. S. Tho. notat duo. Denique deponit duas conclusiones, quibus respondet ad dubium motum in ipso articulo.

QVO ad primum dicit, esse notandum, quod in hoc sacramento continetur ipse Christus vere & realiter: ut supra dictum fuit, non in propria specie, sed sub specie sacramenti.

SECUNDO dicit quod dupliciter contingit manducare Christum spiritualiter. Vno modo prout in sua specie consistit: alio modo prout est sub speciebus huius sacramenti.

TERTIO est advertendum (inquit) quod manducare Christum spiritualiter prout in propria specie consistit: est ei uniri fruitione perfectae charitatis, & visione manifesta. Et manducare Christum spiritualiter prout est sub speciebus sacramenti: est credere in Christum cum desiderio sumendi hoc sacramentum. Et hoc non solum est spiritualiter manducare Christum: sed est spiritualiter manducare hoc sacramentum.

HIS notatis sunt duae conclusiones. Quarum prima sic habet. Angeli manducant Christum in propria specie primo modo. Probat: quia ei uniuntur fruitione, quod erat spiritualiter ipsum manducare in propria specie: ut diximus. Ergo &c. **SECUNDA** conclusio est. Solum homines manducant spiritualiter hoc sacramentum, vel Christum prout est sub speciebus huius sacramenti. & non Angeli. Probat: quia ut diximus manducare spiritualiter hoc sacramentum: est credere in Christum cum desiderio sumendi hoc sacramentum. Hoc autem non competit Angelis: sed solum hominibus. Ergo &c.

HIC artic. movetur propter illud dictum Prophetæ Psal. 77. Panem Angelorum manducavit homo. **DICO** igitur, quod illud dictum dupliciter intelligitur. Vno modo (ut exponit S. Tho.) accipitur, panis pro Christo. Et est dicere, panem Angelorum manducavit homo, id est, Christum, qui manducatur ab angelis in propria specie per fruitionem. Secundo intelligitur de manna, quod ministerio Angelorum formabatur, hoc est, dicebatur panis angelorum, eo quod ministerio angelorum erat formatus. Et pro intelligentia illius loci Psal. 77. vide solutionem. S. Tho. ad primum.

Articul. tertius.

b Vtrum

Vtrum solus homo iustus possit Christum sacramentaliter manducare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod nullus possit Christum manducare sacramentaliter, nisi homo iustus. Dicit enim August. in li. de remedio penitentie. *Ut quid paras dentem, et ventrem, crede, et manducasti.* Credere enim in eum, hoc est panem vivum manducare. Sed peccator non credit in eum: quia non habet fidem formatam, ad quam pertinet credere in Deum: ut in secunda parte habitum est. Ergo peccator non potest manducare hoc sacramentum, quod est panis vivus.

PRATEREA. Hoc sacramentum maxime dicitur esse sacramentum charitatis: ut supra dictum est. Sed sicut infideles privantur fide: ita omnes peccatores privantur charitate. Infideles autem non videtur posse sacramentaliter sumere hoc sacramentum: cum in forma huius sacramenti dicatur, mysterium fidei. Ergo pari ratione nec aliquis peccator potest corpus Christi sacramentaliter manducare.

PRATEREA. Peccator magis est abominabilis Deo quam creatura irrationalis: Dicitur enim in Psal. de homine peccatore. *homo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus: et similis factus est illis.* Sed animal brutum (puta, mus, aut canis) non potest sumere hoc sacramentum: sicut etiam non potest sumere sacramentum baptismi. Ergo videtur, quod pari ratione, nec peccatores hoc sacramentum manducant.

SED CONTRA est, quod super illud Ioan. 6. *Patres vestri manducauerunt manna in deserto, et mortui sunt: dicit Aug. Multi de altari accipiunt, et accipiendo moriuntur.* Unde dicit Apost. *Iudicium sibi manducat et bibit.* Sed non moriuntur sumendo, nisi peccatores. Ergo peccatores corpus Christi sacramentaliter manducant, et non solum iusti.

RESPONDEO dicendum quod circa hoc quidam antiqui erraverunt: dicentes quod corpus

Christi, nec etiam sacramentaliter a peccatoribus sumitur. sed quam cito labijs peccatoris contingitur, tam cito sub speciebus sacramentalibus desinit esse corpus Christi.

SED hoc est erroneum. Derogat enim veritati huius sacramenti ad quam pertinet (sicut supra dictum est) quod manentibus speciebus corporis Christi, sub eis esse non desinat. Species autem manet, quamdiu substantia panis maneret, si ibi adesset, ut supra dictum est. Manifestum est autem, quod substantia panis assumpta a peccatore non statim esse desinit: sed manet, quamdiu per calorem naturalem digeritur. Unde tamen corpus Christi sub speciebus sacramentalibus manet a peccatoribus sumptis. Unde dicendum est, quod peccator sacramentaliter corpus Christi manducare potest, et non solum iustus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illa verba et similia, sunt intelligenda de spiritali manducatione: que peccatoribus non convenit. Et ideo ex pravo intellectu horum verborum, videtur predictus error processisse, dum nescierunt distinguere inter corporalem, et spirituales manducationem.

AD SECVNDVM dicendum, quod etiam si infidelis sumat species sacramentales, corpus Christi sub sacramento sumit. Unde manducat Christum sacramentaliter si, ly, sacramentaliter, determinat verbum ex parte manducati. Si autem ex parte manducatis, tunc proprie loquendo non manducat sacramentaliter: quia non utitur eo quod accipit ut sacramento, sed ut simplici cibo. Nisi forte infidelis intenderet recipere illud quod ecclesia confert, licet non haberet fidem veram circa alios articulos, vel etiam circa hoc sacramentum.

AD TERTIVM dicendum, quod etiam si mus, vel canis hostiam consecratam manducet substantia corporis Christi non desinit esse sub speciebus quamdiu species illa manent: hoc est quamdiu substantia panis maneret, sicut etiam si projiceretur in lutum. Nec hoc vergit in detrimentum dignitatis corporis Christi, qui voluit a peccatoribus crucifigi, absque diminutione

diminutiōe suae dignitatis: praesertim cū mus aut canis nō tāgat ipsum corpus Christi secundum propriam speciem, sed solum secundum species sacramentales.

QUIDAM aut dixerūt, qđ statim qđ sacramētū tāgitur à mure, vel cane desinit ibi esse corpus Christi. Quod etiā derogat veritati sacramenti: sicut supra dictum est.

NEC tamē dicēdum est, quod animal brutū sacramentaliter corpus Christi manducet: quia nō est natū uti eo ut sacramento. Unde nō sacramentaliter, sed p accidēs corpus Christi manducat sicut māducaret ille qui sumeret hostiā consecratā, nesciens eā esse consecratā. Et quia id quod est per accidens non cadit in diuisione alicuius generis: ideo hic modus manducandi corpus Christi, non ponitur tertius praeter sacramentalem & spirituales.

HIC ARTICVLVS tertius motus est à S. Th. ppter errorē illū quē reprobat in fronte articuli. Vnde refert S. Tho. qđ quidā antiqui dicebāt, qđ corpus Christi nec sacramentaliter sumitur à peccatoribus: sed quā primū cōtingitur labijs peccatoris desinit esse corpus Christi sub illis speciebus sacramentalibus. Sed S. Tho. dicit quod hoc est erroneū, ideo ponit cōclusionē, quā sic habet. Peccator existēs in peccato mortifero, potest (& si illicite) corpus Christi manducare sacramentaliter & nō solū iustus, adhūc sensum, quod sicut corpus Christi in iusto descendit cū speciebus ad stomachū: ita ē in peccatore. Sed iustus recipit augmētū gratiae propter talē māducationē, & peccator peccat mortaliter p talē māducationē, ut supra diximus. Hāc cōclusio probatur in argumēto in cōtra, testimonio diui Augustini, & in corpore articuli hac ratione. Ut supra probauimus late, corpus Christi ex lege & pacto Christi redēptoris postquā per cōsecrationē ponitur sub speciebus sacramentalibus, manet sub illis quādiu manēt ipse species sacramentales. Sed species manēt etiā in stomacho peccatoris. Ergo & corpus ipsum benedictum ibi manet. Ergo sumitur sacramentaliter vel manducatur à peccatore Christi corpus.

SECUNDO. Cōfirmatur hāc cōclusio. Quia si manētibus speciebus nō māsisset corpus Christi, cū hoc nō cōstet, adoraretur creatura adoratione laetiae. Quod fieri licite nō potest. Ergo dicēdum est, qđ est veritas sacramēti, quod manet corpus Christi quādiu manent species sacramentales. **HIC** nota, quod ille error (qđ peccatores nō possunt māducare corpus Christi, id est, quod si su-

mant statim corpus Christi euolat in eocelum: & qđ nō descendit ad stomachū) est glosa de conse. d. 2. cap. Tribus gradibus. Idē dicit etiā de iustis. Et magister sentētiarū. d. 9. cap. 2. dicit, quod quidā obtuso corde aliqua dicta sanctorū legētes, erroris caligine inuoluti sunt: adeo ut praesumpserint dicere corpus & sanguinē Christi à bonis tātū sumi. Et nec ipse citat, qui fuerunt illi: nec ipsi eius interpretes, qui deberēt facere postquā onus exponēdi sumpserūt, & illud asserūt. Vnde magister dicit quod illa opinio est error. Et S. Th. in 4. d. 9. q. 1. ar. 2. q. 1. dicit quod est hāretica. Et hic dicit quod est erronea opinio.

SED quomodo probatur qđ sit hoc hāreticū? Dico qđ ratioe. S. Th. i. quia derogat veritati sacramēti, quā est, qđ quādiu sunt species panis, est illic corpus Christi, postquā semel fuit p cōsecrationē **SECUNDO.** probatur per illud Pauli priore ad Corinth. 11. Qui māducatur indigne, iudicium sibi manducat. Ergo aliquis indigne manducat. Ergo in peccato mortali, quia qui in peccato mortali manducat, ille indigne manducat.

TERTIO. Ex facto Christi. Quia Christus dedit Iudae, cū iā misisset diabolus in cor eius: ut traderet eum. Et postea dicūt Euangelistae (ut Mattheus) quod Christus dedit Iudae corpus suum. Et dicit his verbis, quod cū discūberet Iesus cum duodecim discipulis suis dixit, Accipite & comedite & bibite ex eo (.s. calice) omnes. Et sancti ita dicunt quod Iudas sumpsit corpus Christi. Et Lucas dicit. Ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Ergo ibi erat Iudas.

QUARTO. Probatur nostra conclusio testimonijs sanctorum. Qui omnes ita dicunt priore ad Corinth. 11. & super Matthe. 26.

PRAETEREA. Ex articulo isto & exprimo huius quaestionis colligitur quod māducare sacramētū spiritualiter cōtingit dupliciter. Vno modo voto: cū quis desiderat quidē sumere sacramētū, sed nō sumit: quia vel desunt ministri, vel alia causa nō sumpsit sacramētū. Altero modo quādo sumitur sacramētū cū effectu sacramenti. Sacramentaliter aut manducatur solū vno modo. s. cū quis sumit sacramētū ea intētionē qua est sacramētū, vel ea qua ecclesia intēdit administrare illud tāquā sacramētū. Vnde qui sumit hostiā cōsecratā quidē, sed tāquā nō cōsecratā, quia ignorat: non sumit sacramentaliter, & si sumat sacramētū. Vnde colligitur triplicē esse modū manducandi hoc sacramētū: sacramentaliter. s. & spiritualiter. Et spiritualis modus est duplex: ut diximus.

Articul. quartus.

Vtrum peccator sumēs corpus Christi sacramentaliter peccet.

D QVARTVM Sic proceditur. Videtur quod peccator sumens corpus Christi sacramentaliter non peccet. Non enim est maioris dignitatis Christus sub specie sacramenti, quam sub specie propria. Sed peccatores tangentes corpus Christi sub specie propria non peccabant, quum etiam veniam peccatorum consequerentur: sicut legitur Luc. 7. de muliere peccatrice, et Matt. 14. dicitur. Quicumque tetigerit simbriam vestimenti eius salvi facti sunt. Ergo non peccant, sed magis salutem consequuntur sacramentum corporis Christi sumendo.

PRÆTEREA. Hoc sacramentum (sicut et alia) est quaedam spiritualis medicina. Sed medicina datur infirmis ad salutem: secundum illud Matt. 9. Non est opus validis medicus: sed male habentibus. Infirmi autem vel male habentes spiritualiter, sunt peccatores. Ergo hoc sacramentum absque culpa sumere possunt.

PRÆTEREA. Hoc sacramentum cum in se Christum contineat, est de maximis bonis. Maxima autem bona (secundum Aug. in libr. de libero arbitrio) sunt quibus nullus male potest uti. Nullus autem peccat, nisi per abusus alicuius rei. Ergo nullus peccator sumens hoc sacramentum peccat.

PRÆTEREA. Sicut hoc sacramentum sentitur gustu et tactu, ita et visu. Si ergo peccator ex eo quod sumit hoc sacramentum peccet, videtur etiam quod peccaret videndo. Quod patet esse falsum: cum ecclesia omnibus hoc sacramentum videndum et adorandum proponat. Ergo peccator non peccat ex hoc quod manducat hoc sacramentum.

PRÆTEREA. Contingit quandoque quod aliquis peccator non habet conscientiam sui peccati, nec tamen talis peccare videtur corpus Christi sumendo: quia secundum hoc omnes peccarent qui sumunt, quasi periculo se exponentes: cum Apost. dicat prim. e Corin. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Non ergo videtur, quod peccator cedat in culpam, si hoc sacramentum sumat.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit prim. e Corin. 11. Qui manducat et bibit

indigne iudicium sibi manducat et bibit. i. condemnationem. Dicit autem Glosa ibidem, quod indigne manducat et bibit, qui in crimine est, vel irreuerenter tractat. Ergo qui est in peccato mortali, si hoc sacramentum accipiat: damnationem acquirit mortaliter peccans.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc sacramento sicut in alijs, id quod est sacramentum, est signum eius quod est res sacramenti. Duplex autem est res huius sacramenti: sicut supra dictum est. Una quidem quae est significata et contenta, scilicet ipse Christus: alia autem est significata et non contenta, scilicet corpus Christi mysticum: quod est societas sanctorum. Quicumque ergo hoc sacramentum sumit, ex hoc ipso significat se esse Christo unitum, et membris eius incorporatum. Quod quidem fit per fidem formatam: quam nullus habet cum peccato mortali. Et ideo manifestum est, quod quicumque cum peccato mortali hoc sacramentum sumit, falsitatem in hoc sacramento committit: et ideo incurrit sacrilegium tanquam sacramenti violator, et propter hoc mortaliter peccat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus in propria specie apparens, non exhibebat se tangendum hominibus in signum spiritualis unionis ad ipsum: sicut exhibetur sumendus in hoc sacramento. Et ideo peccatores eum in propria specie tangentes, non incurrebant crimen falsitatis circa divina, sicut peccatores sumentes hoc sacramentum.

ET praeterea Christus adhuc gerebat similitudinem carnis peccati: et ideo convenienter se peccatoribus tangendum exhibebat. Sed remota similitudine carnis peccati per gloriam resurrectionis, se tangi prohibuit a muliere, quae defectu fidei circa ipsum patiebatur: secundum illud Ioan. 20. Noli me tangere non dum enim ascendi ad patrem meum. scilicet in corde tuo: ut Aug. exponit. Et ideo peccatores qui defectu fidei formatam pariuntur circa Christum, repelluntur a contactu huius sacramenti.

AD SECVNDVM dicendum, quod non quilibet medicina competit secundum quemlibet statum infirmitatis. Nam medicina quae datur iam liberatis a febre, ad confortationem: noceret si daretur adhuc febricitantibus.

citantibus. Ita etiam baptismus et penitentia sunt quasi medicina purgatiua: quae dantur ad tollendam febre peccati. Hoc autem sacramentum est medicina confortatiua: quae non debet dari nisi liberatis à peccato.

AD TERTIVM dicendum, quod maxima bona intelligit Augustinus virtutes animae, quibus nullus male vitur quasi principijs mali vsus: vitur tamē eis aliquis male, quasi obiectis mali vsus: ut patet in his qui de virtutibus superbiunt. Ita et hoc sacramentum quantum est ex se, non est principium mali vsus, sed obiectū. Vnde Augustinus dicit. Multi indigne accipiunt corpus Christi: per quod docemur quam cauendum sit male accipere bonum. Ecce enim per bonū factum est malum, dum male accipitur bonum: sicut contra, Apostolo per malum factum est bonum, cum bene accepit malum, scilicet, cū stimulū Sathanae paciēter portauit.

AD QVARTVM. Dicendum, quod per visum non accipitur ipsum corpus Christi, sed solum sacramentum eius: quia, scilicet, non pertingit visus ad substantiā corporis Christi, sed solum ad species sacramentales: ut supra dictum est. Sed ille qui manducat, non solum sumit species sacramentales: sed etiam ipsum Christum, qui est sub eis. Et ideo à visione corporis Christi nullus prohibetur, qui sit sacramentum Christi consequutus, scilicet baptismū. Non baptizati autē non sunt admittēdi etiam ad impediētionem huius sacramenti: ut patet per Dionysiu in lib. Ecclesiast. Hierar. Sed ad manducationē nō sunt admittēdi, nisi soli illi, qui non solum sacramentaliter: sed etiam realiter sunt Christo cōiuncti.

AD QVINTVM dicēdū, quod hoc quod non habet aliquis cōsciētia sui peccati, potest contingere dupliciter. Vno modo per culpā suam, vel quia per ignorātiā iuris, quae non excusat, reputat nō esse peccatū quod est peccatū (puta si aliquis fornicator reputaret simplicē fornicationē nō esse peccatū mortale) vel quia negligens est in examinatione sui ipsius: cōtra id quod

Apostolus dicit prima Corinth. 11. Probet autem se ipsum homo et sic de pane illo edat, et de calice bibat. Et sic nihilo minus peccat peccator sumens corpus Christi: licet non habeat consciētiam peccati, quia ipsa ignorantia est ei peccatum.

ALIO modo potest contingere sine culpa ipsius: puta cū doluit de peccato, sed nō est sufficiēter cōtritus. Et in tali casu nō peccat sumēdo corpus Christi: quia homo per certitudinē scire non potest utrum sit vere contritus. Sufficit enim si in se signa contritionis inueniat: puta, si doleat de praeeteritis et proponat cauere de futuris. Si vero ignorat hoc quod fecit esse actū peccati, propter ignorantia facti quae excusat (puta si accessit ad nō suā quā credebatur esse suam) nō est ex hoc dicendus peccator. Si similiter etiā si totaliter est peccatū oblitus, sufficit ad eius deletionē generalis cōtritio: ut infra dicetur. Unde iam nō est dicendus peccator.

IN HOC, 4. articulo diuus Thomas ponit aliquas conclusiones: quarum prima est. In hoc sacramento, sicut in alijs, aliquid est quod est sacramentum tantum: & aliud quod est res sacramenti. Sacramentum tantum, est id quod est signum illius, quod est res sacramenti. Res autem sacramenti, est id quod significatur per illud signum, nempe species panis & vini. Et illud quod sic significatur est duplex, scilicet, corpus Christi verum, & veritas vel societas, & inter has duas res sic interest.

SECUNDA cōclusio est. Peccator (nēpe existēs in peccato mortali) sumens hoc sacramentum sacramentaliter mortaliter peccat. Probat hęc. Prius ex illo prioris ad Corinth. 11. Qui manducat & bibit indigne iudicium sibi manducat & bibit. Ergo peccat mortaliter.

SECUNDO probatur hoc modo. Quicumque sumit hoc sacramentum eo ipso quod sumit significat se esse Christo vnitum & mēbris eius incorporatum quod fit per fidem formatam Charitate: quam nullus habet cum peccato mortali. At quicumque sumit hoc sacramentum cum peccato mortali cōmittit falsitatē in hoc, vel cōtra hoc sacramentū, ob quod facit illi notabilē iniuriam. Ergo est sacrilegus mortaliter tanquam violator sacramenti. Ergo mortaliter peccat.

HOC dubium quod S. Tho. agit in hoc articulo fuit iam superius à nobis tractatum. q. 20. immediate precedenti ar. 3. Vide ibi, ne sit opus toties eadem repetere. Sed doctor sanctus mouet hic rursus questionem hanc: ut absolueret perfecte

tractatum de sumentibus hoc venerandum sacramentum. Et secundo, ut redderet rationem a priori quare peccat mortaliter, qui in peccato mortali suscipit hoc sacramentum. Et dicit quod ratio est: quia ille mentitur cum iniuria sacramenti: ut dictum est. Et etiam peccat: quia agit contra illud Pauli primae ad Corinthios. II. Probet autem seipsum homo. Sed ille qui cum conscientia peccati mortalis accedit ad Eucharistiam, non probat. Ergo.

SECUNDO Est hic notandum, quod illud quod dominus Caieta. hic asserit, quod licet accedere ad hoc sacramentum cum sola contritione non potest iam defendi, etiam gratia exercitij. Tum quia (ut probauimus in quaestione immediate precedente articulo. 3.) semper fuit contra mentem sanctorum, & piorum Christianorum ritum & usum id quod Caietanus dicit: tum quia nostra aetate definitum fuit in concilio Tridentino contra sententiam Caietani necessariam esse confessionem sacramentalem ante sumptionem Eucharistiae. Cuius concilij formalia verba scribemus infra in materia confessionis. Et haec sententia affirmatiua quod requiratur confessio sacramentalis sub poena peccati mortalis ante sumptionem Eucharistiae: fuit semper communis sententia theologorum excepto vno Caietano.

Articul. quintus.

Utrum accedere ad hoc sacramentum cum conscientia peccati, sit grauisimum omnium peccatorum,

D QVINTUM Sic proceditur. Videtur quod accedere ad hoc sacramentum cum conscientia peccati, sit grauisimum omnium peccatorum. Dicit enim Apostolus prima Corinth. II. Quicumque manducauerit panem vel biberit calicem domini indigne, reus erit corporis & sanguinis domini, Glosa ibidem. Hoc est, ac si Christum occiderit punietur. Sed peccatum Christum occidentium, videtur fuisse grauisimum. Ergo et hoc peccatum quo aliquis cum conscientia peccati ad mensam Christi accedit, videtur esse grauisimum.

PR AETEREA. Hieronymus dicit in quadam epistola. Quid tibi cum feminis qui ad altare cum Deo fabularis: dic sacerdos, dic clerice, qualiter eisdem labijs filium

Dei oscularis, quibus osculatus es labia meretricis? O Iuda osculo filium hominis tradis. Et sic videtur fornicator ad mensam Christi accedens peccare sicut Iudas peccauit, cuius peccatum fuit grauisimum. Sed multa alia peccata sunt grauiora, quam peccatum fornicationis & praecipue peccatum infidelitatis. Ergo cuiuslibet peccatoris ad mensam Christi accedentis, peccatum est grauisimum. PR AETEREA. Magis est abominabilis Deo immunditia spiritalis quam corporalis. Sed si quis proijceret corpus Christi in lutum vel sterquilinum, grauisimum reputaretur eius peccatum. Ergo grauius peccat, si ipsum sumat cum peccato, quod est immunditia spiritalis. Ergo hoc peccatum est grauisimum. SED CONTRA est, quod super Ioan. 15. Si non venissem & locutus eis non fuisset peccatum non haberent, dicit August. hoc intelligendum esse de peccato infidelitatis, quo tenentur cuncta peccata. Et ita videtur hoc peccatum non esse grauisimum, Sed magis peccatum infidelitatis.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut in secunda parte habitum est) dupliciter aliquod peccatum potest dici grauius alio. Vno modo per se, alio modo per accidens.

PER se quidem secundum rationem suae speciei: quae attenditur ex parte obiecti. Et secundum hoc quantum id, contra quod peccatur, est maius: tanto peccatum est grauius. Et quia diuinitas Christi est maior humanitate ipsius, & ipsa humanitas est potior, quam sacramenta humanitatis: inde est, quod grauisima peccata sunt, quae committuntur in ipsam diuinitatem, sicut est peccatum infidelitatis & blaphemia. Secundario autem sunt grauiora peccata, quae committuntur in humanitatem Christi. Vnde & Matthaei. 12. dicitur. Qui dixerit verbum contra spiritum sanctum: non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro. Tertio autem loco sunt peccata quae committuntur contra sacramenta, quae pertinent ad humanitatem Christi. Et post hoc sunt alia peccata contra puras creaturas.

Peracci

PER ACCIDENS autem unū peccatū est grauius alio ex parte peccantis, puta, peccatū quod est ex ignorantia vel infirmitate, est leuius peccato, quod est ex cōtemptu, vel ex certa sciētia. Et eadē ratio est de alijs circumstātijs. Et secundū hoc istud peccatum in quibusdā potest esse grauius: sicut in his qui ex actuali cōtemptu cum conscientia peccati ad hoc sacramentū accedunt. In quibusdā vero minus graue: puta, in his qui ex quodam timore ne deprehendantur in peccato, cū conscientia peccati ad hoc sacramentū accedunt. Sic ergo patet, quod hoc peccatum est multis alijs grauius secundum suam speciem, non tamen est omnium grauius.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod peccatum indigne sumentū hoc sacramentum, comparatur peccato occidentū Christū secundū similitudinem (quia utrunq; cōmittitur contra corpus Christi) non tamen secundum criminis quantitatem. Peccatum enim occidentium Christum, fuit multo grauius. Primo quidem: quia illud peccatum fuit contra corpus Christi in specie propria: hoc autē peccatum est contra corpus Christi in specie sacramenti. Secundo: quia illud peccatū processit ex intentione nocendi Christo, non autem hoc peccatum.

AD SECUNDUM dicendum, quod fornicator accipiens corpus Christi, cōparatur Iudae Christū osculāti, quantum ad similitudinem criminis (quia uterque ex signo charitatis Christū offendit) non tamen quantum ad criminis quantitatem: sicut etiā prius dictū est. **HAEC** tamen criminis similitudo non minus competit alijs peccatoribus quam fornicatoribus. Nam & per alia peccata mortalia agitur cōtra charitatem Christi, cuius signū est hoc sacramentum, & tanto magis quanto peccata sunt grauiora. Secundum quid tamē peccatū fornicationis magis reddit hominē ineptū, ad perceptionem huius sacramenti: in quantum, s. per hoc peccatum spiritus maxime carni subicitur, & ita impeditur feruor

dilectionis, qui requiritur in hoc sacramēto **PLVS** tamen pōderat impedimentū ipsius charitatis, quam feruoris eius. Vnde peccatū infidelitatis, quod funditus separat hominem ab ecclesia unitate, simpliciter loquēdo, maxime hominem ineptum reddit ad susceptionē huius sacramenti, quod est sacramentū ecclesiasticae unitatis: ut supra dictū est. Vnde grauius peccat infidelis accipiens hoc sacramentū, quam fidelis peccator: & magis contemnit Christū secundum quod est sub sacramento: praesertim si non credat Christū vere sub hoc sacramento esse: quia quantum est in se diminuit sanctitatem huius sacramēti & virtutem Christi operantis in hoc sacramento: quod est contemnere hoc sacramentū in se ipso. Fidelis autem, qui cū cōscientia peccati sumit, contemnit hoc sacramentum non in se ipso, sed quantum ad usum indigne accipiens. Vnde et Apostol. 1. ad Corinthios. 11. assignās rationē huius peccati dicit, Nō diuis dicans corpus Domini. i. nō discernēs ipsum ab alijs cibis, quod maxime facit ille qui non credit Christum esse sub hoc sacramento.

AD TERTIUM dicendum, quod ille qui proijceret hoc sacramētū in lutum, multo magis peccaret, quā ille, qui cū conscientia peccati mortalis ad hoc sacramentum accedit.

PRIMO quidē, quia ille hoc faceret ex intētiōe iniuriā faciēdi huic sacramēto: qđ nō intēdit peccator indigne corpus Christi accipiens.

SECUNDO: quia homo peccator capax est gratiae. Vnde etiā magis est aptus ad suscipiendū hoc sacramentū, quā quaecūque alia irrationalis creatura. Vnde maxime, inordinate uteretur hoc sacramento, qui proijceret ipsum canibus ad manducandum, vel qui proijceret in lutum conculcandum.

IN HOC articulo. 5. (postquam in articulo. 4. immediate precedētī, & in articulo. 3. quāstionis precedētis, & in alijs locis iam firmatum sit peccatū esse mortiferū, accedere ad Eucharistiā cū conscientia peccati mortalis) intendit diuus Thomas explicare, quā grande sit hoc peccatum. Et prius ponit vnum notabile: vbi exponit. & docet vnde pensanda est grauitas peccati. Secundo

respondet aliquibus propositionibus.

QVO ad primū dicit, esse notandū, qđ dupli-
citer vnū peccatū dicitur esse grauius alio. Vno
modo per se, et alio modo p accidēs. Per se illud
peccatū dicitur grauius alio, qđ ex specie est gra-
uius .i. qđ est de peiori obiecto. Per accidens autē
dicitur illud peccatū grauius alio, quod ex aliqua
circumstātia grauius efficitur: vt ceteris paribus,
grauius est peccare sciens, quā peccare ex aliqua
ignorantia, nec affectata, nec excusante.

HIS suppositis est prima cōclusio, quæ ex dictis
colligitur. Quāto id cōtra quod peccatur, est ma-
ius, tāto peccatū est grauius: vt grauius est ex obie-
cto peccare cōtra Deū, quā contra hominē pu-
rū. Et grauius est contra regē, quam contra ciuē:

COLLIGITVR Secunda conclusio. Grauiissi-
ma peccata sunt, quæ comittuntur in ipsam diuini-
tatem: vt infidelitas, & blasphemia.

TERTIA propositio. In secundo gradu sunt pec-
cata, quæ comittuntur in Christi humanitatē. Istæ
propositiones, secūda videlicet & tertia probantur
ex illo verbo Christi Mat. 12. Qui dixerit verbū
contra filiū hominis remittetur ei. Qui autē di-
xerit verbū contra spiritum sanctum, nō remit-
tetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro.

QVAR TA propositio est. In tertio gradu graui-
tatis sūt peccata, quæ comittuntur cōtra sacramēta:
quæ sacramēta pertinet ad humanitatē Christi.

QVINTA propositio. In quarto gradu graui-
tatis, sunt alia peccata, quæ comittuntur cōtra puras
creaturas. Per accidens autē hoc ipsum peccatū
quod comittitur, accedendo ad Eucharistiā in
peccato mortali potest esse grauius in vno, quā in
alio: & in eodē diuersis temporibus: vt si accedat
ex contēptu vnus, vel vno tēpore, vel cū cōsciētia
peccati, & accedat ex aliquo timore alius, vel alio
tempore. Et omnia sunt manifesta in litera.

DVRANDVS tamen in. 4. d. 9. q. 4. art. 2. impu-
gnat duo, quæ hic dicuntur à doctore sancto circa
primā, secūdā, & tertiā cōclusiones. Et prius impu-
gnat illud, qđ dicit. S. Th. quod sicut se habet obie-
ctū ad obiectū, ita actus ad actū: quia dicit Durā.
qđ illud solū intelligitur quādo actus sunt eiusdē
rationis. Nā licet grauius sit indigne māducare
corpus Christi, quā māducare cibū pphanū etiā
cum peccato mortali: tamen grauius est occidere
hominē, quā indigne māducare corpus Christi.

SECVNDO impugnat illud, qđ dicit. S. Th. qđ
grauius est peccatū cōtra Deū, quā cōtra creatu-
ras, Cōtra (inquit) quia grauius est indigne sumere
Christū, quā iurare falsū ad saluādū patriā. Et ta-
mē primū est cōtra Christū, etiā vt q̄tenus homo
est in sacramēto: & secūdū immediate cōtra Deū.
AT ad hæc dico, quod. S. Tho. intelligit ex gene-
re. Secus ex nocumento vel ex circumstantia ali-
qua: vt ipse. S. Tho. manifeste tradit.

Dubium
vnicum.

DVBITATVR quis plus peccet, accedens
ad hoc sacramentum in mortali, an non su-
mens tempore quo tenetur ex ecclesiæ præcepto.

AD HOC dico, qđ plus peccat, qui accedit in pec-
cato, quia hoc est p se malū, omittere autē est ma-
lū, quia p̄hibitū. Et nō sumere Eucharistiā, nō est
iniuria, quæ fiat ipsi sacramēto: et accedere ad illū
in peccato mortali est de se iniuria et magna irre-
uerētia. Ergo grauius peccatū est accedere in mor-
tali ad Eucharistiā, quā non sumere tēpore quo
quis tenetur sumere. Ideo si quis debet accedere
ad Eucharistiā cū peccato mortali, melius, id est,
minus malum est omittere & non sumere sacra-
mentum. Et hoc ei potius consulendum est.

Articul. sextus,

Vtrum sacerdos debeat denegare
corpus Christi peccatori petenti.

DE SEXTVM Sic procedi-
tur. Videtur quod sacerdos de-
beat denegare corpus Christi
peccatori petenti. Non enim est

faciendū cōtra Christi præceptum propter vi-
tādum scandalū, vel infamiā alicuius. Sed
Dominus præcepit Mat. 7. Nolite sanctum
dare canibus. Maxime autē datur sanctum
canibus, cum hoc sacramentum peccatoribus
exhibetur. Ergo nec ppter vitādū scādālū,
nec propter vitādā infamiā alicuius, debet
hoc sacramentum peccatori petenti dari.

PRÆTER EA. De duobus malis mi-
nus est eligendū. Sed minus malū esse vide-
tur si peccator infametur, vel etiā si ei hostia
non consecrata detur, quam si sumens corpus
Christi mortaliter peccet. Videtur ergo hoc
potius esse elligendū quod vel infametur pec-
cator petens corpus Christi, vel etiā quod de-
tur ei hostia non consecrata

PRÆTER EA. Corpus Christi inter-
dū datur suspectis de crimine, ad eorū mani-
festationē. Legitur enim i decretis. 2. q. 4. Sa-
pe cōtingit vt in monasterijs monachorū fur-
ta perpetrētur: idcirco statuimus, vt q̄si ipsi
fratres de talibus expurgare se debēt, missa
ab abbate celebretur, vel ab aliquo ex præsenti-
bus fratribus, et sic expleta missa ōnes cōmu-
nicēt in hæc verba. Corpus Christi sit tibi ho-
die ad p̄bationem. Et infra. Si Episcopo aut
presbytero aliqđ maleficiū fuerit imputatū,
pro singulis

per singulis missa celebrare debet & communicare, et de singulis sibi imputatis innocētē se ostēdere. Sed peccatores occultos nō oportet manifestare, quia si frontē verēcūdia abiecerūt, liberius peccabūt: ut Aug. dicit in lib. de verbis Domini. Ergo peccatoribus occultis nō est corpus Christi dandum, etiam si petant.

SED cōtra est, qđ super illud Psal. Māducauerūt et adorauerūt ōnes pingues terrae, dicit Aug. Nō prohibeat dispensator pingues terrae, .i. peccatores, mensam Domini manducare.

RESPONDEO dicēdū quod circa peccatores distinguendū est. Quidā enim sunt occulti: quidā vero manifesti .s. per euidentiā facti: sicut publici usurarij aut publici raptores, vel etiā per aliquod iudiciū ecclesiasticū, vel seculare. Manifestis ergo peccatoribus non debet etiā petentibus sacra cōmunio dari. Vnde Cyprian. scribit ad quendā. Pro dilectione tua consulendum me existimasti, quid mihi videatur de histrionibus, & mago illo qui apud vos constitutus adhuc in artis suae dedecore perseuerat, an talibus sacra cōmunio cum ceteris Christianis dari debeat. Puto nec magestati diuinae, nec euāgelicae disciplinae cōgruere, ut pudor & honor ecclesiae, tam turpi & infami contagione fœdetur.

SI vero nō sunt manifesti peccatores, sed occulti: non potest eis petentibus sacra cōmunio denegari. Cū enim quilibet Christianus ex hoc ipso quod est baptizatus, sit admissus ad dominicā mensam: nō potest eis ius suū tolli, nisi pro aliqua causa manifesta. Vnde super illud primae Corinth. 5. Si is qui frater nominatur inter vos &c. dicit Glosa Augustini. Nos à cōmunionē quenquā prohibere nō possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo iudicio ecclesiastico, vel seculari, nominatum atque conuinctum.

POTEST tamen sacerdos qui est cōsciū criminis occulte monere peccatorem occultum, & etiam in publico generaliter omnes ne ad mensam Domini accedant, ante quā de peccatis peniteant, & ecclesiae reconcilientur. Nā

post penitentiā & reconciliationem, etiam publicis peccatoribus nō est cōmunio deneganda: praecipue in articulo mortis. Vnde in cōcilio Carthaginēsi legitur. Scenicis atq; hystri onibus ceterisq; huiusmodi psonis, vel apostatis cōuersis ad Deū, recōciliatio non negetur.

AD PRIMVM ergo dicēdū, quod sacra prohibentur dari canibus, id est, peccatoribus manifestis. Sed occulta nō possunt publice puniri sed sunt diuino iudicio reseruanda.

AD SECUNDVM dicēdū, quod licet peius sit peccatori occulto, peccare mortaliter sumēdo corpus Christi, quā infamari: tamē sacerdoti ministrāti corpus Christi peius est peccare mortaliter infamando iniuste peccatōrē occultū, quam quod ille mortaliter peccet: quia nullus debet peccatū mortale cōmittere, ut aliū liberet à peccato. Vnde August. dicit in lib. quae. super Genes. Periculosissime admittitur haec cōpensatio: ut nos faciamus aliqđ mali, ne alius grauius malū faciat. Peccator tamē occultus potius deberet eligere infamari, quā indigne ad mensā domini accedere.

HOSTIA tamē nō consecrata nullo modo debet dari loco cōsecrata: quia sacerdos hoc faciēs, quantū in se est, facit idolatrare illos qui credūt esse hostiā cōsecratā, siue alios praesentes, siue etiā ipsum sumētē: quia (ut August. dicit) Nemo carnē Christi māducet, nisi prius adoret. Vnde extra de celebratione missae. c. De hoīe, dicitur. Licet is qui per sui criminis cōsciētiam reputat se indignū, peccet grauius si se ingerat: grauius tamē videtur offendere, qui fraudulēter illud praesumpserit simulare.

AD TERTIVM dicēdū qđ decreta illa sunt abrogata p cōtraria documēta Romanorū Pōtificū. Dicit enim Stephanus papa. Ferricādētis vel aquae feruētis examinationē, cōfessionē extorqueri à quolibet, sacri canones nō cōcedūt. Spōtanea enim confessione vel testiū approbatione, publica delicta cōmissa sunt regimini nostro iudicare: occulta vero et incognita illi sunt relinquēda, qui solus nouit corda filiorū hominū. Et idē habetur.

extra

extra de purgationibus. c. Ex tuarū. In omnibus enim talibus esse videtur Dei tentatio: unde sine peccato fieri non possunt. Et grauius videretur, si in hoc sacramento quod est institutū ad remedium salutis, aliquis inquireret iudicium mortis. Unde nullo modo corpus Christi debet dari alicui suspecto de crimine, quasi ad examinationem.

IN HOC articulo. 6. diuus Thomas scribit vnam distinctionem bimbrem: & deinde secundo scribit aliquas propositiones. Et distinctio est. Duplices sunt peccatores. Alij sunt publici alij autem occulti. Illi dicuntur manifesti peccatores, qui per euidentiam facti sunt publici: vt publici vsurarij aut publici raptores. Et illi dicuntur etiam manifesti peccatores qui aliquo iudicio ecclesiastico vel seculari sunt cōuicti, aut iudicati tales peccatores. Alij autem dicuntur occulti peccatores.

HIS visis, ponuntur à sancto Thoma aliquot propositiones: quarum prima est. Non debet dari sacra communio manifestis peccatoribus, etiam petentibus. Hæc probatur testimonio diui Cypriani in quadam epistola dicentis. Consulendū me existimasti, quid mihi videatur de Hystriionibus & mago illo qui apud vos cōstitutus adhuc in artis suæ dedecore perseverat, an talibus sacra communio cum cæteris Christianis debeat dari. Puto nec magestati diuinæ, nec euangelicæ disciplinæ congruere: vt pudor & honor ecclesiæ tam turpi & infami contagione foedetur.

SECUNDA conclusio est. Sacra communio cōferenda est peccatoribus occultis publice petentibus eam. Hæc probatur. Quilibet Christianus eo ipso quod est baptizatus est admissus ad dominicam mensam cum alijs circumstantijs requisitis ad digne accedendum. Ergo non potest ei ius suū tolli nisi pro aliqua causa manifesta: quæ nõ est in occulto peccatore. Ergo &c.

SECUNDO. Probatur testimonio diui Augustini super illud prioris ad Corinthios. 5. Si is qui frater nominatur inter vos &c. vbi Augustinus sic dicit. Nos à communione quemquā prohibere non possumus: nisi aut sponte confessum, aut aliquo iudicio ecclesiastico vel seculari nominatū atque conuictum.

TERTIA conclusio est. Potest & debet sacerdos à quo petitur Eucharistia, vel quilibet alius qui est cōscijs criminis, occulte monere peccatorem occultū, vel in publico monendo generaliter omnes: ne quis ad mensam domini accedat antequam de peccatis poeniteat, & ecclesiæ reconcilietur, nempe per sacramentalem poenitentiam.

QUARTA conclusio est. Post poenitentiam & reconciliationem ecclesiæ, etiam publicis peccatoribus non est communio sacra deneganda, ma-

xime in articulo mortis. Probatur in litera ex cōcilio quodam carthaginensi: vbi sic dicitur. Scænicis atque hystriionibus cæterisque huiusmodi personis, vel apostatis conuersis ad Deum: reconciliatio non negetur. Hæc. S. Tho. Et vide in litera solutiones ad argumenta: vbi ponit alias propositiones dignas quæ memoriæ mandentur.

PRIMA ergo propositio. S. Tho. scilicet, quod publicis peccatoribus non debet sacerdos dare Eucharistiam, est omnium in. 4. d. 9. Et probatur Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus, quod de nullis potest melius intelligi, quā de publicis peccatoribus. Hi namque dicuntur canes in scriptura sacra: vt in Psal. 21: Circudederunt me canes multi. Et Matth. 15. & Marc. 7. Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus.

SECUNDO. Probatur. Quia tales non habent ius ad Eucharistiā, quia sunt indigni publice: & vt ait Paulus. 1. ad Corinth. 11. iudicium tibi mādū cabunt. Ergo &c.

TERTIO. Probatur. De consecra. d. 1. cap. Pro dilectione tua, quod est desumptum ex diuo Cypriano ex epistola ad Euaritium: confratrem suū.

DVBITATVR. Prius, quis est publicus peccator.

ADHOC. Panormitanus extra de coha. cleri. & mulierum. cap. Vestra, dicit quod idem est publicum & notorium.

SECUNDO dicit tribus modis aliquid dici notoriū. Vno modo quando in iudicio quis confessus est crimen suum. Secundo modo, quando in aliquo iudicio ecclesiastico vel seculari condemnatus est. Tertio modo, ex euidentia facti quod nulla tergiversatione cellari potest.

TERTIO. dicit quod ista euidentia est quando tota vicinia scit, & dicit quod iudex debet esse cautus, quod inquirat circumstantias facti, scilicet qualitatem facti, tempus, & locū. Si in nocte, si in meridie, si iaderant multi &c. Et in his omnibus videtur conuenire cū. S. Tho. Sed. S. Tho. formaliter hic solum ponit duos modos, scilicet euidentiam facti & condemnationē in aliquo iudicio. Sed infra. q. 23. ar. 9. ad. 3. ponit illos tres modos. **HOC** tractat etiam. S. Tho. in. 4. d. 9. q. vnica. ar. 5. licet ibi non ponat hos modos. Sed ibi communiter recipiuntur.

SED. Quid intelligitur per euidentiam facti? Dico, quod intelligitur quando totus populus, vel tota vicinia aut magna pars populi scit. Ita quod cōmuniter in tali loco scitur. Et ita dicitur in. c. Cū dilectis filijs, extra de purgatione canonica. Et sic talibus peccatoribus publicis, nec publice, nec secrete petentibus est danda Eucharistia secundum omnes.

DVBITATVR secundo quid faciendum, si talis est publicus in dicto loco & in alio nõ, imo reputatur bonus vir.

ADHOC dico, quod prius hic erat tractandum, an liceat talem, qui reputatur vir probus diffamare, in

Dubium
primum

Dubium
tertiu

Dubium
secundum

re, in

re, in loco ubi sic putatur bonus vir. Et videtur quod ita, postquam sua culpa perdidit famam in alio loco, & si omnes illic, qui sunt in toto orbe, inueniretur, scirent, essetque diffamatus apud omnes. Ergo virtualiter apud omnes sic manet diffamatus. Ergo potest illi in alio loco negari Eucharistia.

DE HOC ergo sunt opiniones. Caietanus in summa, verbo, restitutio famae, & ubi de hoc loquitur: dicit, quod talis potest in alijs locis diffamari. Alij dicunt, quod non. Et tunc secundum modum Caiet. dicendum est, quod non liceret illi dare Eucharistiam.

SED licet illud sit multum probabile, probabilius videtur dicere iuxta secundum modum. Et sic consequenter est dicendum quod liceret illi dare Eucharistiam, in tali loco ubi reputatur bonus, publice petenti. Nisi forte cito per alios esset manifestandum. Probat: quia alias fieret ei iniuria. An vero licet diffamatum in vno loco in alio diffamare, videbimus infra in materia de restitutione famae.

SED quid, si talis publicus peccator dicit in confessione, quod vult recedere a peccatis, & ita est. Dico quod tali non est danda Eucharistia propter scandalum: nisi forte sacerdos esset tantae auctoritatis, quod posset tollere scandalum. Si denique iste fuit publicus usurarius, non est ei danda Eucharistia, quousque aedificet exemplo bono, quos scandalizauerat. In occulto vero potest ille recipere Eucharistiam.

SECUNDA conclusio est, quod occulto peccatori publice petenti Eucharistiam est danda a sacerdote. Probat: haec, ultra rationes. sancti. Th. Prius, quia alias diffamaret illum & eius peccatum reuelaret, quod non licet. Ergo &c.

SECUNDO probatur exemplo seruatoris nostri, qui in coena dedit sacramentum hoc Iudae traditori.

Dubium
tertium

DUBITATUR tertio, Quid faciendum si peccator occultus, occulte petit. Paludanus. d. 9. q. 4. Respondet cum distinctione. Vel (inquit) sacerdos scit peccatum illius in confessione tantum, vel scit alias extra confessionem, siue etiam sciat in confessione, siue non. Tunc dicit, quod si tantum scit in confessione, esto petat occulte debet sacerdos dare ei, si occurrit tempus comunicandi, alias non. Ratio est, quia scit ut Deus, & non ut homo. Et si negat: negat ut homo in foro exteriori ad quod ex confessione non acquirit ius. Idem dicit Syluest. verbo Eucharistia. 3. §. 5.

HIS non obstantibus ego dico cum. S. Tho. in. 4. d. 9. q. vnica. ar. 5. (& sit tertia conclusio) quod siue sciat in confessione, siue extra, non debet sacerdos dare Eucharistiam peccatori occulto, occulte petenti. Hoc expresse dicit ibi Diuus Th. Et hic sine distinctione dicit, quod occulto peccatori, occulte petenti non debet dari Eucharistia. Idem dicit Durandus. d. 9. q. 5. in. 4. Idem videtur sentire Maior in. 4. d. 9. q. 3. quia etiam non distinguit, si scia-

tur vno an alio modo, aut si sit proprius curatus, vel non. Probat: Quia nullum nocumentum aut iniuriam facit illi sic occulte negans Eucharistiam. Ergo &c.

SECUNDO Sacerdos habet ius negandi, eo ipso, quod alius non habet ius petendi. Sed ita est, quod alius non habet ius petendi sic occulte: Ergo &c. ET ad argumentum Paludani dico, quod ex confessione non acquirit sacerdos ius ad faciendum aliquid, unde reueletur illud peccatum. Unde si sacerdos impropere ei peccatum, ut si ei dixisset, nolo tibi dare, Eucharistiam, quia es in peccato, male faceret, si solus ipse sciat in confessione. Ad faciendum vero aliquid, unde non reueletur peccatum bene acquirit ius: Et ita bene potest dicere sacerdos, non possum tibi dare sacramentum, in quo verum dicit. Et posset dicere per modum consilij & doctrinae, omnis qui debet accedere ad Eucharistiam debet esse mundus & purus, & debet esse contritus, debetque habere signa, quod est in gratia, & alia huiusmodi.

Dubium
quartum

DUBITATUR quarto circa secundam conclusionem, quando dicimus, quod sacerdos debet dare Eucharistiam peccatori occulto, publice petenti, de quo sacerdote intelligatur.

AD HOC dicit Durandus in. 4. d. 9. q. 5. quod intelligitur de proprio sacerdote. Idem dicit Paludanus. in. 4. d. 9. q. 4. quod intelligitur de proprio, qui tenetur dare, & de tempore, quo tenetur dare. Nam alij sacerdotes (inquiunt) peccarent, si darent sacramentum tali peccatori.

SED. S. Tho. non distinguit, nec Caiet. Ideo dico cum. S. Tho. & Caiet. quod intelligitur de omnibus. Et est verum quoties cumque sequitur infamia. Ut si non proprius sacerdos est communicans alios, & venit occultus peccator & petit Eucharistiam publice, debet talis sacerdos dare illi Eucharistiam. Nec valet eius argumentum. Quia non proprii sacerdotes: non tenentur dare: tunc enim propter scandalum obligantur.

VERVM est, quod potest esse casus, in quo licet non sacerdos proprius neget, & non det sacramentum tali, non sequetur scandalum, & si esset proprius sequeretur scandalum. Ut si talis occultus peccator petat missam a non suo parrocho, esto non vellet dicere, non sequeretur scandalum, quod sequeretur si a proprio peteret.

SED arguitur contra secundam conclusionem. Prius. Talis peccator facit iniuriam, & irreuerentiam deo. Ergo non debet sacerdos illi dare Eucharistiam. AD HOC concessio antecedente, nego consequentiam: quia non debet quis peccare, ut euitet peccatum in alio. Et sacerdos non est in illo euentu iudex ad impediendam illam offensam dei.

SECUNDO Vel ille sacerdos sic negans Eucharistiam, peccat: quia negat alteri ius suum, vel quia negat ei, quod suum est, vel quia reuelat peccatum alterius & diffamat eum. Sed nullo horum modorum peccat. Ergo &c. Minor probatur: quia

non pri

non primomodo, Nam peccator nō habet ius ad Eucharistiam: quia peccat petendo, & sumendo. Ergo alius non peccat negando. Nec peccat, eo quod non dat, quod suum est, quia sacramentum non est suum. Nec peccat: quia infamat illum: quia talis infamia nō imputatur illi neganti Eucharistiam: sed ipsi peccatori, qui petit id, ad quod non habet ius. Et ideo alius potest negare: quia vitatur iure suo: sicut facit ille qui se defendit à debito sibi imposito ab alio, esto inde sequatur infamia imponentis debitum.

AD HOC dico, quod talis negans peccat utroque modo: quia ille peccator habet ius in foro exteriori, ut non condemnetur ab homine, sed reputetur innocens, licet non habeat ius in foro conscientiae. Ideo condemnatur à Deo.

SECUNDO. nota, quod leges non respiciunt particularia, sed communia, & illud, quod impluribus fit. Unde, licet forte aliquis peccator digne infamaretur ob suam temeritatem: tamē ut in plurimum & absolute, non licet, quia esset dare occasionem sacerdotibus, ut plures infamarent.

TER TIO. arguitur. Non licet dare gladium furioso petenti. Ergo nec Eucharistiam peccatori. AD hoc nego consequentiam quia furiosus vult nocere alteri.

SED contra, ponamus, quod talis furiosus vult se occidere, adhuc illi nō licet dare gladiū. Ergo &c. AD hoc dicunt aliqui, quod non est simile: quia de illo furioso constat publice, quod male facit, & non constat de alio petenti Eucharistiam.

SED contra, ponatur, quod nulli constat, nisi sacerdoti, vel vni solum, quod talis est furiosus, adhuc non liceret dare illi gladium. Ergo nec alteri Eucharistiam.

IDEO dico ultimo, quod non est simile de temporalibus & spiritualibus.

SECUNDO & melius, nego consequentiā: quia furiosus non potest tunc vitare illud peccatum aut nocumentum. Sed petens Eucharistiam, potest vitare illud peccatum, ideo sibi imputetur, si non vult abstinere.

SED si sciant aliqui ex astantibus peccatū illius an liceat negare illi peccatori? Videtur, quod ita: quia potest probare sacerdos illū esse peccatōrē.

AD HOC dico, quod non: quia adhuc est occultum, & quandiu manet occultum peccatum, esto aliqui illud sciant, non licet illud manifestare.

ULTIMO. est argumentum vnum contra eandem. 2. conclusionem, quod est huiusmodi. Non licet dare medicinam infirmo petenti, si medicus sciat illam esse nociuam. Ergo nec licet dare peccatori occulto publice petenti.

AD HOC nego cōsequentiā: quia in infirmo nō sequitur infamia, nec habet ius ad potionem: sicut alius ad Eucharistiam in publico: & si semel bibat infirmus non potest vitare nocumentum quod inde sequitur, & peccator potest peccatum vitare, & digne sumere.

Articu. septimus

Utrum nocturna pollutio aliquē impediatur à sumptione huius sacramēti.

D SEPTIMUM sic proceditur. Videtur, quod nocturna pollutio non impediatur aliquem à sumptione corporis Christi.

Nullus enim impeditur à sumptione corporis Christi, nisi per peccatum. Sed nocturna pollutio accidit sine peccato. Dicit enim Augustinus. 12. Super Genesim ad literam. Ipsa phantasia, quae fit in cogitatione sermocinantis, cum expressa fuerit in visione somniantis, ut inter illam & Veram coniunctionem corporum non discernatur, continuo mouetur caro, & sequitur, quod eum motum sequi solet: cum hoc tam sine peccato fiat, quam sine peccato à vigilantibus dicitur, quod ut diceretur, proculdubio cogitatum est. Ergo nocturna pollutio non impedit hominem ab huius sacramēti sumptione.

PRÆTEREA. Gregorius dicit in epistola ad Augustinum. Episcopum Anglorum. Si quis sua coniuge non cupidine voluptatis raptus, sed tantum creandorum liberorum gratia vitatur: ille profecto, siue de ingressu ecclesiae, siue de sumendo corporis dominici mysterio, suo est iudicio relinquendus: quia prohiberi à nobis non debet accipere, qui in igne positus nescit arde- re. Ex quo patet, quod carnalis pollutio etiā vigilantis, si sit sine peccato, nō prohibet hominem à sumptione corporis Christi. Multo igitur minus prohibet nocturna pollutio dormientis.

PRÆTEREA. Nocturna pollutio videtur solam immunditiam corporalem habere. Sed alie immunditiae corporales, quae secundum legem impediunt ab ingressu sanctorum, in noua lege non impediunt à sumptione huius sacramēti: sicut de muliere pariente vel menstruata, vel fluxum sanguinis patiente, scribit beatus Gregorius. Augustino Anglorum Episcopo. Ergo videtur, quod nec etiā nocturna pollutio impediatur hominem à sumptione

ptione huius sacramenti.

PRÆTEREA Peccatum veniale non impedit hominem à sumptione huius sacramenti. Sed nec etiam peccatū mortale post penitentiam. Sed dato quod nocturna pollutio proveniret ex aliquo peccato procedēti (Sive crapula, sive turpiū cogitationū) plerunq; tale peccatū est veniale: & si aliqui sit mortale pōt cōtingere, qđ de mane pōnitet & peccatū suū cōfiteatur. Ergo videtur, qđ nō debeat impediri à sumptione huius sacramenti.

PRÆTEREA. Grauius peccatū est homicidij, quam fornicationis. Sed si aliquis de nocte somniet se homicidium perpetrare, aut furtum, aut quodcunque aliud peccatum, nō propter hoc impeditur à sumptione corporis Christi. Ergo videtur, quod multo minus fornicatio somniata cum pollutione subsequēte, impediatur à sumptione huius sacramenti.

SED CONTRA est, quod Leuiti. 15. dicitur. Vir de quo egredietur semen coitus immundus erit usque ad vesp̄erum. Sed immundus non patet aditus ad sacramenta. Ergo videtur quod propter pollutionē nocturnā aliquis impediatur à sumptione huius sacramenti, quod est maximum sacramentum.

RESPONDEO dicēdum, quod circa pollutionem nocturnam duo possunt considerari. Vnum quidem ratione cuius ex necessitate impedit hominē à sumptione huius sacramenti. Aliud autē ratione cuius nō ex necessitate impedit hominem, sed ex quadā congruentia. Ex necessitate quidē impedit hominem à perceptione, solū peccatum mortale. Et quanvis nocturna pollutio secundum se considerata, peccatū mortale esse nō possit: nihilominus tamen ratione suae cause, quandoque habet peccatum mortale annexum.

ET ideo consideranda est causa pollutionis nocturnae. Quandoque enim provenit à causa extrinseca spiritali, scilicet, ex demonum illusionē, qui (sicut in prima parte habitum est) phantasmata commouere possunt, ex quorum apparitione pollutio interdū subsequi-

tur. Quandoque vero provenit pollutio ex causa intrinseca spiritali. s. ex procedētibus cogitationibus. Aliquā autē ex causa intrinseca corporalis, vel ex supfluitate, sive debilitate naturae, sive etiā ex supfluitate cibi, vel potus.

QUAELIBET autem harum trium causarum potest, & sine peccato, & cum peccato veniali, vel mortali existere. Et si quidem sit sine peccato, vel cū peccato veniali, nō ex necessitate impedit sumptionem huius sacramenti: ita scilicet, quod homo sumendo sit reus corporis & sanguinis domini. Si vero sit cum peccato mortali impedit ex necessitate. Illusio enim demonum quandoque provenit ex procedenti negligētia preparationis ad deuotionem: quae potest esse & veniale, & mortale peccatum. Quandoque vero provenit ex sola nequitia demonum volentium impedire hominem à sumptione huius sacramenti. Vnde legitur in collationibus patrum, quod cum quidā frater pateretur pollutionem semper in festis in quibus erat cōmunicandū, seniores cōperto, qđ nulla causa ab ipso preceserat, decreuerūt, qđ ppter hoc à cōmunionē non cessaret, & ita cessauit illusio demonū.

SIMILITER etiā procedētes cogitationes lasciuiae, quandoq; possunt esse omnino sine peccato: puta) cū aliquis causa lectōnis vel disputationis cogitur de talibus cogitare. Et si hoc sit sine concupiscentia & delectatione, non erūt cogitationes immunda sed honesta, ex quibus tamen pollutio sequi potest: sicut patet ex autoritate Augustini supra induc̄ta. Quandoq; vero procedentes cogitationes sunt ex concupiscentia & delectatione, & si adsit cōsensus erit peccatum mortale: si autem desit, erit veniale.

SIMILITER etiā & causa corporalis, quandoque est sine peccato: puta cū est ex infirmitate naturae, unde & quidā inuigilando absq; peccato fluxū seminis patiūtur, vel etiā si sit ex supfluitate naturae: sicut enim cōtingit sanguinē fluere absq; peccato, ita & semē quod est superfluitas sanguinis secundū philosophum

lofophum. Quandoq; vero est cū peccato: puta cū puenit ex superfluitate cibi vel potus. Et hoc etiā potest esse peccatum veniale vel mortale, licet frequentius peccatū mortale accidat circa turpes cogitationes propter facilitatē consensus, quam circa sumptionē cibi & potus. Unde & Gregorius scribens Augusto Anglorū Episcopo dicit, cessandū esse à cōmunionē: quando ex turpibus cogitationibus prouenit: non autē quando prouenit ex superfluitate cibi vel potus, praesertim si necessitas adsit. Sic igitur ex causa pollutionis considerari potest, utrū nocturna pollutio impediat ex necessitate sūptionē huius sacramēti.

EX quadam vero congruentia impedit quātū ad duo, quorū unū semper accidit. scilicet quaedā fœditas corporalis, cū qua propter reuerentiam sacramēti, nō decet ad altare accedere (unde & Volentes tangere aliquid sacrum, manus lauant) nisi forte talis immūditia sit perpetua vel diuturna: sicut est lepra, vel fluxus sanguinis, vel aliquid huiusmodi. Aliud autē est euagatio mentis, quae sequitur pollutionē nocturnam: praecipue quando cum turpi imaginatione contingit. Hoc tamen impedimētū, quod ex congruitate prouenit, postponi debet ppter aliquā necessitatē: puta (ut Grego. dicit) cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhibere ministerium pro eo quod sacerdos alius deest, ipsa necessitas compellit.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod ex necessitate quidē non impeditur homo à sumptione huius sacramenti, nisi propter peccatū mortale. Sed ex quadā cōuenientia pōt homo impediri, poter alias causas: sicut dictū est.

AD SECUNDVM dicendū, quod coitus cōiugalis, si sit sine peccato (puta si fiat causa plis generandae, vel causa reddēdi debitum) nō alia ratione impedit sumptionem huius sacramenti, nisi sicut dictū est de pollutione nocturna) quae accidit sine peccato. scilicet propter immunditiam corporalem & mentis distractionē. Ratione cuius Hieronymus dicit super Mattheū. Si pane: propositionis ab

his, qui uxores tetigerant, comedi non poterant, quanto magis panis, qui de caelo descendit, non potest ab his, qui coniugalibus paulo ante vacauere amplexibus, violari atque contingi. Non quod nuptias condēnemus: sed quod eo tempore, quo carnes agni manducaturi sumus, vacare carnalibus operibus non debeamus. Sed quia hoc secundū congruitatem, non secundum necessitatem, intelligēdū est: Gregorius dicit, quod talis est suo iudicio relinquendus. Si vero non amor procreandae sobolis, sed voluptas dominatur in opere (ut ibidē Greg. subdit) tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc sacramentum.

AD TERTIVM dicendū, quod (sicut Gregor. dicit in epistola supradicta ad Augustinū Anglorū episcopū) in veteri testamēto, aliqui polluti dicebantur figuratiter, quod populus nouae legis spiritualiter intelligit. Unde huiusmodi corporales immunditiae, si sine perpetua, vel diuturna, non impediunt sumptionē huius sacramenti salutaris, sicut impediabant accessum ad sacramenta figuralia. Si vero cito transeant (sicut immunditia pollutionis nocturnae) ex quadā congruentia impediunt sumptionē huius sacramēti, per illū diem quo hoc accidit. Unde & Deutero. 23. dicitur. Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquā ad vesperam lauetur aqua.

AD QVARTVM dicendū, quod licet per cōtritionē, & confessionem auferatur reatus culpe: non tamen auferitur corporalis immunditia, & distractio mentis ex pollutione consecuta.

AD QVINTVM dicendū, quod somniū homicidij non inducit corporalē immunditiā, nec etiā tantā distractionē mentis, sicut fornicatio somniata propter delectationis intensiōē. Si tamen somniū homicidij, proueniat ex causa, quae est peccatum praesertim mortale, impedit à sumptione huius sacramēti ratione suae causae.

IN HOC 7. articulo est vna distinctio statim in fronte articuli: & sunt multae propositiones. Distinctio est. Duo sunt consideranda circa nocturnam pollutionem. Alterum est ratione cuius ipsa pollutio ex necessitate impedit hominem a sumptione Eucharistiae: alterum est ratione cuius non ex necessitate, sed ex congruitate quadam pollutio impedit hominem a sumptione Eucharistiae. HIS adnotatis est prima propositio. Solum peccatum mortale impedit hominem ex necessitate a sumptione huius sacramenti. Et haec quia manifesta est non probatur.

SECUNDA conclusio est. Quauis nocturna pollutio secundum se considerata non possit esse peccatum mortale: potest tamen ratione suae causae habere annexum peccatum mortale. Vnde colligitur, quod ad sciendum quando pollutio nocturna impedit sumptionem Eucharistiae ex necessitate: aduertendum est ad causam pollutionis nocturnae.

TER TIA propositio est. Pollutio nocturna aliquando provenit ex causa extrinseca spirituali, nempe, ex demonum illusionem.

QUARTA propositio est. Pollutio nocturna quandoque provenit a causa intrinseca spirituali, nempe, ex praecedentibus cogitationibus.

QUINTA propositio est. Pollutio nocturna aliquando provenit ex causa intrinseca corporali: ut ex superfluitate cibi vel potus, aut ex debilitate naturae.

SEXTA propositio est. Quaelibet harum trium causarum potest esse & sine peccato, & cum peccato veniali: & aliquando cum mortali.

SEPTIMA propositio est. Si pollutio nocturna sit sine peccato, aut cum solo peccato veniali non impedit sumptionem Eucharistiae ex necessitate: ita quod si homo sic sumat Eucharistiam, sit reus corporis & sanguinis domini: ut ait Apostolus.

OCTAVA propositio est. Si pollutio nocturna sit cum peccato mortali: impedit ex necessitate sumptionem Eucharistiae. Et si petas an illius demeritis possit esse aliquando peccatum mortale dicit quod ita, nempe, quando notabiliter homines negligunt orationem & deuotionem. Quod deberent in deuoti notare: quia saepe potest quis se exponere periculo peccandi mortaliter, eo quia non orat dominum ut subueniat.

NONA propositio est. Aliquando turpes cogitationes sunt ex concupiscentia. Et si tunc adsit consensus: erit peccatum mortale. Vnde colligitur quod quantumcunque sint turpes cogitationes diu in homine, si non consentit, aut exponit se periculo consentiendi, non erit peccatum mortale: nec proprie dicentur morosae cogitationes, quod in prima secunda praesens tractabimus.

DECIMA propositio est. Quotiescunque causa pollutionis est peccatum mortale, etiam est ipsa pollutio. Et tunc abstinendum est a sumptione Eucharistiae.

VNDECIMA propositio est. Quotiescunque

causa pollutionis vel non est peccatum, vel est peccatum veniale tantum, pollutio impedit sumptionem Eucharistiae solum ex quadam congruitate propter duo, nempe, propter foeditatem corporis, & propter distractionem mentis: quorum alterum vel verumque sequitur ex pollutione. Ideo congruum est, ut illa die sic pollutus abstinere a sancto sacramento.

DUODECIMA propositio est. Quando pollutio solum ex congruitate, & non ex necessitate impedit sumptionem Eucharistiae: licitum est illa die accedere ad sacramentum, si superueniat causa aliqua rationabilis: ut si sit dies qua omnes solent communicare, & notaretur ille qui non communicat, vel si est sacerdos & est dies festus, & non est alius qui celebret, & sunt multi quaretes missam. Haec S. Tho. in sententia. Et pro tota materia nota, quod vocamus nocturnam pollutionem) ut communiter sine controuersia vocant theologi omnem illam pollutionem, & solam illam, quae quando actu exercetur non est libera formaliter, siue fuerit antea volita in se, vel in causa sua, siue non.

ET ut altius ista aperiantur, est adnotandum, quod materia huius articuli tractatur a doctoribus cum magistro in 4. d. 9. & ibidem a S. Th. q. vnica ar. 4.

DEINDE circa conclusionem S. Tho. qua dicit quod pollutio nocturna de se non est peccatum: sed aliquando habet annexum, dubitatur an pollutio ipsa nocturna sit aliquando peccatum: ita quod sit verum dicere, pollutio nocturna est peccatum: sicut est verum dicere, furtum est peccatum.

AD HOC respondet paludanus in 4. d. 9. q. 3. conclusione. 1. quod pollutio nocturna nunquam est peccatum, sed aliquando est signum peccati. Probat: quia dormiens pro tunc non est liber, ideo illa pollutio pro tunc non est voluntaria. Ergo non est peccatum. Idem dicit Maior in 4. d. 9. q. 1. Idem videtur dicere S. Tho. in 4. d. 9. q. vnica ar. 4. & 2. Sec. q. 154. ar. 5. & hic: quia dicit quod per se non est peccatum, sed aliquando habet peccatum adiunctum.

EGO autem ad hoc dico, quod possumus sic dicere, quod ipsa pollutio nocturna in se non est peccatum propter rationem factam.

SECUNDO (quod mihi magis placet) dico, quod pollutio nocturna quae provenit ex peccato mortali: est peccatum mortale. Probat. Quia alias homicidium in ebrio antea volitum non esset peccatum: quia tunc formaliter non est voluntarium.

Secundo. Dormire nunquam esset peccatum: cum dormiens non habeat libertatem. Sed consequens est falsum: quia potest somnus prohiberi propter causam rationabilem, & tunc proprie est peccatum.

SED quid ad S. Th. Dico quod dicit, quod non est secundum se peccatum, quia non est tunc immediate & formaliter volita. Ideo dicit secundum se, sed absolute est peccatum quando est volita in causa. Ergo.

ET ad argumentum Paludani dico, quod est volita in

Dubium secundum

lita in sua causa, quod sufficit ad peccatū proprie dictum: sed nō est distinctum peccatū à peccato causæ ex qua sequitur. Sed est explicanda illa pollutio in confessione: quia alias non sufficienter explicabitur causa, ex qua sequuta fuit pollutio, ut si sequuta fuit ex nimio cibo vel potu, oportet dicere, excessiui cibo & potu tantū, quod sequuta fuit pollutio nocturna, vel si hoc dubitat, debet sic dicere sub dubio.

Dubium
secundum

DUBITATUR Secundo, circa illud quod dicit. S. Thomas, quod ex causa pollutionis considerari potest, an ex necessitate impediatur sumptionem Eucharistiæ nocturna pollutio, quo modo hoc intelligitur. Vel intelligitur quod ille qui pollutus est ita, quod peccatum mortale fuit causa illius pollutionis, esto doleat, & cōteratur, & confiteatur, non possit illa die accedere ad Eucharistiam sub poena peccati mortalis: vel an intelligitur quod manens sic in peccato mortali ex quo secuta fuit pollutio, non possit accedere ad Eucharistiam sub poena noui peccati. Et videtur quod intelligat doctor primo modo: quia de secundo non erat noua difficultas, cum iam sit determinatum, quod accedens in mortali ad hoc sacramentum peccet mortaliter.

AD HOC dicit Richardus in 4. d. 9. ar. 2. q. 3. qd pollutio nocturna proueniens ex peccato mortali, ex necessitate impedit illa die a sumptione huius sacramenti, esto confiteatur vere, & doleat de peccato illo & de pollutione sequuta ex illo. Probat: quia irreuerenter accedit. Sicut si timeret vomitum & accederet: peccaret mortaliter.

SED ego dico tanquam probabilius, quod esto pollutio proueniat ex peccato mortali, si talis confiteatur & conteritur, non peccat mortaliter accedens illa die ad Eucharistiam. Hoc dicit Paludanus. d. 9. q. 3. Idem dicit Gabri. lect. 10. super canone. Idem Gerson in tractatu peculiari de pollutione. Idem Siluester in summa verbo, Eucharistia. 3. Quest. 10. & dicit quod. S. Th. loquitur ex opinione aliorum. Idem dicit Bonauentura. d. 12. q. 3. in 4. Idem dicit Maior in 4. d. 9. q. 2. 9. 2. & 6. Et ego pro hoc. Prius, quia talis est in gratia & mundus spiritualiter, & dominus dicit Math. 5. quod nō lotis manibus manducare non coinquinat hominem. Ergo licet corpore sit immundus: spiritualiter est mundus. Ergo non peccat &c.

SECUNDO. Paulus non ponit sub præcepto talem pollutionem impedimentum sumptionis Eucharistiæ: sed solum dicit quod probet se homo. Quod ille facit per confessionem. Ergo &c.

TERCIO. Vel illa pollutio impedit sumptionem Eucharistiæ post cōtritionem & cōfessionem, quia est peccatum: vel quia distrahit mentem. Nō primum, quia grauius est homicidium, & non impedit a sumptione Eucharistiæ contritum & confessum. Nec secundum: quia tunc legitimus concubitus impediret sub poena peccati mortalis, quod nullus vnquam dixit, & tamen magis distrahit.

QUARTO probatur. Quia non videtur quanto tempore debet sic abstinere sub præcepto: non habetur, nec constat. Ergo &c.

QUINTO. Quia non habetur in sacra scriptura, quod talis pollutio impediatur sumptionem Eucharistiæ sub præcepto, post cōtritionem & cōfessionem. **SED** vnde habuerunt doctores: quia etiā sancti habuerunt, quod est abstinendum à sumptione Eucharistiæ post pollutionem nocturnam, potius quam post quodcumque aliud peccatum.

DICUNT quod habetur ex utroque testamento. Ex veteri patet. 1. Reg. 21. de panibus propositionis, & ex Leuiti. 7. quibus non erat licitum vesci pollutis. Et illi panes significabant hoc sacramentum. Et ex nouo testamento ex Paulo. 1. ad Corinth. 7. vbi dicit coniugibus. Nolite fraudare ad inuicem, id est, reddatis debicū, nisi forte ad tempus ex consensu: ut vacetis orationibus. Vnde habetur, quod actus cōiugij distrahit mentem ab orationibus. Ergo etiam nocturna pollutio. Et si distrahit mentem quo ad orationem. Ergo etiam quo ad sacramentum.

SECUNDO. Leui. 15. dicitur. Vir a quo egreditur semen coitus: immundus est vsque ad vesperam. Ergo &c. Sed ex his omnibus citatis, & si quæ alia similia sunt, non sequitur quod sit mortale accedere ad Eucharistiam post pollutionem, confessum & contritum.

DUBITATUR tertio an sit aliquod peccatum accedere ad Eucharistiam post pollutionem confessum & contritum. Dubium
tertium

RESPONDETVR aliquibus propositionibus: quarū prima est. Si pollutio fuit sequuta ex peccato mortali: talis accedens esto sit contritus & confessus, peccat venialiter desensu (nisi superueniat aliqua ratio vel causa rationalis) propter irreuerentiam, & quia agit contra consilium Sanctorū. Et ita peccant qui post multa peccata statim post cōfessionem accedunt ad Eucharistiam: sed oporteret prius vacare aliquo tempore orationibus et deuotioni. **SECUNDA** propositio est. Si talis pollutio nō fuit sequuta ex peccato mortali, aut ex solo veniali, ceteris paribus, melius est abstinere propter reuerentiam & propter consilium Sanctorum. **TERCIA** propositio est. Dixi ceteris paribus: quia in aliquibus casibus melius esset accedere: ut propter communionem, quia illa die communicant alij, vel est festum & est quis solens communicare ex sua bona deuotione, vel est sacerdos qui debet celebrare, aut nō est alius qui dicat missam & tenetur illam dicere: ut dicit Gregorius & habetur. d. 6. cap. Testamentum.

QUARTA propositio est. Accedere cum reuerentia & deuotione ad Eucharistiam post pollutionem quæ sequuta fuit sine peccato, id est, non fuit sequuta ex peccato, aut sequuta fuit ex peccato veniali tantum: non est peccatum, nec veniale. Probat ex S. Thom. qui dicit quod non accedere post talem pollutionem est de consilio Sanctorum,

rum, & ex cōgruētia, Ergo nō est veniale: quia abstinere à veniali, est de necessitate, & non solum de consilio & congruentia.

SED, an cōcubitus legitimus impediatur? Ad hoc dico ex Gregorio in epistola ad August. Episcopū Anglorum (vt citat. S. Tho. hic ad. 2.) quod si maritus accedit ad vxorem causa concupiscentiæ & delectationis debet illa die abstinere. Si autem accedit causa prolis procreandæ, suo iudicio est relinquendus: ita quod si se inuenit distractum, nō accedat, alias accedat.

Dubium
quintum

DVBITATVR quinto cum Adriano. q. 4. de Eucharistia in. 4. an liceat complacere in actibus excusatis per ignorantiam, aut per defectum rationis, qui actus alias essent peccata mortalia.

AD hoc respondet Adrianus, & ego cum illo, quod nullo modo absolute licet sub poena mortalis in actibus, qui de se sunt mali mortaliter, ita complacere, Vnde non liceret Iacob complacere, quia cognouit hanc. Probatur. Quia esset consensus deliberatus de malo obiecto: quod solum fuit excusatum per ignorantiam.

SECUNDO probatur. Quia si liceat in præteritum liceret etiā in futurum: & ita liceret alicui, velle quod puella supponatur ei ipso nesciente, quod est falsū. Dixi in actibus, qui de se sunt mali: quia in actibus, qui sunt mali quia prohibiti lege humana forte licebit complacere, nempe complacere, quia in die ieiunij cenauit optime, putans inuincibiliter, quod nō erat dies ieiunij. Ratio est: quia Ecclesia nō intendit obligare ad non complacendum in tali actu sic excusato, illum, qui est bona fide paratus ad obediendū Ecclesiæ. Sed nunc complacet, quia iam nō potest seruare præceptum Ecclesiæ, & non erat malum cenare illo die.

DVBITATVR Sexto, an in talibus pollutionibus liceat complacere propter bonū finē. AD HOC Paludanus in. 4. d. 9. q. 3. dicit, quod ita. Idem dicit Adrianus in. 4. q. 4. de Eucharistia cōclusionē prima. qua respondet ad primum quæsitum. Et idem dicit. S. Tho. in. 4. d. 9. q. vnica. ar. 4. q. 1. ad. 3. Et hæc opinio est probabilis. Probatur. Quia licitum est complacere in morte inimici, quam non facerem, propter hoc vt non me vexet amplius. Et quia tunc talis potius complacet in illo fine bono quam impollutione.

SED hoc non obstante probabilius mihi videtur quod non licet complacere: etiā propter quæcūque finem, & quantuncumque bonum. Probatur prius quia talis complacentia absoluta est mala. Ergo etiā illa conditionata. Probatur: quia vtraque est de malo obiecto in ordine ad volūtatē. SECUNDO quia etiā liceret mulieri complacere in adulterio: quia concepit bonum filium. Et liceret filio complacere quia pater interfectus est: quia succedit in bona hereditate.

TER TIO. Bonitas vel malitia actus sumitur ex obiecto. Sed obiectum est malum. Patet: quia non

licet in illo absolute complacere, quod liceret si esset bonum. Et Adrianus & Paludanus videntur decepti, quia putant, quod idem est complacere in causa & in effectu, quod est falsum: quia potest quis complacere in effectu. & non in facto Vnde non vallet hæc consequentia. Licet complacere in antecedente. Ergo licet complaceret in consequente, quod ex illo antecedente sequitur. Patet. Quia licet mulieri complacere in filio & non in adulterio, quamuis complacere in adulterio sequatur ex hoc antecedente, nempe, complacere in filio ex adulterio habito. Et ideo hæc opinio est tutior, nec licet complacere in peccato, esto liceat complacere in poenitentia de illo peccato.

DVBITATVR septimo, an illi, qui polluuntur audiendo confessiones vel dando operā rei licitæ, debeant abstinere a talibus, ne patiantur illas pollutiones.

Dubium
septimū

DICO ad hoc, quod non, nec propter hoc peccat. Sed contra, talis pollutio est voluntaria. Nego illud: quia cum non teneatur talis abstinere ab illis licitis propter pollutionem, nec ipse illam intendit, non dicitur voluntaria respectu illius. Et hoc dicit Caietanus in Summa, verbo, Pollutio, & in 2. tomo suorum opusculorum. q. 16. Vnde colligitur, quod qui bona fide & intentione audit confessiones aliorum vel studet materiam matrimonij vel peccatorum carnalium, ad prædicandum, vel docendum, vel sciendum, esto inde sequatur pollutio, non tenetur abstinere à bonis prædictis.

Articu. octauus.

Vtrum cibus vel potus præassumptus impediatur sumptionē huius sacramēti.

DOCTAVVM sic proceditur. Videtur quod cibus vel potus præassumptus non impediatur sumptionē huius sacramēti. Hoc

enim sacramentū est à Domino institutū in cæna. Sed Dominus post quā cenauit, hoc sacramentū suis discipulis tradidit: sicut patet Luca. 22. et prima Corinthiorū. 11. Ergo videtur, quod etiā post alios cibos assumptos, nos debeamus sumere hoc sacramentum.

PRÆTEREA. 1. Corinthiorum. 11. dicitur. Cum conuenitis ad manducandum. s. corpus Domini, inuicem expectate, si quis autem esurit: domi māducat. Et ita videtur, quod post quā aliquis domi māducauerit, possit in Ecclesia corpus Christi manducare.

PEAE

Dubium
sextum

detur, qđ postquā aliquis domi māducauerit, possit in ecclesia corpus Christi māducare.

PRÆTEREA. In concilio Cartaginensi legitur, & habetur de consecratione. d. 1. Sacramenta altaris nō nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Ergo saltem illa die aliquis potest corpus Christi post alios cibos sumere.

PRÆTEREA. sumptio aquæ vel medicina, vel alterius cibi vel potus in minima quātitate, vel reliquiarum cibi in ore manentium, nec ieiunium ecclesie soluit, neque sobrietatem tollit, quæ exigitur ad hoc quod aliquis reuerenter sumat hoc sacramentum. Ergo per prædicta non impeditur aliquis à sumptione huius sacramenti.

PRÆTEREA. Quidam de nocte profunda comedunt, aut bibunt, & forte totam noctē in somnem ducentes, de mane suscipiunt sacramysteria nōdum plene digesti. Minus autem impediretur sobrietas hominis, si in mane parum comederet, & postea circa nonam sumeret hoc sacramentum: cum etiam sit quandoque maior distantia temporis. Ergo videtur quod talis cibi præsumptio non impediat hominem ab hoc sacramento.

PRÆTEREA. Non minor reuerentia debetur huic sacramento iam sumpto, quam ante sumptionem. Sed sumpto sacramento licet cibum aut potum sumere. Ergo & ante sumptionem.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in libr. Responſionum ad Ianuarium. Placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti, prius in os Christiani corpus dominicum intraret, quam ceteri cibi.

RESPONDEO dicendum, qđ aliquid impedit sumptionem huius sacramenti dupliciter. Vno modo secundum se: sicut peccatū mortale, quod habet repugnantiam ad significatū huius sacramenti: ut supra dictū est.

Alio modo propter prohibitionem Ecclesie. **ET SIC** impeditur aliquis à sumptione huius sacramenti, post cibum & potum assumptum triplici ratione. Primo quidem (sicut Augustinus dicit) in honorem huius sacramenti, ut .s. in os hominis intret, non dum aliquo cibo vel potu infectum.

SECUNDO propter significationem, ut .s. detur intelligi, quod Christus (qui est res huius sacramenti) & charitas eius debet primo fundari in cordibus nostris: secundum illud Matthei. 6. Quarite primum regnum Dei.

TERCIO propter periculum vomitus & ebrietatis quæ quandoque contingunt ex hoc, quod homines inordinate cibis utuntur: sicut & Apostolus dicit. 1. Corinthe. 11. Alius quidem esurit: alius autem ebrius est.

AB HAC tamen generali regula excipiuntur infirmi, qui statim cōmunicandi sunt, etiam post cibum, si de eorum periculo dubitatur, ne sine communionem decedant: quia necessitas legem non habet. Unde dicitur de consecra. d. 2. Presbyter infirmum statim cōmunicet, ne sine communionem moriatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut Augustinus in eodem lib. dicit. Nec quia post cibos Dominus dedit, propterea præsi aut cenati fratres ad hoc sacramentum accipiendum conuenire debent, aut mensis suis miscere: sicut faciebant, quos Apostolus arguit, & emendat. Namq; saluator, ut vehementius commēdaret mysterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus, & memorie discipulorum. Et ideo nō præcepit, qđ deinceps tali ordine sumeretur, ut Apostolis per quos ecclesijs dispositurus erat, seruaret hunc locum.

AD SECUNDUM dicendum, quod illud verbum in Glosa, sic exponitur Si quis esurit & impatiens nō vult expectare alios, manducet domi cibos suos. i. pane terreno pascatur, nec post Eucharistiam sumat.

AD TERTIVM dicendum, quod capitulum

tulum illud loquitur secundum consuetudinem aliquando apud aliquos obseruatā, ut in representationem dominicae cœna, illo die à non ieiunis corpus Christi sumeretur. Sed nūc hoc abrogatum est. Nam sicut August. in libr. predicto dicit, per uniuersum orbem mos iste seruatur, ut .s. corpus Christi à ieiunis sumatur.

AD QVARTVM dicendum quod (sicut in .2. p. habitum est) duplex est ieiuniū. Primū est ieiunium naturæ, quod importat priuationem cuiuscunq; præassumpti per modum cibi vel potus. Et tale ieiunium requiritur ad hoc sacramentum propter predicta.

Et ideo neq; post assumptionem aquæ, vel alterius cibi, aut potus, vel etiam medicine, in quantumcumq; parua quantitate, licet hoc sacramentum accipere. Nec refert utrū aliquid huiusmodi nutriat, vel nō nutriat, aut per se aut cū alijs, dūmodo sumatur per modū cibi vel potus. Reliquia tamē cibi remanētes in ore, si casu aliter transglutiantur, nō impediunt sumptionē huius sacramēti: quia nō traiciuntur per modū cibi, sed per modū saliuæ. Et eadem ratio est de reliquijs aquæ, vel vini quibus os abluitur, dūmodo non traiciantur in magna quantitate, sed permixta saliuæ, quod vitari non potest.

ALIVD autem est ieiunium ecclesie, quod instituitur ad carnis macerationem, & tale ieiunium per predicta non impeditur: quia predicta non multum nutriunt, sed magis ad alterandum sumuntur.

AD QVINTVM dicendum quod cum dicitur, quod hoc sacramentum prius quam alij cibi, debet in os Christiani intrare, non est intelligendum absolute respectu totius temporis, alioquin qui semel comedisset, vel bibisset, nunquam posset postea hoc sacramentum accipere, sed est intelligendum quantum ad eundem diem.

ET licet principium diei secundū diuersos diuersimode sumatur. Nā quidā à meridie, quidā ab occasu, quidā à media nocte, quidā

ab ortu solis, diem incipiunt: ecclesia tamē Romana diem à media nocte incipit. Et ideo si post mediam noctem aliquis sumpserit aliquid per modum cibi vel potus, non potest eadem die hoc sumere sacramentum: potest vero si ante mediam noctem. Nec refert utrum post cibum vel potum assumptum dormierit, aut etiam digestus sit, quantum ad rationem præcepti: refert autem quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter insomnietatem vel indigestionē. Ex quibus si mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad sumptionem huius sacramenti.

AD SEXTVM dicendum, quod maxima deuotio requiritur in ipsa sumptione huius sacramenti: quia tunc percipitur sacramenti effectus. Quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedentia, quam per sequentia, & ideo magis est institutum, quod homines ieiunent ante sumptionem huius sacramenti, quam post. Debet tamen esse aliqua mora inter sumptionem huius sacramenti & reliquos cibos. Vnde & in missa oratio gratiarum actionis post communionem dicitur: & communicantes etiam suas priuatas orationes dicunt.

SECUNDVM tamen antiquos canones, statutum fuit à Papa Clemente (ut habetur de consecra. d. 2.) Si mane dominica portio editur usque ad sextam ieiunent ministri, qui eam consumpserunt. Et si .3. vel .4. hora acceperint, ieiunent usque ad uesperum. Antiquitus enim rarius missarū solemnitate celebrabatur, & cū maiore præparatione. Nūc autem: quia oportet frequentius sacramentaria celebrare, nō posset de facili obseruari. Et ideo per contrariam consuetudinem est abrogatum.

HAEC questio tractatur à magistro sententiarum & ab expositoribus in .4. d. 8. Et conclusio. S. Thom. quæ est omnium fidelium, est, quod comunicaturus debet esse ieiunus. Probatur de consecratione. d. 2. cap. Liquido apparet. Et in eodem titulo. c. Sacramēta. Et in quodā concilio Carth-

ginense cap. 8. Et in cap. Ex parte, extra de celebratione missarum. Et hoc caput ex parte, specialiter factum est ad hoc à tota ecclesia.

SED Lutherus in lib. de abroganda missa priuata dicit quod licet pranso accedere ad sacramentum Eucharistiae: quia Christus communicauit suos discipulos pransos. Ergo &c. Hæc autem sententia Lutheri damnata fuit in concilio constantiense sessione. 13. Et Augusti. in epistola. 118. dicit, quod hæc consuetudo, quod communicari sint ieiuni est in ecclesia relicta ab Apostolis. Et probatur. Quia Paulus primæ ad Corinth. 11. dicit. Conuenientibus autem vobis in vnum, iam non est dominicam cænam manducare, vnus quisque propriam cænam præsumit. Ergo reprehendebat Paulus illos, qui præsumebant propriam cænam, id est, qui comedebant ante communionem.

SECUNDO. Levitici. 10. dicitur, quod dixit dominus ad Aaron. Vinum & omne, quod inebriare potest, non bibetis tu & filij tui quando intrabitis in tabernaculum testimonij: ne moriamini. Ergo hæc consuetudo est laudabilis & antiqua quod ante cibum illum spiritualement nullus alius cibis prophanus tangat os, aut in stomachum hominis descendat.

ET ad argumentum Lutheri: concesso antecedente, negatur consequentia propter rationes quas. S. Tho. ponit primæ ad Corinthios. 11. scilicet, quia tunc comederant iam discipuli Agnum Paschalem, qui erat figura huius sacramenti, & conueniebat, quod immediate expleta figura sumeretur figuratum.

SECUNDO vt hoc sacramentum in memoria retineretur. Ideo post cænam & omnia alia fuit datum Apostolis.

TER TIO vt statim à sacramento trāsiret Christus ad passionem: cuius hoc sacramentū est memoriale. Et probatur quod hoc fuit ab Apostolis. Quia si ipsi aliam consuetudinem introduxisset, nullus illam mutaret: sed potius homines illam retinerent, quod comederent ante sumptionem Eucharistiae.

DUBITATVR prius, circa. 6. argumentum quanto tempore abstinendum est post sumptionem sacramenti, à cibo prophano.

AD HOC dicit. S. Thom. in. 4. d. 8. q. 1. ar. 4. q. 3. Quod potest sacerdos statim post communionem comedere: quia sufficit abstinere illo tempore, quo dicuntur illæ orationes post communionem. Et idem videtur dicere hic ad. 6. & si non tam manifeste. Idem dicit Albertus magnus & Dionysius Carthusiensis in. 4. d. 8. q. 4. Et idem dicit in eadem distinctione Palud. & Richard.

DUBITATVR secundo, an liceat pranso communicare & celebrare saltem in necessitate, nempe quia moritur quis, & non est Eucharistia, ad communicandum illum, an liceat tunc sacerdoti celebrare.

AD HOC dicit Maior in. 4. d. 9. q. 3. ad. 5. Quod

nec tunc illud est licitum. Sed dicit, quod in tali casu licebit consecrare sine missa. Et in hoc, quod nō liceat tunc post prandium missam celebrare, conuenit Palud. d. 8. q. 2. Sed nō in alio qd liceat tunc consecrare sine missa: quia si licite fieret, qd dicit Maior frangeretur multa præcepta: vt quod consecratur corpus sine sanguine: quia sic diuideretur Eucharistia & esset contra consuetudinem & alia præcepta ecclesie, quibus præcipitur, quod non consecratur, nisi in missa, & integrum & perfectū sacramentum, quod tunc non fieret. Ideo dico, quod probabilius est, quod non licet celebrare, nec conficere hoc sacramentum, nisi in missa & à ieiuno, quantumcunque alius moriatur sine vitico. Ratio est: quia alias fieret irreuerentia sacramento, & melius est, quod alius discedat sine Eucharistia, quam quod sacramento fiat iniuria: cū hoc sacramentum non sit simpliciter necessarium: vt supra diximus. Sed videtur quod sit falsum id quod diximus, quod nunquam licet diuidere sacramentum hoc in consecratione, id est, quod nunquam licet consecrare panem sine vino vel contra: quia si essemus in aliqua regione vbi esset panis triticeus & non vinum, tunc aut oportet celebrare, aut populus nunquam audiet missam, nec comunicabit in tempore Paschali, quo tenetur ex ecclesie præcepto. Quid igitur est faciendum videtur igitur quod tunc liceat celebrare: quia alias frangerentur præcepta alia: nempe de audienda missa, & communionem recipienda.

AD HOC dico, quod nec in illo casu liceret sic celebrare & consecrare solum panem: quia melius est, quod non fiat irreuerentia sacramento, quam quod alij audiant missam & comunicent. Nec in tali casu currunt alia præcepta. Nullus enim tunc tenetur missam audire, & satis est in voto Eucharistiam recipere. Quod dicit Maior. in. 4. d. 8. q. 3.

SED, an liceat communicare infirmos pransos: Dico quod licet, ex consensu omnium.

DUBITATVR tertio, an liceat sumere saltem vnā guttam vini ante sacramentum. AD HOC dico, quod non ex intentione: quia eadē ratione liceret sumere tres, & ita vnā dragmā. Sed si abluendo se sacerdos sine intentione deglutiat aliquam guttulam, non propterea dicitur pransus, nec debet abstinere ab Eucharistia, quia præcepta ecclesie sunt sane intelligenda, vt .s. per modum cibi vel potus nihil ex intentione sumatur ante Eucharistiam, secus si aliquid descendat ad stomachum per modum saliuæ.

DUBITATVR quarto an liceat sacerdotibus post vltimam abluitionem sumere reliquias, quæ remanserunt post communionem eiusdem sacerdotis vel aliorum quos ipse communicauit.

AD HOC dico, quod ita: quia totum illud reputatur vnus actus respectu ipsius sacerdotis. Hæc autem licentia non datur alijs communicanti

Dubium primum

Dubium secundum

Dubium tertium

Dubium quartum

municantibus, sed tantum ipsi sacerdoti: quia alij post primam sumptionem, non habent amplius, aliud facere, sacerdotibus autem incumbit totum, absoluerenempe totam refectionem, & dominicam illam communionem, & de cibo illo & potu decenter disponere. Quod non fieret, si non liceret sacerdoti prædictas paruas reliquas sumere. Si quis autem postquam consecrauit, & assumpsit, deprehenderit, quod non erat panis triticius, & assumpsit: licebit iterum consecrare, ut perficiat sacrificium. Imo tenebitur.

EX HIS octo articulis, & ex his quæ dicuntur in sacris literis de hoc venerando sacramento, colligitur dispositio, quam debet habere omnis accessurus ad sanctam Eucharistiam. Colligiturque affectus & deuotio, quæ ad altare accedendum est, quod omnes annotare debent attente. Et prius Apostolus Paulus accessuros sic comonefacit. *i. Corinthiorum. ii. Probet (inquit) se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Accessuro itaque ad hoc cæleste conuiuium, ad hanc magnam coenam Regis æterni, incumbit, ut se prius excutiat, & conscientiam suam complicatam rationem euoluat, ut infirmitatem & peccatum suum agnoscat, ut de peccatis poeniteat, se cum reputans, quam graue sit commissum, ob quod expiandum Christus Dei filius mortis tradere, se non dubitauit. Et denique accessurus ad hanc sanctam mensam domini, debet diligentiam ad minus morale, quam viri probi apponere solent, facere ad se examinandum, an sit in aliquo crimine mortali. Et si quid est criminis, quod conscientiam grauet, id ut sacerdoti Christi vice pate faciat: atque ea sarcina per verbum absolutionis (quod non sacerdotis: sed Christi est) se exoneret, ut denique voluntatem deinceps peccandi, deponat. In primis autem omnem simultatem, si quam cum proximo habet, omnino eximat, atque etiã cum eo in quantum in se fuerit, in gratiam redeat. Consentaneum est enim multum, ut ad venerandum sacramentum pacis & vnitatis nullus accedat, nisi animo & voluntate vnus sit cum omnibus, charitate & dilectione implens legem.*

HANC sane præparationem præcedere oportet. Quandiu enim homo peccatum & infirmitatem suam non sentit, ineptus iste ad participandum hoc sacramentum, quod interioris hominis esuriem quærit. Esuriem quidem, de qua dictum est. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam Matthæi. 5. Non quam sibi facit homo. Sed quam dat Deus. Plane inepti sunt, qui ignorantes Dei iustitiam, & suam volentes constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti, qualis fuit ille superbus pharisæus. Non enim bene habentibus, (hoc est, se iustos & sine peccato præsumptibus) opus est medico, sed male habentibus. Matthæi. 5. Lucæ. 18. Excluditur ergo ab huius sacramenti virtute: & qui de se præsumes, dissolutus, cum nausea accedit: & qui impænitens, animo impuro, & charitate vacuo accedit. Indigne certe

accipit: qui tunc accipit, cum debet agere poenitentiam. Ergo prius se iudicet, & seueritate poenitentiam se exerceat: ut à se ipso iudicatus, non iudicetur à deo. cessat enim vindicta diuina, si confessio præcurrat humana. Nullus Iudas, nullus Simon, hanc mensam habeat. Pacis enim sacramentum inquisitio pecuniarum & symonia non conuenit, nullus immisericors, & nullus impurus, accedat.

NULLVS cõmunicet, nisi ex discipulis sit: alioquin sibi iudiciũ, manducat, & bibit. Non quia malum accipit: sed quia bonum, malus male accipit. Habentem enim adhuc voluntatem peccandi, magis Eucharistiæ perceptione grauari, quam purificari constat. Rursus si mens cuiuspiam de cætero peccandi, non habeat voluntatem, nec mortalibus criminibus prægrauetur (nimirum talibus quibus iudicio sacerdotis per poenitentiam vel publicam vel secretam prius expiari oportuit) is confidens de domini misericordia (qui peccata piæ confessioni donare consuevit) accedat ad Eucharistiam intrepidus & securus. Quod si peccatis quotidianis, non tamen mortiferis adhuc morderis, antequam ad altare accedas attende quod dixeris nempe, dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Si enim dimittis dimittetur tibi. Securus accede, panis nimirum cælestis est non venenum. Sed vide si dimittis, nam si non dimittis mentiris. Et ei mentiris quem non fallis. Mentiri deo potes: Deum autem fallere non potes. Nouit enim ille quid agas, intus te videt, intus te examinat, intus inspicit, intus iudicat, intus aut damnat aut coronat: Breuiter qui spiritualiter manducare vult, videbit ne sine veste nuptiali se ingerat: sed innocentiam ad altare portet parabolæ euangelicæ memor, quam Matthæi. cap. 22. describit, ne ei dicatur quomodo huc intrasti non habes vestem nuptialem, id est, candidam illam charitatem. Hoc est igitur primum & præcipuum, quod accessurus ad sanctam Eucharistiam habere debet, nempe, laborare ut cognoscat si habet peccatum ad minus mortale. Deinde si peccatum inuenit propter Deum de eo dolere: & nunquam amplius peccare proponat, & ad sacramentum confessionis humiliter accedat. Quibus deuote expletis ad mensam Domini accedat.

SECUNDO. Ut digne accipias venerandum hoc sacramentum: fides accedere debet. Ut quid (inquit Augustinus) paras dentes & ventrem? Crede & manducaſti. Credere enim in eum, hoc est mâducare panem viuum. Qui credit in eum, manducat eum. Fide ergo opus est, qua sumens credas, non tantum veritatem corporis & sanguinis Domini in Eucharistia, sed & credas & sentias per redemptionem quæ est in Christo Iesu tibi gratis remitti peccata, quæ Christum veluti adhuc in Crucem pro te pendente, teque sanguine suo in remissionem criminum aspergente intuearis. Et hoc